

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. Н. КАРАЗІНА

ПОРІВНЯЛЬНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО

Методичні рекомендації
до семінарських та практичних занять,
самостійної роботи студентів

Харків – 2015

УДК 343(076)
ББК 67.408я73
П59

Рецензенти:

Трагнюк О. Я. – кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Пономаренко Ю. А. – кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права № 1 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

*Затверджено до друку рішенням науково-методичної ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 4 від 31.03.2015 року)*

П 59 Порівняльне кримінальне право : методичні рекомендації до семінарських та практичних занять, самостійної роботи студентів / укл. А. В. Стаценко. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 104 с.

Методичні рекомендації, розроблені на допомогу студентам, містять програму навчальної дисципліни, плани та додаткові матеріали до семінарських і практичних занять, методичні вказівки до самостійної роботи студентів, задачі, питання до підсумкового контролю, приблизну тематику наукових робіт тощо.

Призначено для студентів напряму підготовки 6.030202 – «Міжнародне право», які вивчають дисципліну «Порівняльне кримінальне право».

УДК 343(076)
ББК 67.408я73

© Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна, 2015
© Стаценко А. В., укладач, 2015
© Дончик І. М., макет обкладинки, 2015

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Мета та завдання навчальної дисципліни.....	6
Програма навчальної дисципліни.....	7
Інструктивно-методичні матеріали до практичних та семінарських занять.....	12
Методичні вказівки та індивідуальні семестрові завдання для самостійної роботи студентів	23
Індивідуальне науково-дослідне завдання (семестрова контрольна робота).....	75
Тематика контрольних робіт	77
Тематика рефератів	78
Методи контролю	80
Питання до підсумкового контролю	82
Рекомендована література	84
Список використаних джерел.....	92
Додатки.....	93

ВСТУП

Однією з провідних галузей у системі права будь-якої сучасної демократичної країни є кримінальне право. Значущість вказаної галузі права невідомо зростає у зв'язку зі становленням демократичної правової держави та формуванням дієздатних структур громадянського суспільства, а також в умовах підвищеної кримінальної активності. Курс порівняльного кримінального права викладається у третьому навчальному семестрі у формі лекційних і семінарських занять.

Кримінальне право кожної держави наділене своїми особливостями, що обумовлені суттю та формою держави, її національно-культурною специфікою, рівнем культури, релігійним світоглядом тощо. У світі стільки систем права, скільки і держав, оскільки кримінальне право кожної держави є самобутнім унікальним явищем. Втім, системи права низки держав зближуються і виявляють багато спільних рис, що й дозволяє виділити декілька систем сучасного кримінального права, тобто типологію правових систем.

Сучасний стан інтеграційних процесів у світі обумовлює необхідність отримання цілісної картини щодо розвитку кримінального права різноманітних держав. Особливо значущими ці знання є для фахівців, що навчаються за напрямом міжнародне право, оскільки опанування ними цієї дисципліни дозволяє не лише розуміти особливості кримінально-правової відповідальності у тій чи іншій державі, але й розуміти загальні тенденції у цій площині. У зв'язку з цим, належне вивчення курсу «Порівняльне кримінальне право» є важливим кроком у становленні майбутнього фахівця у цій сфері, воно використовує порівняльний метод для вивчення кримінально-правових систем різних держав шляхом порівняння однойменних інститутів кримінального права, їх основних принципів і категорій, вивчення їх історії і закономірностей розвитку.

Проведення семінарських занять спрямовано на глибоке вивчення основних тем курсу, на вироблення вміння студентами самостійно працювати з першоджерелами і нормативним матеріалом. При підготовці до занять необхідно використовувати монографії, навчальні посібники, конспекти лекцій, наукові статті, тези, матеріали з практичної роботи Європейського суду з прав людини, судових органів України та інших держав, інших владних структур.

Під час виступу на семінарських заняттях слід спиратися на теоретичні положення з теорії і практики кримінального права, на існуючу практику забезпечення прав і свобод людини та громадянина, та тенденцію гуманізації кримінального права у світі. Важливо робити висновки, узагальнення, критично ставитися до положень, які даються в

спеціальній літературі. Слід уникати декларативних положень і тверджень. Для підготовки до семінарських занять, конспектування літератури, складання тез і планів виступів, запису незнайомих юридичних термінів тощо, бажано завести зошит.

Всі студенти повинні сумлінно готуватися до занять, активно виступати на семінарських заняттях, доповнювати, уточнювати виступи своїх колег. Ті студенти, які не підготувались до занять і отримали незадовільну оцінку або ж пропустили заняття, повинні відпрацювати відповідну тему. Теоретичні положення курсу кримінального права України слід вивчати в органічному зв'язку зі світовою практикою кримінально-правового будівництва.

За результатами вивчення дисципліни «Порівняльне кримінальне право» студенти у III семестрі складають екзамен (іспит).

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПОРІВНЯЛЬНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО»

Метою і завданням навчальної дисципліни «Порівняльне кримінальне право» є ознайомлення студентів із загальною та особливою частинами кримінального права у порівняльному аспекті. Курс дає основні теоретичні знання із положень, понять, що використовуються у кримінальному праві країн континентальної, англосаксонської та мусульманської правових систем, зокрема, дається порівняльна характеристика основних понять, які містяться у кримінальному праві України, а також країн СНД, Євросоюзу, США та мусульманських держав. Освоєння таких понять дає змогу студентам оперувати інформацією при кваліфікації злочинних діянь, при визначенні осудності суб'єкту злочину, можливість класифікувати злочинні діяння, в тому числі за особливим об'єктом. Курс знайомить студентів також і з особливою частиною кримінального права, дає характеристики основних злочинів проти життя, здоров'я особи, проти власності тощо.

Мета навчального курсу – засвоєння положень про джерела кримінального права різних країн, основних інститутів, спрямованих на протидію злочинності, що дало б можливість на фаховому рівні здійснювати правотворчу та правозастосовну діяльність у сфері протидії злочинності, включаючи сферу міжнародного співробітництва. Дисципліна спрямована на засвоєння студентами знань про джерела кримінального права України, країн СНД, Євросоюзу, США та мусульманських держав, поняття та ознак злочинного діяння, співучасть у злочинному діянні, покарання та його форми, призначення покарання, відбуття покарання, а також про звільнення від кримінальної відповідальності та звільнення від подальшого відбуття покарання, висвітлення інститутів судимості, амністії та помилування.

Значення даного курсу полягає також у вихованні в студентів навичок аналітичного мислення, оскільки він переважно застосовує індуктивний метод, концентрує значну наукову інформацію, отриману через емпіричні, історичні, порівняльні та інші дослідження, стимулює організаційні та дослідницькі навички при роботі в галузі юриспруденції.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПОРІВНЯЛЬНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО»

Тема 1. Основні тенденції розвитку сучасного кримінального права. Класифікація кримінально-правових систем

Гуманізація кримінального права: відмова від смертної кари, тілесних покарань, каторжних робіт, загальної конфіскації майна. Розповсюдження нових покарань, альтернативних до позбавлення волі. Розширення підстав для звільнення від кримінальної відповідальності або її пом'якшення. Декриміналізація деяких видів діянь.

Криміналізація нових видів суспільно небезпечних діянь. Терористичні злочини. Нові способи криміналізації організованої злочинної діяльності. Економічні злочини. Відмивання грошей. Корупційні злочини. Екологічні злочини. Комп'ютерні злочини. Сексуальна експлуатація неповнолітніх. Злочини ядерної та радіаційної безпеки. Медичні злочини.

Інтернаціоналізація кримінального права.

Романо-германська (континентальна) система. Англо-американська система.

Мусульманське деліктне право. Країни зі змішаним кримінальним правом.

Тема 2. Поняття, завдання та засади кримінального права

Поняття кримінального права. Кримінальне право як галузь права. Кримінальне право як юридична наука. Кримінальне право як навчальна дисципліна.

Завдання кримінального права. Засади кримінального права: законність, рівність перед законом, вина, презумпція невинуватості, справедливість, необхідність, гуманність, повага до людської гідності.

Предмет кримінального права.

Тема 3. Джерела кримінального права України та іноземних держав

Джерела романо-германської системи кримінального права, англо-американського та мусульманського деліктного права.

Міжнародні угоди та загальні засади міжнародного права як джерела кримінального права.

Конституція. Закон. Підзаконні акти. Судові прецеденти. Судова практика. Рішення органів конституційного правосуддя.

Релігійні тексти. Звичаї. Доктрина.

Тема 4. Система кримінального законодавства України та іноземних держав

Поняття системи кримінального законодавства. Систематизація кримінального законодавства. Кримінальний кодекс. Територіальна система кримінального законодавства.

Поняття галузевої системи кримінального права. Визначення понять: воєнне кримінальне право, міжнародне кримінальне право, кримінальне право неповнолітніх (ювенальне кримінальне право), деліктне (адміністративне) кримінальне право та антинаркотичне законодавство.

Структура кримінальних кодексів. Загальна та особливі частини.

Тема 5. Злочин у кримінальному праві України та іноземних держав. Поняття та кваліфікація

Поняття злочину (злочинного діяння). Формальне та матеріальне визначення злочину. Засади злочину: протиправність, суспільна небезпека, винність, караність.

Класифікація злочинів (злочинних діянь) за ступенем тяжкості. Багаточленні системи злочинних діянь. Двочленні системи: злочини та проступки; фелонії (felony) та місдімінори (misdemeanor). Тричленні системи.

Інші кваліфікації злочинних діянь. Малозначні діяння.

Тема 6. Склад злочину у кримінальному праві України та іноземних держав. Суб'єкт злочину

Ознаки складу злочину. Обов'язкові (необхідні) та не обов'язкові (факультативні) ознаки складу злочину. Елементи складу злочину. Об'єктивна сторона злочину (діяння, наслідки злочину, причинно-слідчий зв'язок між діянням та суспільно-небезпечними наслідками). Об'єкт злочину (загальний, родовий, безпосередній). Суб'єктивна сторона злочину (вина, мотив, мета злочину). Суб'єкт злочину: вік кримінальної відповідальності, осудність.

Відповідальність юридичних осіб у сучасному кримінальному праві. Проблеми кримінально-правової вини юридичних осіб. Види юридичних осіб – суб'єктів кримінальної відповідальності. Покарання та інші кримінально-правові заходи стосовно юридичних осіб.

Тема 7. Стадії вчинення умисного злочинного діяння у кримінальному праві України та іноземних держав

Відповідальність за попередню злочинну діяльність (підготовка до вчинення злочину). Покарання за підготовку та змову. Розмір покарання за попередню злочинну діяльність. Караність підготовчих дій як самостійних злочинів. Замах на злочин. Караність за замах. Нікчемний замах. Добровільна відмова від злочину.

Тема 8. Співучасть у злочинному діянні у кримінальному праві України та іноземних держав

Поняття співучасті. Види співучасті у різних країнах. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки співучасті.

Особливості кваліфікації діяння організатора, підбурювача, посібника та приховувача. Кількісна та якісна ознаки злочину вчиненого у співучасті.

Відповідальність співучасників. Поняття групи осіб, попередньої змови, злочинної організації.

Поняття ієрархічності злочинної організації. Поняття попередньої змови співучасників.

Правила кваліфікації злочину, вчиненого групою осіб. Правила кваліфікації злочину, вчиненого за попередньою змовою групою осіб.

Екссес виконавця. Кількісний та якісний екссес (кількісно-якісний екссес). Відповідальність співучасників при екссесі виконавця.

Судова практика у справах щодо злочинів, вчинених у співучасті.

Тема 9. Обставини, що виключають злочинність діяння у кримінальному праві України та іноземних держав

Характеристика та види обставин, що виключають злочинність діяння.

Необхідна оборона. Об'єкт захисту при необхідній обороні. Характер посягання та суб'єкт необхідної оборони. Пропорційність дій тих, хто обороняється.

Перевищення меж необхідної оборони. Відповідальність при перевищенні меж необхідної оборони.

Спричинення шкоди при затриманні особи, яка скоїла злочин. Крайня необхідність. Виконання законних наказів. Фізичне та психічне примушення. Обґрунтований ризик. Згода потерпілого на спричинення шкоди. Юридична та фактична помилка. Використання законних повноважень. Випадок (невинне спричинення шкоди). Провокація злочину.

Тема 10. Покарання та інші кримінально-правові заходи у кримінальному праві України та іноземних держав

Поняття кримінальної відповідальності. Особливості та підстави кримінальної відповідальності.

Система кримінально-правових заходів. Поняття та мета покарання. Ознаки покарання. Система покарань. Класифікація покарань.

Види покарань: а) штраф; б) позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю; в) позбавлення спеціального, військового або почесного звання, класного чину і державних нагород; г) обов'язкові роботи; д) виправні роботи; е) обмеження по військовій службі; ж) конфіскація майна; з) обмеження волі; і) арешт; к) тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців; л) позбавлення волі на певний строк; м) довічне позбавлення волі; н) смертна кара.

Інші кримінально-правові заходи (заходи безпеки). Відмінність кримінально-правових заходів від покарання.

Тема 11. Види покарання та інших кримінально-правових заходів у кримінальному праві України та іноземних держав

Смертна кара. Застосування смертної кари. Обмеження до застосування смертної кари. Способи виконання смертної кари.

Тілесні покарання. Довічне ув'язнення. Умовно-дострокове звільнення при довічному ув'язненні.

Позбавлення волі на строк. Каторжні роботи. Арешт (короткострокове позбавлення свободи). Превентивне або продовжене ув'язнення. Обмеження свободи. Фрагментарне ув'язнення. Домашній арешт. Виправні роботи. Громадські роботи. Заслання. Висилка. Видворення за межі країни (депортація). Загальна і спеціальна конфіскація майна. Штраф. Компенсація. Позбавлення прав. Судова догана (попередження). Публікація вироку. Нагляд за засудженим. Примусові заходи медичного характеру.

Тема 12. Призначення покарання у кримінальному праві України та іноземних держав

Загальний початок призначення покарання. Система санкцій.

Обставини, що пом'якшують покарання. Призначення більш м'якого покарання. Обставини, що обтяжують покарання. Рецидив та призначення покарання при рецидиві. Визначення рецидиву. Загальний та спеціальний рецидив. Засудження за кордоном. Види рецидиву за ступенем небезпеки. Призначення покарання при рецидиві. Ізоляція рецидивістів.

Призначення покарання за сукупністю злочинів. Реальна сукупність. Ідеальна сукупність. Призначення покарання при сукупності вироків. Умовне засудження (пробація) у сучасному кримінальному праві. Види умовного засудження. Вихідні інститути. Підстави застосування умовного засудження. Сфера застосування умовного засудження. Термін випробувального строку. Умови випробувального строку. Скасування умовного засудження.

Тема 13. Звільнення від кримінальної відповідальності та покарання у кримінальному праві України та іноземних держав

Діяльне каяття. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням з потерпілим.

Давність кримінального переслідування. Обчислення строків давності. Тривалість строків давності. Виключення строків давності.

Умовно-дострокове звільнення від відбуття покарання. Підстави застосування умовно-дострокового звільнення. Випробувальний строк. Обмеження застосування умовно-дострокового звільнення.

Амністія. Помилування. Судимість як особливий правовий статус громадянина.

Тема 14. Поняття і система Особливої частини кримінального права. Злочинні діяння проти особистості у кримінальному праві України та іноземних держав

Поняття і система особливої частини кримінального права.

Злочинні діяння проти життя та здоров'я.

Злочини проти свободи. Злочини проти честі і гідності.

Злочини проти статевої недоторканості та статевої свободи особистості.

Злочини проти політичних, соціальних та інших особистих прав і свобод.

Злочини проти сім'ї та неповнолітніх.

Злочини проти держави як особливий вид злочинів.

Тема 15. Злочинні діяння у сфері економіки у кримінальному праві України та іноземних держав

Злочини проти власності, поняття, види та особливості об'єкту.

Крадіжка, шахрайство, привласнення, розтрата, пограбування, розбій, вимагання, узурпація нерухомого майна. Угон.

Економічні злочини, їх особливості, види. Відповідальність за економічні злочини.

Незаконні дії при банкрутстві, податкові злочини, контрабанда та інші злочини у митній та зовнішньоекономічній сфері, підробка грошей (фальшивомонетництво), комерційний підкуп, легалізація злочинних доходів (відмивання грошей).

Тема 16. Злочинні діяння проти внутрішньої та зовнішньої безпеки держави, проти міжнародного правопорядку у кримінальному праві України та іноземних держав

Злочини проти внутрішньої та зовнішньої безпеки держави: державна зрада, шпіонаж, насильницький захват влади, озброєний бунт, посягання на главу держави, життя державного або громадського діяча. Створення антиконституційних організацій. Диверсія. Шкідливість. Наруга над державними символами.

Злочини проти міжнародного правопорядку: планування, підготовка, розв'язування або ведення агресивної війни, пропаганда війни. Геноцид. Розробка, виробництво, придбання або збут зброї масового ураження, забороненої міжнародним правом. Злочини проти людськості. Воєнні злочини. Напад на осіб, установи, які користуються міжнародним захистом. Апартеїд. Наємництво.

ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО ПРАКТИЧНИХ ТА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ З ДИСЦИПЛІНИ «ПОРІВНЯЛЬНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО»

Практичні та семінарські заняття є формою навчання студентів, вони мають закріпити та поглиблювати знання студентів, отримані на лекційних заняттях. Така форма навчання необхідна також для перевірки знань студентів та виправлення їх помилкових суджень.

У процесі практичних та семінарських занять з метою активізації сприйняття матеріалу використовуються різноманітні методики, такі як: доповіді, опитування студентів, підготовка рефератів за найцікавішими та найбільш складними темами тощо. Заняття можуть проходити у форматі дискусії, вирішення задач та складних ситуацій казуїстичного характеру, круглого столу, рольових ігор із розподіленням ролей, імітації судових засідань та вирішення життєвих ситуацій кримінально-правового характеру.

На семінарських заняттях вирішуються задачі (рекомендації до вирішення задач див. Додаток Г), а також виконуються інші завдання за вказівкою викладача. Також студентам може бути запропоновано як домашнє завдання перегляд документальних телевізійних передач, художніх і документальних фільмів, що мають значення для процесу навчання з дисципліни «Порівняльне кримінальне право». Ці завдання мають за мету напрацювання у студентів навиків застосування кримінального законодавства, засвоєння вивченого матеріалу, розуміння кримінально-правової системи інших держав та засвоєння історичних прикладів з кримінального права. У процесі підготовки до семінарських занять слід використовувати не лише конспект лекцій, а й рекомендовану літературу, тому що у конспекті лекцій містяться лише основні положення кримінального права. Також треба мати на увазі, що усі рішення завдань повинні спиратися лише на положення закону.

Семінарське заняття 1.

Джерела кримінального права України та іноземних держав (семінар – 2 год.)

План семінарського заняття:

1. Джерела романо-германської системи кримінального права.
2. Джерела англо-американського кримінального права.
3. Джерела мусульманського деліктного кримінального права.
4. Міжнародні угоди та загальні засади міжнародного права як джерела кримінального права.
5. Конституція. Закон. Підзаконні акти як джерела кримінального права.

6. Судові прецеденти. Судова практика. Рішення органів конституційного правосуддя.
7. Релігійні тексти. Звичаї. Доктрина.

Література

1. Скакун О. Ф. *Общее сравнительное правоведение: Основные типы (семьи) правовых систем мира* / О. Ф. Скакун – К. : *Ин Юре*, 2008.
2. Додонов В. Н. *Сравнительное уголовное право. Особенная часть : монография* / В. Н. Додонов. – М. : *Юрлитинформ*, 2010. – 544 с.
3. Есаков Г. А., Крылова Н. Е. *Уголовное право зарубежных стран* / Г. А. Есаков., Н. Е. Крылова. – *Prospekt.org*, 2009.
4. *Уголовное право Украины. Общая часть : учебник* / М. И. Бажанов (и др.); под. ред. М. И. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Таця. – К. : *Юринком Интер*, 2003. – 512 с.
5. Крылова Н. Е. *Уголовное право современных зарубежных стран (Англии, США, Франции, Германии)* / Н. Е. Крылова, А. В. Серебренникова. – М., 1998.
6. *Правовые системы стран мира. Энциклопедический справочник* / Ф. М. Решетников (и др.); отв. ред. А. Я. Сухарев. – 2-е изд. – М. : *Норма*, 2001. – 840 с.
7. *Dubber M. D. Comparative criminal law* / M. D. Dubber, 2006.
8. *Radzinowicz L. A. History of English Criminal Law and Its Administration from 1750: The Emergence of Penal Policy* / L. A. Radzinowicz. – *Stevens & sons*, 1948. – V. 5.

Семінарське заняття 2.

Злочин у кримінальному праві України та іноземних держав.

Поняття та кваліфікація

(семінар – 2 год.)

План семінарського заняття:

1. Поняття злочину (злочинного діяння).
2. Формальне та матеріальне визначення злочину.
3. Ознаки злочину: протиправність, суспільна небезпека, винність.
4. Класифікація злочинів (злочинних діянь) за ступенем тяжкості. Злочини та проступки; фелонії (felony) та місдімінори (misdemeanor).
5. Інші кваліфікації злочинних діянь. Малозначні діяння.

Література

1. Додонов В. Н., Капинус О. С., Щерба С. П. *Сравнительное уголовное право. Особенная часть : монография* / В. Н. Додонов и др. – М. : *Юрлитинформ*, 2010. – 544 с.

2. Есаков Г. А., Крылова Н. Е. Уголовное право зарубежных стран / Г. А. Есаков, Н. Е. Крылова. – Prospekt. org, 2009.
3. Уголовное право Украины. Общая часть : учебник / М. И. Бажанов (и др.); под. ред. М. И. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тация. – К. : Юринком Интер, 2003. – 512 с.
4. Кросс Р. Прецедент в английском праве / Р. Кросс. – М., 1985.
5. Крылова Н. Е. Уголовное право современных зарубежных стран (Англии, США, Франции, Германии) / Н. Е. Крылова, А. В. Серебrenникова. – М., 1998.
6. Лащук Є. В. Предмет злочину в кримінальному праві України : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00. 08 / Є. В. Лащук. – 2005.
7. Микитчик О. В. Злочин як соціальне явище: філософсько-правовий аспект : дис. ... канд. юрид. наук / О. В. Микитчик. – Національна академія внутрішніх справ України, 2002.
8. Панов М., Тихий В. Поняття злочину (коментар до Кримінального кодексу України) / М. Панов, В. Тихий // Вісник Конституційного Суду України. – 2004. – № 1. – С. 88–95.
9. Dressler J., Strong F. R., Moritz M. E. Understanding criminal law / J. Dressler. – Lexis Pub., 2001. – P. 151–163.
10. Dubber M. D. Comparative criminal law / M. D. Dubber. – 2006.
11. Frase R. S. Comparative Criminal Justice as a Guide to American Law Reform: How Do the French Do It, How Can We Find Out, and Why Should We Care? / R. S. Frase // California Law Review, 1990. – P. 539–683.

Семінарське заняття 3.

Склад злочину у кримінальному праві України та іноземних держав. Суб'єкт злочину (семинар – 2 год.)

План семінарського заняття:

1. Ознаки складу злочину. Обов'язкові (необхідні) та не обов'язкові (факультативні) ознаки складу злочину.
2. Елементи складу злочину:
 - 2.1 Об'єктивна сторона злочину (діяння, наслідки злочину, причинно-слідчий зв'язок між діянням та суспільно-небезпечними наслідками).
 - 2.2 Об'єкт злочину (загальний, родовий, безпосередній).
 - 2.3 Суб'єктивна сторона злочину (вина, мотив, мета злочину).
 - 2.4 Суб'єкт злочину: вік кримінальної відповідальності, осудність.
3. Відповідальність юридичних осіб у сучасному кримінальному праві.

Література

1. Брайнін Я. М. Основні питання загального вчення про склад злочину / Я. М. Брайнін. – К. : Вид-во Київ. ун-ту. – 1964.
2. Есаков Г. А., Крылова Н. Е. Уголовное право зарубежных стран / Г. А. Есаков, Н. Е. Крылова. – Prospekt. org, 2009.
3. Уголовное право Украины. Общая часть : учебник / М. И. Бажанов и др.; под. ред. М. И. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тация. – К. : Юринком Интер, 2003. – 512 с.
4. Лащук Є. В. Предмет злочину в кримінальному праві України : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00. 08 / Є. В. Лащук, 2005.
5. Панов М., Тихий В. Поняття злочину (коментар до Кримінального кодексу України) / М. Панов, В. Тихий // Вісник Конституційного Суду України. – 2004. – № 1. – С. 88–95.
6. Строган А. Ю. Склад злочину як підстава кримінальної відповідальності: навч. посіб / А. Ю. Строган - К. : Атіка, 2007. – Т. 424. – С. 67–408.
7. Стаценко А. В. До питання кримінальної відповідальності юридичних осіб в сучасній Україні / А. В. Стаценко // Проблеми ефективності міжнародного права. – 2014. – С. 72–77.
8. Стаценко А. В. Уголовная ответственность юридических лиц в Украине в процессе адаптации уголовного законодательства Украины к законодательству Европейского Союза / Стаценко А. В. // LEGEA ŞI VIATA. – 2015. – Т. 3. – № 4/3 (280) 2015. – С. 90–94.
9. Уголовный кодекс РФ от 13 июня 1996 г. № 63-ФЗ // Собрание законодательства Российской Федерации – 17 июня 1996 г. – № 25 – Ст. 2954.
10. Bassiouni M. C. (ed.). International Criminal Law: Multilateral and bilateral enforcement mechanisms / M. C Bassiouni. – Brill, 2008. – V. 2.

Семінарське заняття 4.

Покарання та інші кримінально-правові заходи у кримінальному праві України та іноземних держав (семінар – 2 год.)

План семінарського заняття:

1. Покарання та інші кримінально-правові заходи у кримінальному праві України та іноземних держав.
2. Система кримінально-правових заходів.
3. Класифікація покарань.
4. Види покарань.
5. Інші кримінально-правові заходи (заходи безпеки).

Література

1. Брайнін Я. М. Основні питання загального вчення про склад злочину / Я. М. Брайнін/ – К. : Вид-во Київ. ун-ту. – 1964.
2. Горбачова І. М. Заходи безпеки в кримінальному праві (порівняльно-правовий аналіз) : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / І. М. Горбачова, 2008.
3. Крылова Н. Е. Уголовное право современных зарубежных стран (Англии, США, Франции, Германии) / Н. Е. Крылова, А. В. Серебренникова – М., 1998.
4. Уголовное право Украины. Общая часть : учебник / М. И. Бажанов и др.; под. ред. М. И. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тацяя. – К. : Юринком Интер, 2003. – 512 с.
5. Строган А. Ю. Склад злочину як підстава кримінальної відповідальності : навч. посіб / А. Ю Строган. – К. : Атіка, 2007. – Т. 424. – 408 с.
6. Хавронюк М. І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації / М. І. Хавронюк. – Юрисконсульт, 2006. – 1048 с.
7. Fletcher G. P. The grammar of criminal law: American, comparative, and international / G. P. Fletcher, 2007.
8. Stephen J. F. A history of the criminal law of England / J. F. Stephen. – Cambridge University Press, 2014. – V. 2.
9. Williams G. L. Criminal law: The general part / G. L. Williams. – Stevens, 1953.

Семінарське заняття 5.

Види покарання та інших кримінально-правових заходів у кримінальному праві України та іноземних держав (семінар – 2 год.)

План семінарського заняття:

1. Смертна кара. Застосування. Обмеження до застосування.
2. Тілесні покарання. Довічне ув'язнення. Умовно-дострокове звільнення при довічному ув'язненні.
3. Позбавлення волі на строк.
4. Каторжні роботи. Арешт (короткострокове позбавлення волі). Превентивне або продовжене ув'язнення.
5. Фрагментарне, перерване ув'язнення.
6. Домашній арешт.
7. Виправні роботи.
8. Громадські роботи.

9. Висилка. Видворення за межі країни (депортація).
10. Загальна і спеціальна конфіскація майна.
11. Штраф. Компенсація.
12. Позбавлення прав.
13. Судова догана (попередження). Публікація вироку.
14. Нагляд за засудженим.
15. Примусові заходи медичного характеру.

Література

1. Горбачова І. М. Заходи безпеки в кримінальному праві (порівняльно-правовий аналіз) : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / І. М. Горбачова, 2008.
2. Коржанський М. Й. Кваліфікація злочинів / М. Й. Коржанський. – К. : Юрінком Інтер, 1998. – 416 с.
3. Марін О. К. Кваліфікація злочинів при конкуренції кримінально-правових норм / О. К. Марін. – Київ : Атіка, 2003. – 224 с.
4. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – 8-ме вид., перероб. і доп. – Х. : Фактор, 2011. – 1280 с.
5. Уголовное право Украины. Общая часть : учебник / М. И. Бажанов и др.; под. ред. М. И. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тация. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 512 с.
6. Панов М., Тихий В. Поняття злочину (коментар до Кримінального кодексу України) / М. Панов, В. Тихий // Вісник Конституційного Суду України. – 2004. – № 1. – С. 88–95.
7. Полтавець В. В. Загальні засади призначення покарання за кримінальним законодавством України : монографія / В. В. Полтавець. – Луганськ : РВВ ЛАВС, 2005. – Т. 240.
8. Попрас В. О. Штраф як вид покарання за кримінальним правом України: монографія / В. О. Попрас, 2008.
9. Стаценко А. В. До питання кримінальної відповідальності юридичних осіб в сучасній Україні / А. В. Стаценко // Проблеми ефективності міжнародного права, 2014. – С. 72–77.
10. Хавронюк М. І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації / М. І. Хавронюк. – Юрисконсульт, 2006. – С. 1048.
11. Gorecki J. Capital punishment: Criminal law and social evolution / J. Gorecki. – New York : Columbia University Press, 1983. – P. 15.
12. Schulhofer S. J. Harm and punishment: A critique of emphasis on the results of conduct in the criminal law / Schulhofer S. J. – University of Pennsylvania Law Review, 1974. – P. 1497–1607.

Семінарське заняття 6.
Призначення покарання у кримінальному праві України
та іноземних держав
(семинар – 2 год.)

План семінарського заняття:

1. Загальні основи призначення покарання.
2. Обставини, що пом'якшують покарання.
3. Обставини, що обтяжують покарання.
4. Рецидив та призначення покарання при рецидиві (див. Додаток Д).
 - 4.1 Загальний та спеціальний рецидив.
 - 4.2 Види рецидиву за ступенем небезпеки.
 - 4.3 Призначення покарання при рецидиві.
5. Призначення покарання за сукупністю злочинів. Реальна сукупність. Ідеальна сукупність.
6. Призначення покарання при сукупності вироків.
7. Умовне засудження (пробація) у сучасному кримінальному праві.
8. Поняття співучасті у кримінальному праві (Див. Додаток Е).
 - 8.1 Види співучасників.
 - 8.2 Відповідальність співучасників.

Література

1. Агаев И. Б. Рецидив в системе множественности / И. Б. Агаев. – М. : Юристъ, 2002. – Т. 2.
2. Горбачова І. М. Заходи безпеки в кримінальному праві (порівняльно-правовий аналіз) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Горбачова І. М., 2008.
3. Зелинский А. Ф. Рецидив преступлений: структура, связи, прогнозирование / А. Ф. Зелинский. – Х. : Вища школа, 1980.
4. Іванюк Т. І. Обставини, які пом'якшують покарання за кримінальним правом України : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. юрид. наук : 12.00. 08 «Кримінальне право та кримінологія» / Іванюк Т. І., 2006.
5. Уголовное право Украины. Общая часть: учебник / М. И. Бажанов и др.; под. ред. М. И. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тацяя. – К. : Юринком Интер, 2003. – 512 с.
6. Книженко О. О. Звільнення від відбування покарання з випробуванням за кримінальним правом України / О. О. Книженко. – Х., 2003. – 207 с.
7. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – 8-ме вид., перероб. і доп. – Х. : Фактор, 2011. – 1280 с.

8. Полтавець В. В. Загальні засади призначення покарання за кримінальним законодавством України : монографія / В. В. Полтавець. – Луганськ : РВВ ЛАВС, 2005. – Т. 240.

9. Скибицкий В. В. Умовне засудження за законодавством УРСР / В. В. Скибицкий. – Київ : Наукова думка, 1971.

10. Brown D. et al. Criminal Laws: Materials and commentary on criminal law and process in NSW / D. Brown et al. – Federation Press, 2011.

Семінарське заняття 7.

Поняття і система Особливої частини кримінального права.

Злочинні діяння проти особистості у кримінальному праві

України та іноземних держав

(семінар – 2 год.)

План семінарського заняття:

1. Поняття і система особливої частини кримінального права.
2. Злочинні діяння проти життя та здоров'я.
3. Злочини проти свободи.
4. Злочини проти честі і гідності.
5. Злочини проти статевої недоторканності та статевої свободи особистості.
6. Злочини проти політичних, соціальних та інших особистих прав і свобод.
7. Злочини проти сім'ї та неповнолітніх.

Література

1. Байлов А. В. Кримінальна відповідальність за посягання на життя та здоров'я особи, вчинені в стані сильного душевного хвилювання / Байлов А. В. – Х. : НУВС, 2004. – 20 с.

2. Додонов В. Н., Капинус О. С., Щерба С. П. Сравнительное уголовное право. Особенная часть : монографія / В. Н. Додонов и др. – М. : Юрлитинформ, 2010. – 544 с.

3. Журавель В. Криміналістична класифікація злочинів: засади формування та механізм застосування / Журавель В. // Вісник академії правових наук України. – 2002. – № 3. – С. 160–166.

4. Уголовное право Украины. Общая часть: учебник / М. И. Бажанов и др.; под. ред. М. И. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тация. – К. : Юринком Интер, 2003. – 512 с.

5. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – 8-ме вид., перероб. і доп. – Х. : Фактор, 2011. – 1280 с.

6. Уголовное право зарубежных государств. Особенная часть : учеб. пособие / Н. А. Голованова и др.; под ред. И. Д. Козочкина. – М. : Камерон : Омега-Л; ИМПЭ, 2004. – 528 с.

7. Ashworth A., Horder J. Principles of criminal law / A. Ashworth, J. Horder. – Oxford University Press, 2013.

Семінарське заняття 8.
Злочинні діяння у сфері економіки у кримінальному праві
України та іноземних держав
(семінар – 2 год.)

План семінарського заняття:

1. Злочини проти власності:
 - 1.1 Крадіжка.
 - 1.2 Шахрайство.
 - 1.3 Привласнення, розтрата.
 - 1.4 Грабіж, розбій, вимагання.
 - 1.5 Узурпація нерухомого майна.
 - 1.6 Угон.
2. Економічні злочини:
 - 2.1 Незаконні дії при банкрутстві.
 - 2.2 Податкові злочини.
 - 2.3 Контрабанда.
 - 2.4 Інші злочини у митній та зовнішньоекономічній сфері.
 - 2.5 Підробка грошей (фальшивомонетництво).
 - 2.6 Комерційний підкуп, легалізація злочинних доходів (відмивання грошей).

Література

1. Журавель В. А. Криміналістична класифікація злочинів: засади формування та механізм застосування // Вісник академії правових наук України. – 2002. – №. 3. – С. 160–166.

2. Кальман О. Г. Злочинність у сфері економіки України: теоретичні та прикладні проблеми попередження: Дис. док. юрид. наук // О. Кальман. – 2004. – С. 316.

3. Кримінальне право України: Практикум / за ред. С. С. Яценка. – К., 2004.

4. Кримінальне право України. Загальна частина. Тести : навчальний посібник / В. К. Гришук, Б. О. Кирись, М. М. Сенько та ін.; за заг. ред. В. К. Гришука. – К. : Атика, 2007. – 420 с.

5. Крылова Н. Е. Уголовное право современных зарубежных стран (Англии, США, Франции, Германии) / Н. Е. Крылова, А. В. Серебренникова – М., 1998.

6. Стрельцов Є. Л. Економічні злочини: внутрідержавні та міжнародні аспекти : навчальний посібник / Є. Л. Стрельцов. – Одеса : Астропринт, 2000.

7. Стаценко А. В. Уголовная ответственность юридических лиц в Украине в процессе адаптации уголовного законодательства Украины к законодательству Европейского Союза / А. В. Стаценко LEGEA ȘI VIAȚA, 2015. – Т. 3. – №. 4/3 (280) 2015. – С. 90–94.

8. Сюкияйнен Л. Р. Шариат и мусульманко-правовая культура / Л. Р. Сюкияйнен. – М. : Ин-т гос. и права, 1997. – 46 с.

9. Carrigan J. R. Tax Crimes-Statute of Limitations-Tolling Provisos / Tax L. Rev, 1955. – V. 11. – P. 137.

Семінарське заняття 9.

Злочинні діяння проти внутрішньої та зовнішньої безпеки держави, проти міжнародного правопорядку у кримінальному праві України та іноземних держав (семінар – 2 год.)

План семінарського заняття:

1. Злочини проти внутрішньої та зовнішньої безпеки держави:
 - 1.1 Державна зрада.
 - 1.2 Шпигунство.
 - 1.3 Насильницький захват влади.
 - 1.4 Озброєний бунт.
 - 1.5 Посягання на, життя державного або громадського діяча.
 - 1.6 Створення антиконституційних організацій.
 - 1.7 Диверсія. Шкідливість.
 - 1.8 Наруга над державними символами.
2. Злочини проти міжнародного правопорядку:
 - 2.1 Планування, підготовка, розв'язування або ведення агресивної війни, пропаганда війни.
 - 2.2 Геноцид.
 - 2.3 Розробка, виробництво, придбання або збут зброї масового ураження, забороненого міжнародним правом.
 - 2.4 Злочини проти людськості.
 - 2.5 Воєнні злочини.
 - 2.6 Напад на осіб, установи, які користуються міжнародним захистом.
 - 2.7 Апартеїд.
 - 2.8 Наємництво.

Література

1. Базов В. П. Воєнні злочини : навчальний посібник / В. П. Базов – Юрінком Інтер, 2008.
2. Журавель В. Криміналістична класифікація злочинів: засади формування та механізм застосування / В. Журавель // Вісник академії правових наук України. – 2002. – № 3. – С. 160–166.
3. Кримінальне право України: практикум / за ред. С. С. Яценка. – К., 2004.
4. Кримінальне право України. Загальна частина. Тести : навчальний посібник / В. К. Грищук, Б. О. Кириць, М. М. Сенько та ін.; за заг. ред. В. К. Грищука – К. : Атика, 2007. – 420 с.
5. Кубальський В. Н. Кримінально-правові проблеми протидії тероризму в Україні : дис. / В. Н. Кубальський. – К., 2007.
6. Матвійчук В. К. Історія розвитку кримінального законодавства стосовно злочинів проти основ національної безпеки / В. К. Матвійчук // Юридична наука. – 2011. – № 3. – С. 139–151.
7. Стаценко А. В., Просняк А. О. Боротьба з міжнародним тероризмом український досвід на прикладі АТО. Пропозиції змін до кримінального процесуального законодавства / А. В. Стаценко, А. О. Просняк // Актуальні проблеми міжнародного права : матеріали науково-практичного круглого столу (17 квітня 2015 року), 2015. – №. 1. – С. 111–117.
8. Філей Ю. В. Кримінально-правові санкції та їх застосування за злочини проти власності : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Ю. В. Філей, 2006.
9. Combs C. C. Terrorism in the twenty-first century / C. C. Combs, 2003.
10. Massey D. S. American apartheid: Segregation and the making of the underclass / D. S. Massey. – Harvard University Press, 1993.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ТА ІНДИВІДУАЛЬНІ СЕМЕСТРОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ З ДИСЦИПЛІНИ «ПОРІВНЯЛЬНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО»

Самостійна робота – це форма організації індивідуального вивчення студентами навчального матеріалу в аудиторний та позааудиторний час. Самостійна робота студента є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у вільний від обов'язкових навчальних занять час.

Мета самостійної роботи студентів: набуття додаткових знань, перевірка отриманих знань на практиці, вироблення фахових, дослідницьких вмінь і навичок.

У процесі самостійної роботи студент повинен користуватись конспектом лекцій, електронними інформаційними ресурсами, основною та обов'язково додатковою літературою, у тому числі (за можливістю) опрацьовувати іноземну літературу, що запропонована у цих рекомендаціях.

ТЕМА 1

Основні тенденції розвитку сучасного кримінального права. Класифікація кримінально-правових систем

Кількість годин: 1 година.

Навчальна мета заняття: формування у студентів комплексного уявлення про поняття та структуру кримінального права, визначення місця кримінально-правової системи України на правовій карті світу. Розгляд основних тенденцій розвитку кримінального права в країнах світу.

Навчальні питання

1. Типологія кримінально-правових систем сучасного світу.
2. Основні типи (сім'ї) кримінально-правових систем сучасності.
3. Поняття кримінального права та кримінального законодавства.
4. Місце вітчизняного кримінального законодавства на правовій карті світу.

Теми рефератів

1. Основні типи кримінально-правових систем сучасного світу.
2. Тенденції розвитку кримінально-правових систем сучасності.
3. Процес гуманізації кримінального права у світі.
4. Криміналізація нових злочинів у світі.

Методичні вказівки до самостійного опрацювання теми:

При висвітленні першого питання слід звернути увагу на те, що термін «правова система» виражає конкретно історичний, реально існуючий комплекс взаємозалежних юридичних засобів і явищ держави.

Термін «правовий тип (сім'я)» – це узагальнююча теоретична модель правового змісту, що має штучний характер. Вона є результатом наукової класифікації (типології). Тип правової системи відображає загальні й особливі риси конкретних національних правових систем, подібність і розходження яких визначаються відповідно до позначених критеріїв. Студентам слід зосередитися на структурі (елементах) правової системи, звернути увагу на особливості кримінально-правових систем у державах із різними правовими системами. Наприкінці підготовки до першого питання треба дати визначення категорії «система права» та проаналізувати її співвідношення з категорією «кримінально-правова система».

Переходячи до другого питання треба з'ясувати поняття «національної правової системи» та визначитися з критеріями класифікації національних правових систем світу. Проблема класифікації правових систем є однією з важливих проблем як теорії права, так і порівняльного правознавства. Для класифікації використовуються різні критерії (фактори): етнічні, історичні, расові, географічні, юридичні, яких на сьогодні нараховується кілька десятків.

При з'ясуванні третього питання теми треба звернути увагу на основні типи правових систем сучасності. Здійснюючи типологізацію (класифікацію) сучасних кримінально-правових систем світу, можна виділити такі їх основні типи: романо-германський тип кримінально-правової системи, або континентальна система, англо-американський тип правової системи; релігійний тип правової системи; традиційно-звичаєвий тип правової системи; змішані типи кримінально-правових систем.

При підготовці останнього питання слід зазначити, що аналіз перебігу формування традиції кримінального права в Україні та встановлення світоглядних засад національної правової системи дозволяє зробити висновок, що особливості культурного та історичного розвитку зумовили приналежність її правової системи до романо-германського типу правової родини, що сформувалася у межах східноєвропейської правової традиції та характеризується такими найбільш суттєвими юридичними ознаками: визнанням нормативно-правового акта основним джерелом права; ієрархічністю нормативно-правових актів, яка визначається їх юридичною силою; визначенням найвищого рівня у цій ієрархії за конституцією; кодифікованістю кримінально-правового законодавства; наявністю спеціалізованих органів конституційного правосуддя; поділом права на публічне та приватне, а також галузевим поділом; відведення ролі генетичного джерела формування принципів права правовій доктрині; подібністю правових принципів та понять у національних правових системах цього типу; наявністю чіткої й ефективної юридичної техніки.

Рекомендована література

Основна

1. Скакун О. Ф. Общее сравнительное правоведение: Основные типы (семьи) правовых систем мира / О. Ф. Скакун. – К. : Ін Юре, 2008.
2. Додонов В. Н. Сравнительное уголовное право. Общая часть : монография / В. Н. Додонов. – М. : Юрлитинформ, 2010. – 448 с.
3. Додонов В. Н., Капинус О. С., Щерба С. П. Сравнительное уголовное право. Особенная часть : монография. – М. : Юрлитинформ, 2010. – 544с.
4. Уголовное право Украины. Общая часть: учебник / М. И. Бажанов (и др.); под. ред. М. И. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тация. – К. : Юринком Интер, 2003. – 512 с.
5. Уголовное право зарубежных государств. Общая часть : учеб. пособие / Н. А. Голованова и др.; под ред. И. Д. Козочкина. – М. : Камерон: Омега-Л; ИМПЭ, 2003. – 566 с.

Додаткова

1. Жданов Ю. Н. Европейское уголовное право: Перспективы развития / Ю. Н. Жданов, Е. С. Лаговская. – М. : Международ. отношения, 2001. – 229 с.
2. Кримінальне право України. Загальна частина : навчальний посібник / Грищук В. К., Кирись Б. О., Сенько М. М. та ін.; за заг. ред. В. К. Грищука. – К. : Атика, 2007. – 420 с.
3. Ковалевский М. М. Современный обычай и древний закон. Обычное право осетин в историко-сравнительном освещении / М. М. Ковалевски. – Рипол Классик, 2013. – Т. 2.
4. Крылова Н. Е., Серебrenикова А. В. Уголовное право современных зарубежных стран (Англии, США, Франции, Германии). – М., 1998.
5. Новое уголовное законодательство стран СНГ и Балтии : сб. науч. ст. / под ред. Л. Л. Кругликова и Н. Ф. Кузнецовой. – М. : Лекс Эст, 2002. – 462 с.
6. Правовые системы стран мира. Энциклопедический справочник / Ф. М. Решетников и др.; отв. ред. А. Я. Сухарев. – 2-е изд. – М. : Норма, 2001. – 840 с.
7. Сюкияйнен Л. Р. Шариат и мусульманко-правовая культура / Л. Р. Сюкияйнен. – М. : Ин-т гос. и права, 1997. – 46 с.
8. Яценко С. С. Основні питання загальної частини кримінального права іноземних держав : навчальний посібник / С. С. Яценко. – К. : ВД Дакор, 2013. – 168 с.

ТЕМА 2

Поняття, завдання та засади кримінального права

Кількість годин: 2 години.

Навчальна мета заняття: сформувати у студентів цілісне уявлення про кримінальне право та кримінальне законодавство.

Навчальні питання

1. Поняття кримінального права.
2. Завдання кримінального права.
3. Основні засади кримінального права.
4. Розвиток кримінального законодавства у світі.

Теми рефератів

1. Особливості рецепції римського права до кримінально-правових систем у Європі.
2. Сучасні тенденції кримінального права.
3. Презумпція невинуватості як одна з засад кримінального права.
4. Кримінально-правова система України.

Методичні вказівки до самостійного опрацювання теми

Опанування студентами першого питання вимагає, в першу чергу, вміння аналітично мислити. При підготовці слід підкреслити основні підходи до визначення кримінального права у світі. При цьому слід відзначити генетичний зв'язок правових систем європейських країн з римським правом, а країн англосаксонської системи права з англійським правом.

При опрацюванні другого питання, яке стосується завдань кримінального права у країнах світу, студентам слід зосередити увагу на тому, які тенденції формування завдань кримінального права сьогодні існують.

Розглядаючи наступні питання теми треба виділити основні засади сучасного кримінального права, такі як законність, рівність перед законом, особливо звертаючи увагу на принципи презумпції невинуватості, справедливості, гуманності, поваги до людської гідності. Окрему увагу слід приділити тенденції гуманізації кримінального права у світі та факторам, що впливають на цей процес. Також окремо варто виділити принцип презумпції невинуватості (*praesumptio innocentiae*) та положення, які зазвичай входять до цього поняття.

Рекомендована література

Основна

1. Скакун О. Ф. Общее сравнительное правоведение: Основные типы (семьи) правовых систем мира / О. Ф. Скакун. – К. : Ін Юре, 2008.
2. Додонов В. Н. Сравнительное уголовное право. Общая часть : монография / В. Н. Додонов. – М. : Юрлитинформ, 2010. – 448 с.
3. Додонов В. Н., Капинус О. С., Щерба С. П. Сравнительное уголовное право. Особенная часть : монография / В. Н. Додонов, О. С. Капинус, С. П. Щерба. – М. : Юрлитинформ, 2010. – 544 с.
4. Уголовное право Украины. Общая часть: учебник / М. И. Бажанов и др.; под ред. М. И. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тация. – К. : Юринком Интер, 2003. – 512 с.
5. Уголовное право зарубежных государств. Общая часть : учеб. пособие / Н. А. Голованова и др.; под ред. И. Д. Козочкина. – М. : Камерон: Омега-Л; ИМПЭ, 2003. – 566 с.

Додаткова

1. Бойцов А. И., Волженский Б. В. Уголовный закон: действие во времени и пространстве / А. И. Бойцов, Б. В. Волженский. – СПб., 1993.
2. Есаков Г. А., Крылова Н. Е. Уголовное право зарубежных стран / Г. А. Есаков, Н. Е. Крылова. – Prospekt.org, 2009.
3. Жданов Ю. Н. Европейское уголовное право: Перспективы развития / Ю. Н. Жданов, Е. С. Лаговская. – М. : Международ. отношения, 2001. – 229 с.
4. Кримінальне право України. Загальна частина : навчальний посібник / В. К. Гришук, Б. О. Кириш, М. М. Сенько та ін.; за заг. ред. В. К. Гришука. – К. : Атика, 2007. – 420 с.
5. Ковалевский М. М. Современный обычай и древний закон. Обычное право осетин в историко-сравнительном освещении / М. М. Ковалевский. – Рипол Классик, 2013. – Т. 2.
6. Кросс Р. Прецедент в английском праве / Кросс Р. – М., 1985.
7. Крылова Н. Е., Серебrenикова А. В. Уголовное право современных зарубежных стран (Англии, США, Франции, Германии) / Н. Е. Крылова, А. В. Серебrenикова. – М., 1998.
8. Новое уголовное законодательство стран СНГ и Балтии : сб. науч. ст. / под ред. Л. Л. Кругликова и Н. Ф. Кузнецовой. – М. : Лекс Эст, 2002. – 462 с.
9. Правовые системы стран мира. Энциклопедический справочник / Ф. М. Решетников и др. – 2-е изд. – М : Норма, 2001. – 840 с.
10. Сюкияйнен Л. Р. Шариат и мусульманко-правовая культура / Л. Р. Сюкияйнен. – М. : Ин-т гос. и права, 1997. – 46 с.
11. Яценко С. С. Основні питання загальної частини кримінального права іноземних держав : навчальний посібник / С. С. Яценко. – К. : ВД Дакор, 2013. – 168 с.

ТЕМА 3

Джерела кримінального права України та іноземних держав

Кількість годин: 2 години.

Навчальна мета заняття: сформувати у студентів цілісне уявлення про джерела кримінального права України та кримінального права іноземних держав.

Навчальні питання

1. Історичні етапи становлення і розвитку кримінального права.
2. Джерела кримінального права України.
3. Формування кримінально-правової системи США.
4. Система джерел англо-американського кримінального права. Правовий прецедент.
5. Система джерел мусульманського кримінального права.

Теми рефератів

1. Судовий прецедент у кримінальному праві.
2. Система джерел англо-американського кримінального права.
3. Формування кримінально-правової системи США.
4. Судовий прецедент в Україні.
5. Джерела кримінального права мусульманських країн.

Методичні вказівки до самостійного опрацювання теми

При підготовці відповіді на перше питання важливо з'ясувати, що кримінальне право у процесі свого становлення і розвитку пройшло декілька етапів, кожен з яких відклав суттєвий відбиток на правову систему сучасних держав. Наприклад, розповідаючи про Великобританію, необхідно підкреслити роль королівських судів та судів присяжних у процесі формування загального права Англії, схарактеризувати чинники, що привели до появи права справедливості, розкрити особливості судової діяльності лорда-канцлера. Слід також зупинитись на основних напрямках модернізації англійського кримінального права у ХІХ столітті, згадавши про підвищення ролі статутів у системі юридичних джерел, розвиток систематизації джерел права тощо.

Розкриваючи друге питання теми доцільно буде звернути увагу на те, що правова система України формувалася під впливом юридичних традицій романо-германського права, вона має генетичний зв'язок з Римським правом, її структура багато в чому збігається зі структурою Римського права.

Відповідаючи на третє питання, необхідно зазначити, що американське кримінальне право пройшло довгий історичний шлях свого становлення і розвитку, протягом якого воно набуло специфічних рис та

особливостей, характерних саме для нього. Далі відповідь на питання вимагає розкриття основних етапів формування кримінально-правової системи США. При цьому необхідно зосередити увагу на тих факторах, які спричинили відхід американських колоній Великої Британії від класичного англійського права та появу значних розбіжностей у правовому регулюванні суспільних відносин у різних штатах. Слід також підкреслити значення Конституції США, діяльності Конгресу та Верховного Суду Сполучених Штатів у формуванні єдиного американського кримінального права, а також проаналізувати зміни, що відбулися в американській правовій системі протягом ХХ століття.

Працюючи над четвертим питанням теми, студентам необхідно розібратися з досить складною системою джерел права, яка притаманна для англо-американської правової системи. Для правових систем Великої Британії та США спільним є те, що всі вони базуються на загальному праві – праві, яке походить з рішень, що виносились англійськими королівськими судами і було виправлене і доповнене правом справедливості, базованим на рішеннях Суду Лорда-Канцлера, а також «засвоєне» завдяки колоніальній експансії Великої Британії. Аналізуючи питання, слід пам'ятати про те, що англійське кримінальне право, на відміну від континентального, розвивалося не в університетах, не ученими-юристами, а юристами-практиками, що спричинило деяку стихійність і непрозорість правового масиву, відсутність строгої логіки в його побудові. Після загальної характеристики основних структурних елементів кримінальних систем англійського та американського права необхідно перейти до характеристики правового прецеденту як джерела кримінального права, що визначає обличчя англо-американської правової сім'ї. При цьому слід розкрити зміст доктрини прецеденту, схарактеризувати структурні елементи судового прецеденту, звернути увагу на найпоширеніші методи пошуку *ratio decidendi*, зупинитись на особливостях дії прецеденту у часі. При відповіді слід окремо зупинитись на співвідношенні актів кримінального законодавства та судових прецедентів в англо-американському праві. Слід також згадати і про інші джерела права, що використовуються у Великобританії та США (звичаї, доктрини, міжнародні договори тощо).

Рекомендована література

Основна

1. Додонов В. Н. Сравнительное уголовное право. Общая часть : монография / В. Н. Додонов. – М : Юрлитинформ, 2010. – 448 с.
2. Додонов В. Н., Капинус О. С., Щерба С. П. Сравнительное уголовное право. Особенная часть : монография / В. Н. Додонов и др. – М. : Юрлитинформ, 2010. – 544 с.

3. Есаков Г. А., Крылова Н. Е. Уголовное право зарубежных стран / Г. А. Есаков, Н. Е. Крылова. – Prospekt. org, 2009.
4. Уголовное право Украины. Общая часть : учебник / М. И. Бажанов и др.; под ред. М. И. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тация. – К. : Юринком Интер, 2003. – 512 с.
5. Уголовное право зарубежных государств. Общая часть : учеб. пособие / Н. А. Голованова и др.; под ред. И. Д. Козочкина. – М. : Камерон: Омега-Л ; ИМПЭ, 2003. – 566 с.
6. Уголовный кодекс Дании / науч. ред. и предисл. С. С. Беляева; перевод с датского и английского канд. юрид. наук С. С. Беляева, А. Н. Рычевой. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2001. – 230 с.
7. Уголовный кодекс Латвийской Республики / науч. ред. и предисл. канд. юрид. наук А. И. Лукашова и канд. юрид. наук Э. А. Саркисовой; пер. с латв. А. И. Лукашова. СПб. : Юридический центр Пресс, 2001. – 313 с.
8. Уголовный кодекс Республики Беларусь / науч. ред. и предисл. д-р. юрид. наук, проф. Б. В. Волженкина; обзорная статья д-р. юрид. наук, проф. А. В. Баркова. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2001. – 474 с.
9. Уголовный кодекс Республики Польша / Науч. ред. канд. юрид. наук, доц. А. И. Лукашов, д-р. юрид. наук, проф. Э. А. Саркисова; перевод с польского Д. А. Барилевич. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2001. – 234 с.

Додаткова

1. Жданов Ю. Н. Европейское уголовное право: Перспективы развития / Ю. Н. Жданов, Е. С. Лаговская. – М. : Международ. отношения, 2001. – 229с.
2. Кримінальне право України. Загальна частина. Тести : навчальний посібник / В. К. Гришук, Б. О. Кириць, М. М. Сенько та ін.; за заг. ред. В. К. Гришука. – К. : Атика, 2007. – 420 с.
3. Кросс Р. Прецедент в английском праве / Р. Кросс. – М., 1985.
4. Крылова Н. Е., Серебrenикова А. В. Уголовное право современных зарубежных стран (Англии, США, Франции, Германии) / Н. Е. Крылова, А. В. Серебrenикова. – М., 1998.
5. Новое уголовное законодательство стран СНГ и Балтии : сб. науч. ст. / под ред. Л. Л. Кругликова и Н. Ф. Кузнецовой. – М. : Лекс Эст, 2002. – 462 с.
6. Правовые системы стран мира. Энциклопедический справочник / Ф. М. Решетников и др.; отв. ред. А. Я. Сухарев. – 2-е изд. – М. : Норма, 2001. – 840 с.
7. Яценко С. С. Основні питання загальної частини кримінального права іноземних держав : навчальний посібник / С. С. Яценко. – К. : ВД Дакор, 2013. – 168 с.

ТЕМА 4

Система кримінального законодавства України та іноземних держав

Кількість годин: 2 години.

Навчальна мета заняття: сформувати у студентів цілісне уявлення про правові основи становлення, функціонування та розвитку кримінального законодавства в Україні та іноземних державах.

Навчальні питання

1. Поняття системи кримінального права.
2. Поняття системи кримінального законодавства.
3. Систематизація кримінального законодавства.
4. Кримінальний кодекс.
5. Галузева система кримінального права.

Теми рефератів

1. Система кримінального права та система кримінального законодавства.
2. Особливості систематизації кримінального законодавства в країнах англосаксонської системи права.
3. Види кодифікації, що застосовуються у різних країнах світу.
4. Територіальна система кримінального законодавства.
5. Кримінальний кодекс України: значення, особливості, історія.

Методичні вказівки до самостійного опрацювання теми

Розкриваючи перше питання, треба надати визначення таких понять, як «система права», «правова система», «система законодавства», а також вміти їх відрізнити та розмежовувати. Варто звернути увагу на особливості саме кримінально-правових понять, а саме «система кримінального права». Слід зазначити структуру кримінального законодавства України, структурний поділ на Загальну й Особливу частини, її особливості, а також її відмінності від системи кримінального законодавства інших країн. Згадати, про те, що норми кримінального права поділяють на дві окремі частини – Загальну й Особливу. До Загальної частини включають норми, які визначають завдання, принципи та основні інститути кримінального права. Вони закріплюють підстави кримінальної відповідальності, чинність кримінального закону в просторі і часі, поняття злочину та його види, осудність і неосудність, форми вини, співучасть, покарання і його види, порядок застосування окремих видів покарання, правила їх призначення, регулюють інститути, пов'язані зі звільненням від кримінальної відповідальності і покарання, погашенням

і зняттям судимості, особливості відповідальності неповнолітніх. Особлива частина кримінального права містить норми, що встановлюють конкретні види злочинів із зазначенням видів покарань і меж, в яких вони можуть бути призначені за вчинення цих злочинів. Норми Загальної і Особливої частин кримінального права як певні підсистеми законодавства знаходяться в тісному, нерозривному взаємозв'язку. Насамперед, треба зазначити, що норми Особливої частини ґрунтуються на нормах Загальної частини.

Переходячи до висвітлення другого питання, необхідно зосередити увагу на тих принципових, визначальних рисах саме системи кримінального законодавства. Висвітлення поняття «кримінальне законодавство», тобто система встановлених кримінальних законів, які визначають основи і принципи кримінальної відповідальності, встановлюють, які саме суспільно небезпечні діяння є злочинами і яке покарання може бути застосоване до особи, що його скоїла.

Розглядаючи третє питання, слід мати на увазі, що існує декілька видів систематизації кримінального законодавства. Необхідно перерахувати існуючі види систематизації, розкрити зміст кожного виду та проаналізувати можливість виділення найбільш доцільного методу для кожної правової сім'ї, враховуючи її особливості. Обґрунтувати доцільність прийняття кримінального кодексу, його значення для правової системи України.

При розгляді останнього питання теми слід роз'яснити поняття «галузева система кримінального права». Надати розгорнуту відповідь щодо структури системи кримінального права.

Рекомендована література

Основна

1. Скакун О. Ф. Общее сравнительное правоведение: Основные типы (семьи) правовых систем мира / О. Ф. Скакун. – К. : Ін Юре, 2008.
2. Додонов В. Н. Сравнительное уголовное право. Общая часть : монография / В. Н. Додонов. – М. : Юрлитинформ, 2010. – 448 с.
3. Додонов В. Н., Капинус О. С., Щерба С. П. Сравнительное уголовное право. Особенная часть : монография / В. Н. Додонов и др. – М. : Юрлитинформ, 2010. – 544 с.
4. Уголовное право Украины. Общая часть : учебник / М. И. Бажанов и др.; под. ред. М. И. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тация. – К. : Юринком Интер, 2003. – 512 с.
5. Уголовное право зарубежных государств. Общая часть : учеб. пособие / Н. А. Голованова и др.; под ред. И. Д. Козочкина. – М. : Камерон: Омега-Л; ИМПЭ, 2003. – 566 с.

Додаткова

1. Жданов Ю. Н. Европейское уголовное право: Перспективы развития / Ю. Н. Жданов, Е. С. Лаговская. – М. : Международ. отношения, 2001. – 229 с.
2. Кримінальне право України. Загальна частина. Тести : навчальний посібник / В. К. Гришук, Б. О. Кириш, М. М. Сенько та ін.; за заг. ред. проф. Гришука В. К. – К. : Атика, 2007. – 420 с.
3. Кросс Р. Прецедент в английском праве / Р. Кросс. – М., 1985.
4. Крылова Н. Е., Серебrenикова А. В. Уголовное право современных зарубежных стран (Англии, США, Франции, Германии) / Н. Е. Крылова, А. В. Серебrenикова. – М., 1998.
5. Новое уголовное законодательство стран СНГ и Балтии : сб. науч. ст. / под ред. Л. Л. Кругликова и Н. Ф. Кузнецовой. – М. : Лекс Эст, 2002. – 462 с.
6. Правовые системы стран мира. Энциклопедический справочник / Ф. М. Решетников и др.; отв. ред. А. Я. Сухарев. – 2-е изд. – М. : Норма, 2001. – 840 с.
7. Сюкияйнен Л. Р. Шариат и мусульманко-правовая культура / Л. Р. Сюкияйнен. – М. : Ин-т гос. и права, 1997. – 46 с.
8. Яценко С. С. Основні питання загальної частини кримінального права іноземних держав : навч. посібник. – К. : ВД Дакор, 2013. – 168 с.

ТЕМА 5

Злочин у кримінальному праві України та іноземних держав. Поняття та кваліфікація

Кількість годин: 2 години

Навчальна мета заняття: сформувати у студентів цілісне уявлення про злочин, його види, класифікацію, суспільну небезпечність та відповідальність за вчинення злочину.

Навчальні питання

1. Поняття злочину (злочинного діяння).
2. Формальне та матеріальне визначення злочину.
3. Класифікація злочинів (злочинних діянь) за ступенем тяжкості.
4. Інші кваліфікації злочинних діянь.
5. Малозначні діяння.

Теми рефератів

1. Особливості класифікації злочинів у країнах світу.
2. Злочини з формальним та матеріальним складом.

3. Суспільна небезпечність злочину.
4. Кваліфікація злочинів.
5. Особливості кваліфікації суміжних складів злочинів.

Методичні вказівки до самостійного опрацювання теми

При опрацюванні першого питання треба, по-перше, висвітлити поняття злочину (злочинного діяння). Кримінальний кодекс України надає таке визначення злочину – злочином є передбачене Кримінальним кодексом України суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом злочину. Незначні порушення носять назву проступок. Відносини, пов'язані зі вчиненням людьми суспільно небезпечних діянь та визначенням відповідальності за їх вчинення, регулює кримінальне право, а самі ці діяння називаються злочинами. Надати поняття формального та матеріального визначення злочину. Можна виокремити три варіанти визначення цього поняття: формальне, матеріальне і формально-матеріальне. Формальне визначення – відбиває юридичну природу, юридичні ознаки злочину: злочином визнається таке діяння, яке передбачається законом як кримінально каране. Матеріальне визначення вирізняє лише соціальну сутність злочину, його протиріччя певним соціальним цінностям (злочин – суспільно небезпечне діяння). Формально-матеріальне визначення поєднує в собі соціальну і юридичну характеристику злочину. Перевага формально-матеріального визначення полягає в тому, що воно дозволяє відповісти не лише на питання, які діяння закон визнає злочином, але й на питання, чому закон визнає їх злочинами, що в сукупності відбиває соціальну і правову природу, суть злочину. Необхідно надати визначення таких кримінально-правових понять, як протиправність, суспільна небезпека, винність, карання.

Відповідаючи на друге питання, треба з'ясувати, що таке класифікація злочинів (злочинних діянь) за ступенем тяжкості. Визначити, за якими критеріями провадиться класифікація злочинів. Зазначити особливості багаточленних систем злочинних діянь, двочленних систем: злочинів та проступків. Проаналізувати поняття фелонії (felony) та місдмінори (misdemeanor) і відмежувати їх один від одного.

Готуючи відповідь до третього питання, необхідно з'ясувати значення поняття кваліфікації злочинних діянь як основу правозастосовницької діяльності органів правосуддя у боротьбі зі злочинністю. Застосування тієї правової норми, яка найбільш повно містить у собі ознаки вчиненого особою злочину і є кваліфікацією злочину. Для кваліфікації злочину мають значення не всі ознаки діяння, а лише ті, які визначають його кримінально-правовий зміст, тобто є ознаками складу злочину. Перелік ознак діяння, які враховуються при кваліфікації,

обмежений законом, рамками складу злочину. Але за межами складу злочину перебуває чимало інших ознак, обставин, які мають кримінально-правове значення, такі як соціальна характеристика суб'єкта злочину, склад його сім'ї, стан здоров'я, професія, певні обставини вчинення злочинного діяння тощо. Можна виділити такі групи ознак для кваліфікації: вся сукупність ознак і властивостей злочину; ознаки і властивості, які мають значення для вирішення кримінальної справи по суті; кримінально-правові ознаки – ознаки складу злочину. Також необхідно надати відповідь, що таке малозначні діяння.

Рекомендована література

Основна

1. Додонов В. Н. Сравнительное уголовное право. Общая часть : монография / В. Н. Додонов. – М. : Юрлитинформ, 2010. – 448 с.
2. Додонов В. Н., Капинус О. С., Щерба С. П. Сравнительное уголовное право. Особенная часть : монография. / В. Н. Додонов и др. – М. : Юрлитинформ, 2010. – 544 с.
3. Уголовное право Украины. Общая часть : учебник / М. И. Бажанов и др.; под ред. М. И. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тация. – К. : Юринком Интер, 2003. – 512 с.
4. Уголовное право зарубежных государств. Общая часть : учеб. пособие / Н. А. Голованова и др.; под ред. И. Д. Козочкина. – М. : Камерон: Омега-Л; ИМПЭ, 2003. – 566 с.

Додаткова

1. Кримінальне право України. Загальна частина. Тести : навчальний посібник / В. К. Грищук, Б. О. Кирись, М. М. Сенько та ін.; за заг. ред. В. К. Грищука. – К. : Атика, 2007. – 420 с.
2. Крылова Н. Е., Серебrenикова А. В. Уголовное право современных зарубежных стран (Англии, США, Франции, Германии) / Н. Е. Крылова, А. В. Серебrenикова. – М., 1998.
3. Новое уголовное законодательство стран СНГ и Балтии: сб. науч. ст. / под ред. Л. Л. Кругликова и Н. Ф. Кузнецовой. – М. : Лекс Эст, 2002. – 462 с.
4. Правовые системы стран мира. Энциклопедический справочник / Ф. М. Решетников и др.; отв. ред. А. Я. Сухарев. – 2-е изд. – М. : Норма, 2001. – 840 с.
5. Яценко С. С. Основні питання загальної частини кримінального права іноземних держав : навчальний посібник. – К. : ВД Дакор, 2013. – 168 с.

ТЕМА 6

Склад злочину у кримінальному праві України та іноземних держав. Суб'єкт злочину

Кількість годин: 4 години

Навчальна мета заняття: сформувати у студентів цілісне уявлення про правові основи складу злочину, його складових.

Навчальні питання

1. Ознаки складу злочину. Обов'язкові та не обов'язкові (факультативні) ознаки складу злочину.
2. Елементи складу злочину. Їх поняття та значення.
3. Об'єктивна сторона злочину.
4. Об'єкт злочину.
5. Суб'єктивна сторона злочину.
6. Суб'єкт злочину.
7. Відповідальність юридичних осіб у сучасному кримінальному праві.

Теми рефератів:

1. Об'єктивна сторона злочину (діяння, наслідки злочину).
2. Причинно-слідчий зв'язок між діянням та суспільно-небезпечними наслідками. Значення для кваліфікації.
3. Юридична особа як суб'єкт кримінальної відповідальності у світі.
4. Суб'єктивна сторона злочину (вина, мотив, мета злочину).
5. Особливості суб'єкта злочину.

Методичні вказівки до самостійного опрацювання теми

Повноцінне дослідження першого питання теми передбачає розкриття змісту поняття складу злочину. Встановлення ознак складу злочину. Із поняттям «кваліфікація злочину» щільно пов'язане поняття «склад злочину». Із ч. 1 ст. 2 КК України випливає три послідовних висновки: 1) підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння; 2) це суспільно небезпечне діяння має містити склад злочину; 3) склад злочину повинен передбачатися в КК. Таким чином, треба звернутись до визначення складу злочину – це сукупність встановлених кримінальним законом та іншими нормативними актами юридичних ознак (об'єктивних і суб'єктивних), які визначають суспільно небезпечне діяння як злочин. При розгляді цього питання також необхідно виділити функції складу злочину.

При відповіді на друге питання студентам слід звернути увагу на елементи складу злочину та їх особливості, такі як: об'єктивна сторона злочину (діяння, наслідки злочину, причинно-слідчий зв'язок між діянням та суспільно-небезпечними наслідками), об'єкт злочину (загальний, родовий, безпосередній), суб'єктивна сторона злочину (вина, мотив, мета злочину), суб'єкт злочину (вік кримінальної відповідальності, осудність).

При відповіді на останнє питання теми студентам потрібно мати на увазі відмінність правових систем держав, принципово різний підхід у них до питання кримінальної відповідальності юридичних осіб. При розгляді цього питання треба звернути увагу на покарання й інші кримінально-правові заходи стосовно юридичних осіб.

Рекомендована література

Основна

1. Додонов В. Н. Сравнительное уголовное право. Общая часть : монография / В. Н. Додонов – М. : Юрлитинформ, 2010. – 448 с.
2. Додонов В. Н., Капинус О. С., Щерба С. П. Сравнительное уголовное право. Особенная часть : монография / В. Н. Додонов и др. – М. : Юрлитинформ, 2010. – 544 с.
3. Кримінальний кодекс України. – Х. : Одіссей, 2013. – 231 с.
4. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 8-ме вид., перероб. і доп. – Х. : Фактор, 2011. – 1280 с.
5. Уголовное право Украины. Общая часть : учебник / М. И. Бажанов и др.; под ред. М. И. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тация. – К. : Юринком Интер, 2003. – 512 с.
6. Уголовное право зарубежных государств. Общая часть : учеб. пособие / Н. А. Голованова и др.; под ред. И. Д. Козочкина. – М. : Камерон: Омега-Л; ИМПЭ, 2003. – 566 с.
7. Уголовное право зарубежных государств. Особенная часть : учеб. пособие / Н. А. Голованова и др.; под ред. И. Д. Козочкина. – М. : Камерон : Омега-Л; ИМПЭ, 2004. – 528 с.
8. Уголовный кодекс РФ от 13 июня 1996 г. № 63-ФЗ // Собрание законодательства Российской Федерации 17 июня 1996 г. № 25 Ст. 2954.
9. Уголовный кодекс Франции / науч. ред. Л. В. Головки, Н. Е. Крыловой; перевод с французского и предисловие Н. Е. Крыловой. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2002. – 650 с.
10. Уголовный кодекс Швейцарии / науч. ред., предисл. и перевод с немецкого А. В. Серебренниковой. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2002. – 350 с.

Додаткова

1. Вереша Р. В. Проблеми вини в теорії кримінального права / Р. В. Вереша. – К., 2005.
2. Жданов Ю. Н. Европейское уголовное право: Перспективы развития / Ю. Н. Жданов, Е. С. Лаговская. – М. : Международ. отношения, 2001. – 229 с.
3. Коржанський М. Й. Кваліфікація злочинів / М. Й. Коржанський. – К. : Юрінком Інтер. – 1998. – Т. 416.
4. Кримінальне право України: Практикум / за ред. С. С. Яценка. – К., 2004.
5. Кримінальне право України. Загальна частина. Тести : навчальний посібник / В. К. Гришук, Б. О. Кирись, М. М. Сенько та ін.; за заг. ред. В. К. Гришука. – К. : Атика, 2007. – 420 с.
6. Кросс Р. Прецедент в английском праве / Р. Кросс. – М., 1985.
7. Крылова Н. Е., Серебrenикова А. В. Уголовное право современных зарубежных стран (Англии, США, Франции, Германии) / Н. Е. Крылова, А. В. Серебrenикова. – М., 1998.
8. Марін О. К. Кваліфікація злочинів при конкуренції кримінально-правових норм / О. К. Марін. – К. : Атика, 2003. – 224 с.
9. Новое уголовное законодательство стран СНГ и Балтии : сб. науч. ст. / под ред. Л. Л. Кругликова и Н. Ф. Кузнецовой. – М. : Лекс Эст, 2002. – 462 с.
10. Правовые системы стран мира. Энциклопедический справочник / Ф. М. Решетников и др.; отв. ред. А. Я. Сухарев. – 2-е изд. – М. : Норма, 2001. – 840 с.
11. Стаценко А. В. Уголовная ответственность юридических лиц в Украине в процессе адаптации уголовного законодательства Украины к законодательству Европейского Союза / А. В. Стаценко // LEGEA ŞI VIAȚA. – 2015. – Т. 3. – № 4/3 (280) 2015. – С. 90–94.
12. Яценко С. С. Основні питання загальної частини кримінального права іноземних держав : навчальний посібник / С. С. Яценко. – К. : ВД Дакор, 2013. – 168 с.

ТЕМА 7

Стадії вчинення умисного злочинного діяння у кримінальному праві України та іноземних держав

Кількість годин: 2 години

Навчальна мета заняття: сформувати у студентів цілісне уявлення про стадії вчинення злочинного діяння в Україні та зарубіжних державах.

Навчальні питання

1. Відповідальність за попередню злочинну діяльність (підготовка до вчинення злочину).
2. Покарання за підготовку та змову.
3. Замах на злочин.
4. Відповідальність за вчинення замаху.
5. Кваліфікація замаху на злочин.

Теми рефератів:

1. Особливості притягнення до кримінальної відповідальності за замах на злочин.
2. Відповідальність за незакінчені злочини у США.
3. Відповідальність при добровільній відмові від злочину.
4. Ознаки складу злочину при притягненні до кримінальної відповідальності юридичних осіб.
5. Відповідальність за незакінчені злочини в Україні.

Методичні вказівки до самостійного опрацювання теми

При розкритті першого питання теми студентам необхідно визначити стадії вчинення умисного злочинного діяння у кримінальному праві України та іноземних держав. Відповідно до статті 13 КК України закінченим злочином визнається діяння, яке містить усі ознаки складу злочину, передбаченого відповідною статтею Особливої частини цього Кодексу. У свою чергу незакінченим злочином визнається підготовка до злочину та замах на злочин. Діяльність особи з метою вчинення злочину характеризується кількома етапами. Такі етапи називаються стадіями вчинення злочину. Стаття 13 Кримінального кодексу України визначає три стадії: підготовка, замах і закінчений злочин. Перші дві стадії в Україні є кримінально-караними етапами попередньої злочинної діяльності, яка зветься ще незакінченим злочином.

Переходячи до відповіді на друге питання, студентам слід звернути увагу на ознаки підготовки до злочину. Підготовку до злочину можна характеризувати такими ознаками: скоєння підготовчих дій, що створюють умови для розвитку подальшої злочинної діяльності; прямий умисел на вчинення злочину; припинення діяння до початку виконання об'єктивною стороною складу задуманого злочину; припинення має місце з незалежних від винного обставин.

При відповіді на останнє питання теми студентам треба з'ясувати поняття замаху на злочин та його ознаки. Відповідно до положень частини 1 статті 15 КК України замахом на злочин визнається вчинення особою з прямим умислом діяння (дії або бездіяльності), безпосередньо спрямо-

ваного на скоєння злочину, передбаченою відповідною статтею Особливої частини Кодексу, якщо при цьому злочин не було доведено до кінця з причин, що не залежали від її волі. З цього визначення можна виділити ознаки замаху: скоєне діяння безпосередньо спрямоване на вчинення злочину (тобто виконана певна частина об'єктивної сторони складу злочину); замах на злочин вчиняється лише з прямим умислом. При цьому треба зазначити, що в злочинах з матеріальним складом суб'єкт передбачає настання певних наслідків і бажає цього, але наслідки не настали з незалежних від його волі причин, а в злочинах з формальним складом усвідомлює суспільно небезпечний характер своїх дій (бездіяльності), спрямованих на спричинення шкоди суспільним відносинам, що охороняються кримінальним законом, і бажає спричинити їм шкоду, тобто довести свої дії до кінця; на відміну від закінченого злочину, при замахові об'єктивна сторона повністю не виконується; злочин не доводиться до кінця з причин, що не залежали від волі винного. Як і при підготовці, ці причини можуть бути як об'єктивного характеру, так і суб'єктивного, тобто недоведення злочину до кінця суперечить наміру винного.

Рекомендована література

Основна:

1. Додонов В. Н. Сравнительное уголовное право. Общая часть : монография / В. Н. Додонов. – М. : Юрлитинформ, 2010. – 448 с.
2. Кримінальний кодекс України. – Х. : Одіссей, 2013. – 231 с.
3. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / За ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – 8-ме вид., перероб. і доп. – Х. : Фактор, 2011. – 1280 с.
4. Уголовное право Украины. Общая часть: учебник / М. И. Бажанов и др.; под. ред. М. И. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тация. – К. : Юринком Интер, 2003. – 512 с.
5. Уголовное право зарубежных государств. Общая часть : учеб. пособие / Н. А. Голованова и др.; под ред. И. Д. Козочкина. – М. : Камерон : Омега-Л; ИМПЭ, 2003. – 566 с.
6. Уголовное право зарубежных государств. Особенная часть : учеб. пособие / Н. А. Голованова и др.; под ред. И. Д. Козочкина. – М. : Камерон : Омега-Л; ИМПЭ, 2004. – 528 с.
7. Уголовный кодекс Эстонской республики / науч. ред. и перевод с эстонского В. В. Запезалова; вступ. статья Н. И. Мацнева. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2001. – 262 с.
8. Уголовный кодекс Японии / науч. ред. и предисл. А. И. Коробеева. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2002. – 226 с.

Додаткова

1. Вереша Р. В. Проблеми вини в теорії кримінального права / Р. В. Вереша. – К., 2005.
2. Жданов Ю. Н. Европейское уголовное право: Перспективы развития / Ю. Н. Жданов, Е. С. Лаговская. – М. : Международ. отношения, 2001. – 229 с.
3. Коржанський М. Й. Кваліфікація злочинів / М. Й. Коржанський. – К. : Юрінком Інтер. – 1998. – Т. 416.
4. Кримінальне право України: Практикум / за ред. С. С. Яценка. – К., 2004.
5. Кримінальне право України. Загальна частина. Тести : навчальний посібник / В. К. Грищук, Б. О. Кирись, М. М. Сенько та ін.; за заг. ред. В. К. Грищука. – К. : Атика, 2007. – 420 с.
6. Кросс Р. Прецедент в английском праве / Р. Кросс. – М., 1985.
7. Крылова Н. Е., Серебrenикова А. В. Уголовное право современных зарубежных стран (Англии, США, Франции, Германии) / Н. Е. Крылова, А. В. Серебrenикова. – М., 1998
8. Марін О. К. Кваліфікація злочинів при конкуренції кримінально-правових норм / О. К. Марін. – К. : Атика, 2003. – 224 с.
9. Новое уголовное законодательство стран СНГ и Балтии : сб. науч. ст. / под ред. Л. Л. Кругликова и Н. Ф. Кузнецовой. – М. : Лекс Эст, 2002. – 462 с.
10. Правовые системы стран мира. Энциклопедический справочник / Ф. М. Решетников и др.; отв. ред. А. Я. Сухарев. – 2-е изд.. – М. : Норма, 2001. – 840 с.
11. Стаценко А. В. Уголовная ответственность юридических лиц в Украине в процессе адаптации уголовного законодательства Украины к законодательству Европейского Союза / А. В. Стаценко // LEGEA ŞI VIAȚA. – 2015. – Т. 3. – №. 4/3 (280) 2015. – С. 90–94.
12. Яценко С. С. Основні питання загальної частини кримінального права іноземних держав. навчальний посібник / С. С. Яценко. – К. : ВД Дакор, 2013. – 168 с.

ТЕМА 8.

Співучасть у злочинному діянні у кримінальному праві України та іноземних держав

Кількість годин: 2 години

Навчальна мета заняття: ознайомлення студентів з особливостями та загальними ознаками співучасті у кримінальному праві України та іноземних держав.

Навчальні питання

1. Поняття співучасті.
2. Види співучасті.
3. Форма співучасті.
4. Відповідальність співучасників.
5. Екссес виконавця.

Теми рефератів

1. Особливості інституту співучасті в різних країнах світу.
2. Екссес виконавця, поняття, відповідальність співучасників.
3. Форми співучасті в країнах світу.
4. Організатор як найнебезпечніший суб'єкт злочину.
5. Відповідальність співучасників злочину.

Методичні вказівки до самостійного опрацювання теми

Повноцінне дослідження першого питання передбачає розкриття змісту поняття співучасті у кримінальному праві. Відповідно до ст. 26 Кримінального кодексу України – співучастю у злочині є умисна спільна участь декількох суб'єктів злочину у вчиненні умисного злочину. Іншими словами, співучасть – це об'єднання, коли кілька осіб вчиняють злочин спільно й умисно. Зміст співучасті розкривають дві групи її ознак: об'єктивні й суб'єктивні ознаки. Об'єктивні ознаки співучасті виражені у законі словами – злочин, вчинений декількома (двома і більше) суб'єктами злочину умисно, у свою чергу, суб'єктивні ознаки визначаються словами – співучасть – це умисна спільна участь у вчиненні умисного злочину.

Друге питання вимагає розкриття основних видів співучасті. Відповідно до ч. 1 ст. 27 Кримінального кодексу України співучасниками злочину, поряд із виконавцем, є організатор, підбурювач та пособник. Вказана класифікація співучасників ґрунтується на ролі, яку виконує конкретний суб'єкт при спільному вчиненні злочину. Роль кожного суб'єкта визначається його внеском у досягнення загального результату, характером виконуваних дій (бездіяльності), їх інтенсивності. Виконавцем (співвиконавцем) злочину визнається особа, яка безпосередньо вчинила злочин. Організатором злочину є особа, яка вчинила хоча б одну з дій передбачених ч. 3 ст. 27 Кримінального кодексу України. Підбурювачем визнається особа, яка схилила іншого співучасника до вчинення злочину (ч. 4 ст. 27 КК). Пособником визнається особа, яка сприяла вчиненню злочину іншими співучасниками (ч. 5 ст. 27 КК). Необхідно звернути увагу на відмінності між пособником та підбурювачем.

Досліджуючи третє питання теми, студентам слід звернути увагу на те, що залежно від способу взаємодії співучасників між собою і характером участі окремих співучасників у вчиненні злочинів, співучасть поділяють на:

просту (співвиконавство); і складну (співучасть з розподілом ролей. У свою чергу за суб'єктивною ознакою залежно від ступеня узгодженості дій співучасників виділяють такі форми співучасті: співучасть без попередньої змови та співучасть за попередньою змовою, яка поділяється на наступні види: вчинення злочину групою осіб за попередньою змовою; вчинення злочину організованою групою; вчинення злочину злочинною організацією.

Наступне питання теми, вимагає від студентів засвоєння основ притягнення до кримінальної відповідальності співучасників злочину. Межі відповідальності співучасників визначаються характером і ступенем участі кожного з них у вчиненому злочині, які обумовлюються роллю, що виконує співучасник, усвідомленням характеру дій інших співучасників та низкою інших обставин. Кожний співучасник відповідає за спільно вчинений злочин у межах індивідуальної відповідальності (у межах ним вчиненого й усвідомленого).

Що стосується ексцесу виконавця, то законодавець визначає таку діяльність суб'єкту, як вихід у своїх діях співучасником за межі задуманого усіма співучасниками. Ексцес виконавця має місце там, де виконавцем вчинені такі злочинні дії, які не охоплювалися ні прямим, ні непрямим умислом інших співучасників. Тобто виконавець виходить за межі домовленості з іншими співучасниками і вчиняє більш тяжкий, ніж було домовлено, або взагалі інший злочин. Також варто зазначити, що залежно від ступеня відхилення поведінки виконавця в теорії кримінального права прийнято розрізняти кількісний і якісний ексцес.

Рекомендована література

Основна

1. Додонов В. Н. Сравнительное уголовное право. Общая часть : монография / В. Н. Додонов. – М. : Юрлитинформ, 2010. – 448 с.
2. Кримінальний кодекс України. – Х. : Одіссей, 2013. – 231 с.
3. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – 8-ме вид., перероб. і доп. – Х. : Фактор, 2011. – 1280 с.
4. Уголовное право Украины. Общая часть : учебник / М. И. Бажанов и др.; под. ред. М. И. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тация. – К. : Юринком Интер, 2003. – 512 с.
5. Уголовное право зарубежных государств. Общая часть : учеб. пособие / Н. А. Голованова и др.; под ред. И. Д. Козочкина. – М. : Камерон : Омега-Л; ИМПЭ, 2003. – 566 с.
6. Уголовное право зарубежных государств. Особенная часть : учеб. пособие / Н. А. Голованова и др.; под ред. И. Д. Козочкина. – М. : Камерон : Омега-Л; ИМПЭ, 2004. – 528 с.

7. Уголовный кодекс Швеции / науч. ред. Н. Ф. Кузнецова и С. С. Беляев; перевод на русский С. С. Беляева. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2001. – 320 с.

8. Уголовный кодекс Эстонской республики / науч. ред. и перевод с эстонского В. В. Запелова; вступ. статья Н. И. Мацнева. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2001. – 262 с.

9. Уголовный кодекс Японии / науч. ред. и предисл. А. И. Коробеева. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2002. – 226 с.

Додаткова:

1. Баулин Ю. В. Обстоятельства, исключаящие преступность деяния / Ю. В. Баулин. – Х., 1991.

2. Баулін Ю. В. Звільнення від кримінальної відповідальності / Ю. В. Баулін. – К., 2004.

3. Бойцов А. И. Волженский Б. В. Уголовный закон: действие во времени и пространстве / А. И. Бойцов, Б. В. Волженский. – СПб., 1993.

4. Козлов А. П. Учение о стадиях преступления / А. П. Козлов. – СПб. : Юрид. центр пресс, 2002. – 353 с.

5. Козлов А. П. Учение о стадиях преступления / Козлов А. П. – СПб., 2002.

6. Коржанський М. Й. Кваліфікація злочинів / М. Й. Коржанський. – К. : Юрінком Інтер. – 1998. – Т. 416.

7. Кримінальне право України. Загальна частина. Тести : навчальний посібник / В. К. Гришук, Б. О. Кириш, М. М. Сенько та ін.; за заг. ред. В. К. Гришука. – К. : Атика, 2007. – 420 с.

8. Кросс Р. Прецедент в английском праве / Р. Кросс. – М., 1985.

9. Крылова Н. Е., Серебrenикова А. В. Уголовное право современных зарубежных стран (Англии, США, Франции, Германии) / Н. Е. Крылова, А. В. Серебrenикова. – М., 1998.

10. Марін О. К. Кваліфікація злочинів при конкуренції кримінально-правових норм / О. К. Марін. – К. : Атика, 2003. – 224 с.

11. Новое уголовное законодательство стран СНГ и Балтии: сб. науч. ст. / под ред. Л. Л. Кругликова и Н. Ф. Кузнецовой. – М. : Лекс Эст, 2002. – 462 с.

12. Правовые системы стран мира. Энциклопедический справочник / Ф. М. Решетников и др.; отв. ред. А. Я. Сухарев. – 2-е изд.. – М. : Норма, 2001. – 840 с.

13. Решетников Ф. М. Правовые системы стран мира / Ф. М. Решетников. – М. : Юрид. лит., 1993. – 256 с.

14. Соболев В. В. Основание и дифференциация ответственности соучастников преступления : автореф. дис. на здобуття наук ступеня канд. юрид. наук / В. В. Соболев. – Краснодар, 2000. – 23 с.

ТЕМА 9.

Обставини, що виключають злочинність діяння у кримінальному праві України та іноземних держав

Кількість годин: 2 години

Навчальна мета заняття: встановити обставини, що виключають злочинність діяння у кримінальному праві України та іноземних держав, та порядок їх застосування.

Навчальні питання

1. Види обставин, що виключають злочинність діяння.
2. Необхідна оборона.
3. Перевищення меж необхідної оборони.
4. Крайня необхідність.
5. Відповідальність особи, що діяла у стані крайньої необхідності.

Теми рефератів

1. Спричинення шкоди при затриманні особи, яка скоїла злочин.
2. Фізичне та психічне примушення.
3. Провокація злочину.
4. Особливості необхідної оборони в Україні.
5. Відповідальність за провокацію злочину.

Методичні вказівки до самостійного опрацювання теми:

При підготовці першого питання необхідно звернути увагу на те, що у кримінальному кодексі виділені випадки, коли діяння мають ознаки злочину, але через певні обставини позбавлені суспільної небезпеки, тому не повинні мати кримінальну відповідальність. До таких обставин відносять: необхідну оборону; крайню необхідність; затримання особи, що вчинила злочин; фізичний або психічний примус; виконання наказу або розпорядження; виправданий ризик; виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації. Варто звернути увагу, що не дивлячись на те, що ці діяння і містять зовнішні ознаки злочину, але вони спрямовані на захист інтересів суспільства, держави чи окремих громадян, тому вони не визнаються суспільно небезпечними, а навпаки – є суспільно корисними.

Відповідно до положень Кримінального кодексу України *необхідною обороною* визнаються дії, вчинені з метою захисту охоронюваних законом прав та інтересів особи, яка захищається, або іншої особи, а також суспільних інтересів та інтересів держави від суспільно небезпечного посягання шляхом заподіяння тому, хто посягає, шкоди, необхідної

і достатньої в даній ситуації для негайного відвернення чи припинення посягання, якщо при цьому не було допущено перевищення меж необхідної оборони. Відповідно до закону кожна особа має право на необхідну оборону незалежно від можливості уникнути суспільно небезпечного посягання або звернутися за допомогою до інших осіб чи органів влади.

Перевищенням меж необхідної оборони, відповідно до кримінального законодавства України, визнається умисне заподіяння тому, хто посягає, шкоди, яка не відповідає небезпечності посягання або обстановці захисту. Перевищення меж необхідної оборони тягне кримінальну відповідальність лише у випадках, спеціально передбачених у статтях 118 та 124 Кримінального кодексу. Під тяжкою шкодою при перевищенні меж необхідної оборони слід розуміти смерть особи або заподіяння їй тяжкого тілесного ушкодження. Невідповідність тяжкої шкоди, заподіяної тому, хто посягає, небезпечності посягання або обставинам захисту слід визнавати тоді, коли це з урахуванням обставин справи є очевидним для кожної людини, отже і для того, хто обороняється. Так, явно невідповідним буде не викликане необхідністю заподіяння тяжкого тілесного ушкодження особі, яка має намір вчинити крадіжку і не робить спроб чинити фізичний опір. Перевищенням меж необхідної оборони слід також вважати і випадки, коли особа заподіяла тяжку шкоду тому, хто посягає, маючи при цьому можливість відвернути чи припинити посягання із заподіянням явно меншої шкоди, усвідомлюючи наявність такої можливості. Відповідальність за перевищення меж необхідної оборони настає лише при заподіянні шкоди двох видів, а саме: тяжкого тілесного ушкодження; умисного вбивства. В інших випадках перевищення меж необхідної оборони не є злочином.

Стосовно питання щодо крайньої необхідності, слід зазначити, що крайня необхідність – це вимушене заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам з метою усунення загрожуючої небезпеки, якщо вона за даних обставин не могла бути усунена іншими засобами і якщо заподіяна шкода є рівнозначною або менш значною, ніж шкода, що відвернена. Не є злочином заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам у стані крайньої необхідності, тобто для усунення небезпеки, що безпосередньо загрожує особі чи охоронюваним законом правам цієї людини або інших осіб, а також суспільним інтересам чи інтересам держави, якщо цю небезпеку в даній ситуації не можна було усунути іншими засобами і якщо при цьому не було допущено перевищення меж крайньої необхідності. Крайня необхідність – одна з обставин, що виключає злочинність діяння і, як наслідок, кримінальну відповідальність.

Рекомендована література

Основна

1. Додонов В. Н. Сравнительное уголовное право. Общая часть : монография / В. Н. Додонов. – М. : Юрлитинформ, 2010. – 448 с.
2. Кримінальний кодекс України. – Х. : Одіссей, 2013. – 231 с.
3. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – 8-ме вид., перероб. і доп. – Х. : Фактор, 2011. – 1280 с.
4. Уголовное право Украины. Общая часть : учебник / М. И. Бажанов и др.; под. ред. М. И. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тация. – К. : Юринком Интер, 2003. – 512 с.
5. Уголовное право зарубежных государств. Общая часть : учеб. пособие / Н. А. Голованова и др.; под ред. И. Д. Козочкина. – М. : Камерон : Омега-Л; ИМПЭ, 2003. – 566 с.
6. Уголовное право зарубежных государств. Особенная часть : учеб. пособие / Н. А. Голованова и др.; под ред. И. Д. Козочкина. – М. : Камерон : Омега-Л; ИМПЭ, 2004. – 528 с.
7. Уголовный кодекс Китайской Народной Республики / науч. ред. и предисл. А. И. Коробеева, пер. с китайского Д. В. Вичикова. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2001. – 200 с.
8. Уголовный кодекс Латвийской Республики / науч. ред. и предисл. А. И. Лукашова и Э. А. Саркисовой; пер. с латвийского А. И. Лукашова. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2001. – 313 с.
9. Уголовный кодекс Литовской Республики / науч. ред. Н. И. Мацнева; вступ. статья В. Павилониса, А. Абрамавичуса, Дракшене; пер. с лит. В. П. Казанскене. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2003. — 470 с.
10. Уголовный кодекс Республики Беларусь / науч. ред. и предисл. Б. В. Волженкина; обзорная статья А. В. Баркова. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2001. – 474 с.

Додаткова

1. Баулин Ю. В. Обстоятельства, исключают преступность деяния / Баулин Ю. В. – Х., 1991.
2. Баулін Ю. В. Звільнення від кримінальної відповідальності / Ю. В. Баулін. – К., 2004.
3. Бойцов А. И., Волженский Б. В. Уголовный закон: действие во времени и пространстве / А. И. Бойцов, Б. В. Волженский. – СПб., 1993.
4. Козлов А. П. Учение о стадиях преступления / А. П. Козлов. – СПб. : Юрид.центр пресс, 2002. – 353 с.
5. Коржанський М. Й. Кваліфікація злочинів / М. Й. Коржанський. – К., 2002.

6. Кримінальне право України. Загальна частина. Тести : навчальний посібник / В. К. Грищук, Б. О. Кириць, М. М. Сенько та ін.; за заг. ред. проф. Грищука В. К. – К. : Атика, 2007. – 420 с.
7. Кросс Р. Прецедент в английском праве / Р. Кросс – М., 1985.
8. Крылова Н. Е., Серебrenикова А. В. Уголовное право современных зарубежных стран (Англии, США, Франции, Германии) / Н. Е. Крылова, А. В. Серебrenикова. – М., 1998.
9. Марін О. К. Кваліфікація злочинів при конкуренції кримінально-правових норм / О. К. Марін. – К. : Атика, 2003. – 224 с.
10. Новое уголовное законодательство стран СНГ и Балтии: сб. науч. ст. / под ред. Л. Л. Кругликова и Н. Ф. Кузнецовой. – М. : Лекс Эст, 2002. – 462 с.
11. Правовые системы стран мира. Энциклопедический справочник / Ф. М. Решетников и др.; отв. ред. А. Я. Сухарев. – 2-е изд.. – М. : Норма, 2001. – 840 с.
12. Решетников Ф. М. Правовые системы стран мира / Ф. М. Решетников. – М. : Юрид. лит., 1993. – 256 с.

ТЕМА 10

Покарання та інші кримінально-правові заходи у кримінальному праві України та іноземних держав

Кількість годин: 3 години.

Навчальна мета заняття: сформувані уявлення про систему кримінально-правових заходів, про поняття та мету покарання, систему покарань, класифікацію покарань, їх перелік та інші кримінально-правові заходи (заходи безпеки).

Навчальні питання

1. Поняття покарання.
2. Завдання покарання.
3. Види покарань в Україні.
4. Види покарань в інших країнах світу.
5. Інші кримінально-правові заходи.

Теми рефератів:

1. Абсолютні та відносні теорії покарання.
2. Мета покарання.
3. Види покарань у Сполучених Штатах Америки.
4. Особливості покарань у мусульманських країнах.
5. Завдання покарання в країнах світу.
6. Виконання покарання у КНР.

Методичні вказівки до самостійного опрацювання теми

Відповідно до статті 50 КК України покарання є заходом примусу, що застосовується від імені держави за вироком суду до особи, визнаної винною у вчиненні злочину, і полягає в передбаченому законом обмеженні прав і свобод засудженого. Покарання має на меті не лише кару, а й виправлення засуджених, а також запобігання вчиненню нових злочинів як засудженими, так і іншими особами. Покарання не повинно мати на меті завдання фізичних страждань або приниження людської гідності. До ознак кримінального покарання можна віднести: це захід примусу; застосовується від імені держави лише за вироком суду; застосовується тільки до особи, визнаної винною у вчиненні злочину; полягає в передбаченому законом позбавленні чи обмеженні прав і свобод засудженого.

При аналізі питань слід звернути особливу увагу на поняття мети покарання, яке включає в себе декілька понять: кару як відплату за вчинене; виправлення засудженого; попередження вчинення нових злочинів самим засудженим (спеціальне попередження); попередження вчинення злочинів з боку інших осіб (загальне попередження). Коли до засудженого застосовується покарання, то обов'язковою складовою є кара. Кара засудженого становить зміст покарання – позбавлення або обмеження прав і свобод особи, засудженої за вчинення злочину. Це обумовлено суспільством. При вчиненні злочину особою, вона завдає шкоди суспільству, тому це викликає справедливе обурення. Держава, захищаючи суспільство і виправдовуючи його сподівання, карає винного. Щодо самої кари, то важливо, щоб вона відповідала принципіві справедливості. Тобто винний повинен зрозуміти, що він відплачує за вчинені ним протиправні дії і відплачує справедливо, відповідно до шкоди, яку він своїми діями завдав суспільству. Обмеження прав та свобод засудженого повинно бути належно обґрунтованим.

Що стосується питання відносно інших кримінально-правових заходів, то необхідно визначити їх види та особливості застосування. Слід звернути увагу на новелу Кримінального кодексу України – кримінально-правові заходи, що застосовуються до юридичних осіб.

Рекомендована література

Основна:

1. Додонов В. Н. Сравнительное уголовное право. Общая часть : монография / В. Н. Додонов. – М. : Юрлитинформ, 2010. – 448 с.
2. Есаков Г. А., Крылова Н. Е. Уголовное право зарубежных стран / Г. А. Есаков, Н. Е. Крылова. – Prospekt. org, 2009.
3. Кримінальний кодекс України. – Х. : Одиссей, 2013. – 231 с.

4. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – 8-ме вид., перероб. і доп. – Х. : Фактор, 2011. – 1280 с.
5. Уголовное право Украины. Общая часть : учебник / М. И. Бажанов и др.; под ред. М. И. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тация. – К. : Юринком Интер, 2003. – 512 с.
6. Уголовное право зарубежных государств. Общая часть : учеб. пособие / Н. А. Голованова и др.; под ред. И. Д. Козочкина. – М. : Камерон : Омега-Л; ИМПЭ, 2003. – 566 с.
7. Уголовное право зарубежных государств. Особенная часть : учеб. пособие / Н. А. Голованова и др.; под ред. И. Д. Козочкина. – М. : Камерон: Омега-Л; ИМПЭ, 2004. – 528 с.
8. Уголовный кодекс Голландии / науч. ред. Б. В. Волженкин; пер. с англ. И. В. Мироновой. – СПб. : Юридический центр Пресс. – 510 с.
9. Уголовный кодекс Грузии / науч. ред. З. К. Бигвава. Вступ. статья В. И. Михайлова. Обзорн. статья О. Гамкрелидзе. Перевод с грузинского И. Мериджанашвили. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2002. – 409 с.
10. Уголовный кодекс Киргизской Республики / предисл. А. П. Стуканова, П. Ю. Константинова. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2002. – 352 с.
11. Уголовный кодекс Китайской Народной Республики / науч. ред. и предисл. А. И. Коробеева, пер. с китайского Д. В. Вичикова. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2001. – 200 с.
12. Уголовный кодекс Республики Беларусь / науч. ред. и предисл. Б. В. Волженкина; обзорная статья А. В. Баркова. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2001. – 474 с.
13. Уголовный кодекс Республики Польша / науч. ред. А. И. Лукашов, Э. А. Саркисова; перевод с польского Д. А. Барилевич. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2001. – 234 с.

Додаткова

1. Баулин Ю. В. Обстоятельства, исключаящие преступность деяния / Ю. В. Баулин. – Х., 1991.
2. Баулін Ю. В. Звільнення від кримінальної відповідальності / Ю. В. Баулін. – К., 2004.
3. Бойцов А. И., Волженский Б. В. Уголовный закон: действие во времени и пространстве / А. И. Бойцов, Б. В. Волженский. – СПб., 1993.
4. Борисов В. И., Батыргареева В. С. Иные уголовно-правовые последствия совершения общественно опасного деяния / В. И. Борисов, В. С. Батыргареева // Вісник Асоціації кримінального права України, 2013. – № 1(1).

5. Денисова Т. А. Кримінальне покарання: завдання і функції, практика застосування / Т. А. Денисова // Університетські наукові записки, 2006. – 1 (17). – С. 222–227.
6. Козлов А. П. Учение о стадиях преступления / А. П. Козлов. – СПб. : Юрид. центр пресс, 2002. – 353 с.
7. Коржанський М. Й. Кваліфікація злочинів / М. Й. Коржанський. – К., 2002.
8. Кримінальне право України. Загальна частина. Тести : навчальний посібник / В. К. Грищук, Б. О. Кириць, М. М. Сенько та ін.; за заг. ред. В. К. Грищука. – К. : Атика, 2007. – 420 с.
9. Кросс Р. Прецедент в английском праве / Р. Кросс. – М., 1985.
10. Крылова Н. Е., Серебrenикова А. В. Уголовное право современных зарубежных стран (Англии, США, Франции, Германии) / Н. Е. Крылова, А. В. Серебrenикова. – М., 1998.
11. Марін О. К. Кваліфікація злочинів при конкуренції кримінально-правових норм / О. К. Марін. – К. : Атика, 2003. – 224 с.
12. Новое уголовное законодательство стран СНГ и Балтии: сб. науч. ст. / под ред. Л. Л. Кругликова и Н. Ф. Кузнецовой. – М. : Лекс Эст, 2002. – 462 с.
13. Правовые системы стран мира. Энциклопедический справочник / Ф. М. Решетников и др.; отв. ред. А. Я. Сухарев. – 2-е изд. – М. : Норма, 2001. – 840 с.
14. Стаценко А. В. Уголовная ответственность юридических лиц в Украине в процессе адаптации уголовного законодательства Украины к законодательству Европейского Союза / А. В. Стаценко // LEGEA ŞI VIAȚA. – 2015. – Т. 3. – №. 4/3 (280). – С. 90–94.
15. Стаценко А. В. До питання кримінальної відповідальності юридичних осіб в сучасній Україні / А. В. Стаценко // Проблеми ефективності міжнародного права. – 2014. – С. 72–77.
16. Яценко А. М. Заходи кримінально-правового характеру: поняття, зміст і сутність / А. М. Яценко // Форум права. – 2013. – № 3. – С. 775–783

ТЕМА 11

Види покарання та інших кримінально-правових заходів у кримінальному праві України та іноземних держав

Кількість годин: 4 години.

Навчальна мета заняття: сформувати уявлення про існуючі в Україні види покарань та інших кримінально-правових заходів у кримінальному праві та види покарань у іноземних державах.

Навчальні питання

1. Смертна кара: застосування, обмеження до застосування, способи виконання.
2. Тілесні покарання. Каторжні роботи.
3. Довічне ув'язнення. Умовно-дострокове звільнення при довічному ув'язненні.
4. Позбавлення волі на строк.
5. Арешт (короткострокове позбавлення свободи). Штраф. Компенсація. Позбавлення прав. Судова догана (попередження).
6. Загальна і спеціальна конфіскація майна.
7. Примусові заходи медичного характеру.
8. Превентивне або продовжене ув'язнення. Обмеження свободи. Фрагментарне (перериване ув'язнення). Домашній арешт. Виправні роботи. Громадські роботи.
9. Заслання. Висилка. Видворення за межі країни (депортація).

Теми рефератів

1. Особливості застосування смертної кари у країнах світу.
2. Тілесні покарання у сучасному світі.
3. Особливість покарань у мусульманських правових системах.
4. Конфіскація: види, застосування в світі.
5. Підстави депортації у різних країнах світу.

Методичні вказівки до самостійного опрацювання теми

Навіть з урахуванням тенденції гуманізації кримінального права в світі, у багатьох країнах застосовується таке покарання як смертна кара. Всі суспільства на певній стадії свого розвитку застосовували смертну кару до кримінальних і політичних злочинців. Смертна кара вважається недопустимою на території Ради Європи. Деякі країни скасували смертну кару за винятком особливих обставин, таких як, наприклад, зраду під час військових дій. В інших країнах смертна кара була скасована на практиці, але законодавчо все ще залишається вищою мірою покарання. Такі держави, як Китай, США та інші зберегли смертну кару за злочини, окремо визначені законодавством. У країнах, які практикують смертну кару, метод страти визначається законодавчо. Традиційно найпоширеніші види смертної кари: повішення, розстріл, обезголовлення, а у Сполучених Штатах Америки з ХХ століття стали широко поширеними також електричний стілець і смертельна ін'єкція.

Відповідаючи на питання щодо тілесних покарань, слід зазначити, що це один з найстародавніших (разом із стратою) заходів покарання, що полягає в спричиненні караній особі фізичного болю або каліцтва

(відсікання кінцівок, ампутація язика, виривання ніздрів чи зубів, таврування тощо). На даний час законодавці більшості країн розглядають тілесні покарання в будь-якій формі такі, що протирічать положенням Загальної декларації прав людини 1948 року і Міжнародного пакту про цивільні і політичні права 1966 року, які забороняють тортури і жорстокі, нелюдські або такі, що принижують гідність людини покарання. У той же час у сучасному світі існують дві групи країн, які зберігають в своєму кримінальному законодавстві даний вид покарання. До першої групи належать країни, у котрих як джерело кримінального права діє мусульманське право (Афганістан, Бахрейн, Іран, Ємен, Лівія, Мавританія, Малайзія, північні штати Нігерії, ОАЕ, Оман, Саудівська Аравія, Судан, Пакистан та ін.), слід зауважити, що у більшості вказаних країн передбачені не тільки болючі (биття батогами), але і членушкодницькі види покарання; другу групу держав, як правило, складають колишні англійські колонії (Бангладеш, Бруней, Зімбабве, Канада, Малайзія, Нігерія, Сінгапур, Танзанія, Тонга, Шрі-Ланка і ін.), де покарання у вигляді смертної кари і сьогодні застосовуються в основному у вигляді превентивного та залякуючого стимулювання. На даний час тілесні покарання застосовуються в школах у деяких штатах США і деяких приватних школах Великобританії.

У процесі підготовки до наступних питань треба звернути увагу на позбавлення волі на строк, як найпоширеніший вид покарання у світі, а також приділити увагу особливостям застосування таких видів покарань, як каторжні роботи, арешт (короткострокове позбавлення свободи), превентивне або продовжене ув'язнення, обмеження свободи, фрагментарне ув'язнення, домашній арешт, виправні роботи, громадські роботи, висилка та видворення за межі країни (депортація), загальна і спеціальна конфіскація майна, штраф, компенсація, позбавлення певного права, судова догана (попередження), публікація вироку, нагляд за засудженим.

Окремою ланкою заходів є примусові заходи медичного характеру, що є заходами державного примусу у формі різних лікувально-реабілітаційних заходів, які призначаються судом у межах кримінального процесу стосовно осіб з різними психічними розладами, що вчинили суспільно небезпечні діяння, спрямовані на лікування цих осіб і запобігання скоєнню ними нових суспільно небезпечних дій та суворе дотримання непорушності їхніх прав і законних інтересів. Примусові заходи медичного характеру мають подвійний характер. З одного боку – це заходи примусу, тобто юридичні, з іншого – це заходи медичні, оскільки зміст їх зводиться до діагностичного обстеження, лікування, клінічного нагляду, проведення реабілітаційних заходів. Неможна оминати увагою той факт, що примусові заходи медичного характеру хоча і розглядаються у цій темі, але їх не можна розцінювати як покарання,

оскільки вони принципово відрізняються від нього своєю метою та методами, але вони є заходами примусу, бо призначаються й припиняються тільки судом незалежно від згоди хворого чи його законних представників. Примусові заходи медичного характеру застосовуються до психічно хворих, які становлять суспільну небезпеку внаслідок психічного розладу та скоєння суспільно небезпечних дій. Заходи медичного характеру не мають каральних ознак, не вважаються судимістю та не переслідують мету виправлення. Особа, направлена судом на примусове лікування, не може бути амністована чи помилувана.

Рекомендована література

Основна

1. Бантишев О. Ф. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. Загальна частина / О. Ф. Бантишев, С. А. Кузьмін : А. В. ПАЛИВОДА – 2010.
2. Додонов В. Н. Сравнительное уголовное право. Общая часть : монография / В. Н. Додонов. – М. : Юрлитинформ, 2010. – 448 с.
3. Додонов В. Н., Капинус О. С., Щерба С. П. Сравнительное уголовное право. Особенная часть : монография / В. Н. Додонов и др. – М. : Юрлитинформ, 2010. – 544 с.
4. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – 8-ме вид., перероб. і доп. – Х. : Фактор, 2011. – 1280 с.
5. Полтавець В. В. Загальні засади призначення покарання за кримінальним законодавством України : монографія / В. В. Полтавець. – Луганськ : РВВ ЛАВС. – 2005. – Т. 240.
6. Уголовное право Украины. Общая часть : учебник / М. И. Бажанов и др.; под. ред. М. И. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тация. – К. : Юринком Интер, 2003. – 512 с.
7. Уголовное право зарубежных государств. Общая часть : учеб. пособие / Н. А. Голованова и др.; под ред. И. Д. Козочкина. – М. : Камерон : Омега-Л; ИМПЭ, 2003. – 566 с.
8. Уголовное право зарубежных государств. Особенная часть : учеб. пособие / Н. А. Голованова и др.; под ред. И. Д. Козочкина. – М. : Камерон: Омега-Л; ИМПЭ, 2004. – 528 с.
9. Уголовный кодекс Испании / под ред. Н. Ф. Кузнецовой и Ф. М. Решетникова. – М. : ЗЕРЦАЛО, 1988. – 218 с.
10. Уголовный кодекс Латвийской Республики / науч. ред. и предисл. А. И. Лукашова и Э. А. Саркисовой; пер. с латвийского А. И. Лукашова. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2001. – 313 с.
11. Уголовный кодекс Республики Болгария / науч. ред. А. И. Лукашова. Перевод с болгарского Д. В. Милушева, А. И. Лукашова; вступ. статья И. И. Айдарова. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2001. – 298 с.

Додаткова

1. Артьомов В. Основи правової системи Пакистану / В. Артьомов // Порівняльне правознавство. – 2013. – № 1–2. – С. 362–373.
2. Бехруз Х. Релігійні та світські норми в правових системах ісламських держав / Бехруз Х. // Порівняльне правознавство. – 2012. – № 3–4. – С. 120–129.
3. Жданов Ю. Н. Европейское уголовное право: Перспективы развития / Ю. Н. Жданов, Е. С. Лаговская. – М. : Международ. отношения, 2001. – 229 с.
4. Жук І. В. Примусові заходи медичного характеру та примусове лікування: правова природа, поняття та сутність / І. В. Жук // Правова система: теорія та практика. – 2008. – № 1. – С. 32–35.
5. Квашис В. Е. Смертная казнь в США / В. Е. Квашис // Государство и право. 1996. – № 9. – С. 103–112.
6. Квашис В. Е. Смертная казнь в США / В. Е. Квашис // Уголовное право. 1998. – № 3. – С. 72–80.
7. Квашис В. Е. Современные тенденции в практике вынесения смертных приговоров в США / В. Е. Квашис // Уголовное право. 2006. – № 6. – С. 101–105.
8. Крылова Н. Е., Серебrenикова А. В. Уголовное право современных зарубежных стран (Англии, США, Франции, Германии) / Н. Е. Крылова, А. В. Серебrenикова. – М., 1998.
9. Мостепанюк Л. О. Смертна кара та довічне позбавлення волі: історичний аспект / Л. О. Мостепанюк // Наше право. – 2013. – № 1. – С. 104–109.
10. Музика А. А. Примусові заходи медичного і виховного характеру / А. А. Музика. – К. : Національна академія внутрішніх справ України. – 1997.
11. Назаренко Г. Принудительные меры медицинского характера : учебное пособие / Г. Назаренко. – Litres, 2013.
12. Новое уголовное законодательство стран СНГ и Балтии : сб. науч. ст. / под ред. Л. Л. Кругликова и Н. Ф. Кузнецовой. – М. : Лекс Эст, 2002. – 462 с.
13. Правовые системы стран мира. Энциклопедический справочник / Ф. М. Решетников и др.; отв. ред. А. Я. Сухарев. – 2-е изд. – М. : Норма, 2001. – 840 с.
14. Россіхін В. В. Пенітенціарна система Російської імперії в ХІХ – на початку ХХ ст. (на матеріалах українських губерній) : дис. – Х. : автореф. дис.... к. ю. н, 2005.
15. Сюкияйнен Л. Шариат и мусульманско-правовая культура [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://www.ca-c.org/journal/cac-05-1999/st_12_sykiainen.shtml. – Т. 3.

16. Спасенников Б. А. Принудительные меры медицинского характера: история, теория, практика / Б. А. Спасенников. – СПб. : Юр. цент Пресс. – 2003.

17. Фисенко И. В. Борьба с международными преступлениями в международном уголовном праве / И. В. Фисенко. – Минск : Тесей, 2000. – 334 с.

18. Яценко С. С. Основні питання загальної частини кримінального права іноземних держав. навчальний посібник. – К. : ВД Дакор, 2013. – 168 с.

ТЕМА 12

Призначення покарання у кримінальному праві України та іноземних держав

Кількість годин: 2 години.

Навчальна мета заняття: вивчення студентами системи призначення покарання у кримінальному праві України та іноземних держав

Навчальні питання

1. Початок призначення покарання. Система санкцій.
2. Обставини, що пом'якшують покарання. Призначення більш м'якого покарання. Обставини, що обтяжують покарання.
3. Рецидив та призначення покарання при рецидиві.
4. Призначення покарання за сукупністю злочинів. Реальна сукупність. Ідеальна сукупність. Призначення покарання при сукупності вироків.
5. Умовне засудження (пробація) у сучасному кримінальному праві. Види умовного засудження.

Теми рефератів

1. Система призначення покарання в Англії та США.
2. Види рецидиву, його особливості.
3. Сукупність злочинів. Види сукупності злочинів.
4. Підходи до призначення покарання за сукупністю злочинів.
5. Поглинання та рахування строків при призначенні покарання.

Методичні вказівки до самостійного опрацювання теми

Засади призначення покарання – це ті встановлені законом критерії, якими повинен керуватися суд у призначенні покарання в кожній конкретній справі. Відповідно до ст. 65 Кримінального кодексу України, загальні засади призначення судом покарання складаються з таких трьох критеріїв: 1) у межах, встановлених у санкції статті Особливої частини

КК, що передбачає відповідальність за вчинений злочин; 2) відповідно до положень Загальної частини КК; 3) беручи до уваги ступінь тяжкості вчиненого злочину, особу винного й обставини, що пом'якшують і обтяжують покарання.

Стаття 66 Кримінального кодексу України вказує на перелік певних обставин, які судом мають враховуватися як такі, що пом'якшують покарання. Цей список не є вичерпним, тобто будь-яка інша обставина може також бути врахована судом як пом'якшуюча. За аналогією з обставинами, які обтяжують покарання, якщо пом'якшуюча обставина впливає на кваліфікацію злочину, суд не може посилатися на 66 статтю Кримінального кодексу, враховуючи її ще раз як пом'якшуючу.

Відповідаючи на питання про рецидив злочинів, треба звернутись до визначення, наведеного у ст. 34 Кримінального кодексу України, – *рецидив* це вчинення нового умисного злочину особою, яка мала судимість за умисний злочин (ст. 34 КК). Оскільки рецидив це повторність злочинів, пов'язана з засудженням за попередній злочин, йому, насамперед, властиві ознаки, характерні для повторності. Також необхідно виділити види рецидиву. Залежно від характеру злочинів, що входять у рецидив, він поділяється на такі два види: загальний рецидив; спеціальний рецидив. Рецидив, якщо він не передбачений у статті Особливої частини КК як кваліфікуюча ознака, відповідно до п. 1 ст. 67, визнається обставиною, яка обтяжує покарання.

При підготовці до відповіді на питання відносно призначення покарання за сукупністю, перш за все потрібно визначитись із поняттям сукупності злочинів та видами сукупності злочинів, які бувають у світі. Так, відповідно до ст. 70 Кримінального кодексу України суд, призначивши покарання (основне та додаткове) за кожний злочин окремо, визначає остаточне покарання поглинанням менш суворого покарання більш суворим чи повним або частковим складанням призначених покарань. Треба надати поняття реальної сукупності та ідеальної сукупності. Визначити особливості призначення покарання при сукупності вироків

Ст. 45 Кримінального кодексу України визначає підстави умовного засудження, якими є сукупність факторів, що стосуються обставин справи та особи винного, які свідчать про можливість досягнення мети виправлення та перевиховання засудженої особи без відбування основного покарання шляхом реального застосування лише додаткового (додаткових) покарання (покарань) та обов'язкового випробування засудженого зі здійсненням за його поведінкою державного контролю і можливого застосування заходів громадського нагляду та впливу. При умовному засудженні може бути призначено додаткові покарання за винятком конфіскації майна.

Рекомендована література

Основна

1. Додонов В. Н. Сравнительное уголовное право. Общая часть : монография / В. Н. Додонов. – М. : Юрлитинформ, 2010. – 448 с.
2. Додонов В. Н., Капинус О. С., Щерба С. П. Сравнительное уголовное право. Особенная часть : монография / В. Н. Додонов и др. – М. : Юрлитинформ, 2010. – 544 с.
3. Зінченко І. О., Тютюгін В. І. Множинність злочинів: поняття, види, призначення покарання / І. О. Зінченко, В. І. Тютюгін. – Х. : Фінн. – 2008.
4. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – 8-ме вид., перероб. і доп. – Х. : Фактор, 2011. – 1280 с.
5. Уголовное право Украины. Общая часть : учебник / М. И. Бажанов и др.; под. ред. М. И. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тация. – К. : Юринком Интер, 2003. – 512 с.
6. Уголовное право зарубежных государств. Общая часть : учеб. пособие / Н. А. Голованова и др.; под ред. И. Д. Козочкина. – М. : Камерон: Омега-Л; ИМПЭ, 2003. – 566 с.
7. Уголовное право зарубежных государств. Особенная часть : учеб. пособие / Н. А. Голованова и др.; под ред. И. Д. Козочкина. – М. : Камерон: Омега-Л; ИМПЭ, 2004. – 528 с.
8. Уголовный кодекс Грузии / науч. ред. З. К. Бигвава. Вступ. статья В. И. Михайлова. Обзорн. статья О. Гамкрелидзе. Перевод с грузинского И. Мериджанашвили. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2002. – 409 с.
9. Уголовный кодекс Литовской Республики / науч. ред. Н. И. Мацнева; вступ. статья В. Павилониса, А. Абрамовичуса, Дракшене; пер. с лит. В. П. Казанскене. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2003. – 470 с.
10. Уголовный кодекс РФ от 13 июня 1996 г. № 63-ФЗ // Собрание законодательства Российской Федерации – 17 июня 1996 г. – № 25 – Ст. 2954.

Додаткова

1. Баулін Ю. В. Звільнення від кримінальної відповідальності / Ю. В. Баулін. – К., 2004.
2. Вереша Р. В. Проблеми вини в теорії кримінального права / Р. В. Вереша. – К., 2005.
3. Козлов А. П. Учение о стадиях преступления / А. П. Козлов. – СПб. : Юрид. центр пресс, 2002. – 353 с.
4. Коржанський М. Й. Кваліфікація злочинів. – К., 2002.
5. Кримінальне право України: Практикум / за ред. С. С. Яценка. – К., 2004.

6. Кримінальне право України. Загальна частина. Тести : навчальний посібник / В. К. Грищук, Б. О. Кириць, М. М. Сенько та ін.; за заг. ред. проф. Грищука В. К. – К. : Атика, 2007. – 420 с.
7. Кросс Р. Прецедент в английском праве / Р. Кросс. – М., 1985.
8. Крылова Н. Е., Серебrenикова А. В. Уголовное право современных зарубежных стран (Англии, США, Франции, Германии) / Н. Е. Крылова, А. В. Серебrenикова. – М., 1998.
9. Марін О. К. Кваліфікація злочинів при конкуренції кримінально-правових норм / О. К. Марін. – К. : Атика, 2003. – 224 с.
10. Нікіфорова Т. І. Призначення покарання за наявності обставин, що пом'якшують покарання / Т. І. Нікіфорова // Університетські наукові записки. – 2008. – №. 3. – С. 258–261.
11. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 24 жовтня 2003 р. № 7 «Про практику призначення судами кримінального покарання».
12. Скибицкий В. В. Умове засудження за законодавством УРСР / В. В. Скибицкий. – К. : Наукова думка. – 1971.
13. Спивак С. Г. Назначение наказания по совокупности преступлений и совокупности приговоров: автореф. дис. канд. юрид. наук / С. Г. Спивак. – М., 2007. – 32 с.
14. Хитров И. А. Институт соучастия: проблемы конструирования норм и дифференциации уголовной ответственности : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук / И. А. Хитров. – Волгоград, 2007. – 24 с.
15. Яцун О. С. Особливості кримінального покарання неповнолітніх : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00. 08 «Кримінальне право та кримінологія» / О. С. Яцун. – 2009.

ТЕМА 13

Звільнення від кримінальної відповідальності та покарання у кримінальному праві України та іноземних держав

Кількість годин: 2 години.

Навчальна мета заняття: визначити загальні засади звільнення від кримінальної відповідальності та покарання у кримінальному праві України та інших державах.

Навчальні питання

1. Дійове каяття. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням із потерпілим.
2. Давність кримінального переслідування. Обчислення строків давності.
3. Умовно-дострокове звільнення від відбуття покарання.

4. Амністія.
5. Помилування та судимість як особливий правовий статус громадянина.

Теми рефератів

1. Злочини, за які можливе звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням із потерпілим.
2. Особливості припинення кримінального переслідування у зв'язку з закінченням строків давності.
3. Застосування амністії в Україні.
4. Особливості обчислення строків давності.
5. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням із потерпілим.

Методичні вказівки до самостійного опрацювання теми

При розгляді першого питання слід зазначити, що добровільна відмова від злочину відрізняється від дійового каяття в здійсненні злочину. Під дійовим каяттям розуміють дії особи, що свідчать про щире засудження нею вчиненого злочину та про прагнення мінімізувати розмір завданої шкоди. Об'єктивною ознакою дійового каяття є певна активна поведінка особи, котра вчинила злочин, а суб'єктивною ознакою – засудження нею своїх дій (тому ці дії і мають таку назву). Дійове каяття може проявитися в діях, а саме: відверненні шкідливих наслідків вчиненого злочину; відшкодуванні завданого збитку чи усуненні заподіяної шкоди; активному сприянні розкриттю злочину; з'явленні із зізнанням; інших подібних діях, які пом'якшують наслідки здійсненого злочину та відповідальність за нього. Щодо звільнення від кримінальної відповідальності, то це означає, що особу не буде притягнуто до кримінальної відповідальності, хоча ця особа вчинила діяння, що містять ознаки складу злочину і ці діяння не вчинені під впливом обставин, що виключають злочинність діяння. Рішення про таке звільнення приймається виключно судом. Виділяють три характеристики звільнення особи від кримінальної відповідальності: щодо неї не постановляється обвинувальний вирок (на відміну від звільнення від відбування покарання); до винного не застосовується покарання; особа не отримує судимість.

Підготовку до другого питання потрібно починати з засвоєння поняття строків давності та їх видів. Підставою застосування інституту давності в кримінальному праві вважається істотне зменшення суспільної небезпечності вчиненого злочину внаслідок того, що минув значний проміжок часу. Також враховується презумпція про втрату повністю або частково суспільної небезпечності особою, що тривалою законослухняною поведінкою після вчинення злочину демонструє своє виправлення. Науковцями висловлена думка, що для виправлення

правопорушника кримінальна відповідальність ефективна лише тоді, коли притягнення відбувається невдовзі після вчинення злочину. Покарання, призначене після того, як сплинув тривалий термін, є актом, несумісним з принципом гуманізму, набуває рис помсти з боку держави. Доцільність звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з закінченням строків давності, з погляду кримінального процесу та криміналістики, пояснюється тим, що внаслідок свого негативного впливу на докази тривалий проміжок часу від моменту вчинення злочину істотно перешкоджає, а інколи й унеможливорює успішне розкриття та розслідування злочину, об'єктивний розгляд кримінальної справи в суді.

Розкриваючи питання відносно умовно-дострокового звільнення від відбування покарання, потребує в першу чергу роз'яснення сутності цього явища, тобто дострокове звільнення засудженого від подальшого відбування призначеного йому покарання за умови, що він своєю сумлінною поведінкою і ставленням до праці довів своє виправлення. Частина 1 ст. 81 Кримінального кодексу України встановлює перелік покарань, при відбуванні яких можливе умовно-дострокове звільнення. Загальним для них є те, що всі вони є строковими. Умовно-дострокове звільнення можливе лише стосовно покарань у виді виправних робіт, службових обмежень для військовослужбовців, обмеження волі, тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців або позбавлення волі. Це звільнення умовне тому, що воно здійснюється під певною, встановленою у законі умовою, недодержання якої тягне за собою часткове або повне відбування тієї частини строку покарання, від якої особа була умовно-достроково звільнена. Покарання в цьому разі не анулюється (не скасовується), проте його реальне виконання припиняється. Тільки після закінчення певного строку, що дорівнює невідбутій частині покарання, умовно-достроково звільнений, який не порушив установлених законом умов звільнення, вважається таким, що відбув покарання.

Стосовно поняття амністії, потрібно зазначити, що мається на увазі повне або часткове звільнення від кримінальної відповідальності і покарання певної категорії осіб, винних у вчиненні злочинів. Зазвичай амністія здійснюється за рішенням глави держави або вищого представницького органу влади. Дія акту про амністію поширюється на злочини, вчинені до дня набрання ним чинності включно, тобто також на осіб, що вчинили суспільно небезпечні діяння, які ще не були предметом судового розгляду і не поширюється на злочини, що тривають або продовжуються, якщо вони закінчені, припинені або перервані після прийняття акту про амністію. Умови й інші обставини, з урахуванням яких застосовується амністія, в кожному конкретному випадку визначаються самим актом амністії. Важливо зауважити, що амністія не звільняє від обов'язку відшкодувати шкоду, заподіяну злочином,

покладеного на винну особу вироком або рішенням суду. Амністія не застосовується до осіб, яких засуджено за особливо небезпечні злочини. Обов'язково потрібно розрізнити поняття амністія та помилування. Визначення судимості дає змогу вважати, що це особливий правовий стан особи, створений реалізацією кримінальної відповідальності, який виникає у зв'язку з ухвалою обвинувального вироку суду за вчинений нею злочин і призначенням покарання, та тягне певні несприятливі для засудженого правові наслідки, що виходять за межі покарання. Із судимістю законодавець пов'язує можливість обмеження суб'єктивних прав особи, тобто загально-правові наслідки, або настання певних кримінально-правових обтяжень, тобто наслідки кримінально-правового характеру. Факт наявності судимості сам по собі ще не створює підстав для обмеження суб'єктивних прав особи. Судимість тягне загально-правові та кримінально-правові наслідки для особи тільки за волею законодавця, який їх передбачає в законі.

Рекомендована література

Основна

1. Додонов В. Н. Сравнительное уголовное право. Общая часть : монография / В. Н. Додонов. – М. : Юрлитинформ, 2010. – 448 с.
2. Зінченко І. О., Тютюгін В. І. Множинність злочинів: поняття, види, призначення покарання / І. О. Зінченко, В. І. Тютюгін. – Х. : Фінн. – 2008.
3. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – 8-ме вид., перероб. і доп. – Х. : Фактор, 2011. – 1280 с.
4. Уголовное право Украины. Общая часть : учебник / М. И. Бажанов и др.; под. ред. М. И. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тация. – К. : Юринком Интер, 2003. – 512 с.
5. Уголовное право зарубежных государств. Общая часть : учеб. пособие / Н. А. Голованова и др.; под ред. И. Д. Козочкина. – М. : Камерон: Омега-Л; ИМПЭ, 2003. – 566 с.
6. Уголовное право зарубежных государств. Особенная часть : учеб. пособие / Н. А. Голованова и др.; под ред. И. Д. Козочкина. – М. : Камерон: Омега-Л; ИМПЭ, 2004. – 528 с.
7. Уголовный кодекс Испании / Под ред. Н. Ф. Кузнецовой и Ф. М. Решетникова. – М. : ЗЕРЦАЛО, 1988. – 218 с.
8. Уголовный кодекс Республики Польша / науч. ред. А. И. Лукашов, Э. А. Саркисова; перевод с польского Д. А. Барилевич. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2001. – 234 с.
9. Уголовный кодекс Республики Таджикистан / Предисл. А. В. Федорова. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2001. – 410 с.

Додаткова:

1. Дашенко О. В. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання за злочини, вчинені у віці до вісімнадцяти років / О. В. Дашенко // Форум права. – 2007. – № 1. – С. 40–44.
2. Баулін Ю. В. Звільнення від кримінальної відповідальності / Ю. В. Баулін. – К., 2004.
3. Бойцов А. И., Волженский Б. В. Уголовный закон: действие во времени и пространстве / А. И. Бойцов, Б. В. Волженский. – СПб., 1993.
4. Вереша Р. В. Проблеми вини в теорії кримінального права / Р. В. Вереша. – К., 2005.
5. Голіна В. В. Судимість : моногр. В. В. Голіна. – Х. : Харків юридичний. – 2006.
6. Кримінальне право України: Практикум / за ред. С. С. Яценка. – К., 2004.
7. Кримінальне право України. Загальна частина. Тести : навчальний посібник / В. К. Грищук, Б. О. Кириць, М. М. Сенько та ін.; за заг. ред. В. К. Грищука. – К. : Атика, 2007. – 420 с.
8. Крылова Н. Е., Серебrenикова А. В. Уголовное право современных зарубежных стран (Англии, США, Франции, Германии) / Н. Е. Крылова, А. В. Серебrenикова. – М., 1998.
9. Нікіфорова Т. І. Призначення покарання за наявності обставин, що пом'якшують покарання / Т. І. Нікіфорова // Університетські наукові записки. – 2008. – № 3. – С. 258–261.
10. Ніколаєнко Т. Амністія та помилування як підстави звільнення від кримінальної відповідальності та покарання / Т. Ніколаєнко. – 2009.
11. Новое уголовное законодательство стран СНГ и Балтии : сб. науч. ст. / под ред. Л. Л. Кругликова и Н. Ф. Кузнецовой. – М. : Лекс Эст, 2002. – 462 с.
12. Правовые системы стран мира. Энциклопедический справочник / Ф. М. Решетников и др.; отв. ред. А. Я. Сухарев. – 2-е изд. – М. : Норма, 2001. – 840 с.
13. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 24 жовтня 2003 р. № 7 «Про практику призначення судами кримінального покарання».
14. Скибицкий В. В. Умовне засудження за законодавством УРСР / В. В. Скибицкий. – К. : Наукова думка. – 1971.
15. Солопанов, Ю., Шмелев, В. О назначении наказания при совокупности преступлений / Ю. Солопанов, В. Шмелев // Социалистическая законность. 1990. – № 8. – С. 31–33.
16. Сюкияйнен Л. Р. Шариат и мусульманко-правовая культура / Л. Р. Сюкияйнен. – М. : Ин-т гос. и права, 1997. – 46 с.

17. Фисенко И. В. Борьба с международными преступлениями в международном уголовном праве / И. В. Фисенко. – Минск : Тесей, 2000. – 334 с.

18. Чепелюк О. В. Амністія та помилування в Україні (кримінально-правове та кримінологічне дослідження) / О. В. Чепелюк. – К. : Інститут держави та права імені В. М. Корецького НАН України. – 2008.

19. Шатилович, С. Н. Деятельное раскаяние и наказуемость преступлений: дис.канд. юрид. наук / С. Н. Шатилович. – Новый Новгород, 2002. – 228 с.

20. Яценко С. С. Основні питання загальної частини кримінального права іноземних держав. навчальний посібник / С. С. Яценко. – К. : ВД Дакор 2013. – 168 с.

ТЕМА 14

Поняття і система Особливої частини кримінального права. Злочинні діяння проти особистості у кримінальному праві України та іноземних держав

Кількість годин: 4 години

Навчальна мета заняття: з'ясувати особливості розподілення норм кримінального кодексу на Загальну та Особливу частини. Аналіз положень Особливої частини.

Навчальні питання

1. Поняття і система Особливої частини кримінального права.
2. Злочинні діяння проти життя та здоров'я.
3. Злочини проти честі і гідності.
4. Злочини проти статевої недоторканості та статевої свободи особистості.
5. Злочини проти політичних, соціальних та інших особистих прав і свобод. Злочини проти сім'ї та неповнолітніх.

Теми рефератів

1. Характеристика злочинів проти статевої недоторканості та статевої свободи.
2. Особливості кваліфікації злочинів проти сім'ї та неповнолітніх.
3. Політичні злочини у сучасному світі.
4. Кваліфікація злочинів проти честі та гідності.
5. Злочини проти неповнолітніх як один з найнебезпечніших злочинів.

Методичні вказівки до самостійного опрацювання теми

При відповіді на перше питання необхідно визначити особливості створення та розподілу норм у середині цієї частини кодексу. Особлива частина Кримінального кодексу України складається з 20 розділів. У статтях кожного з цих розділів наведено перелік діянь, які є злочинами і за них встановлено покарання. Крім цього, в окремих статтях Особливої частини КК наведено низку підстав звільнення особи від кримінальної відповідальності. За загальним правилом, порядок розміщення норм у Особливій частині КК визначається на підставі таких критеріїв: кримінально-правові норми об'єднуються в окремі розділи на підставі єдності родового об'єкта посягань – злочини, які посягають на один і той самий родовий об'єкт, об'єднано в одному розділі Особливої частини; послідовність розміщення розділів визначається суспільною небезпекою злочинів, які передбачені нею, – від більш небезпечних до порівняно менш небезпечних посягань; послідовність розміщення норм у межах розділу визначається суспільною небезпекою злочинів, передбачених тією чи іншою статтею Особливої частини, – від більш небезпечних до менш небезпечних посягань. Усі норми Особливої частини КК за своїм змістом можна поділити на три види: заборонювальні, роз'яснювальні та заохочувальні.

Злочини проти життя та здоров'я особи – це суспільно небезпечні та протиправні діяння, що посягають на життя й здоров'я особи, руйнують і спотворюють ці найцінніші блага, а також наражають на небезпеку заподіяння їм шкоди. Життя особи – це особлива форма існування людини (людського організму), що характеризується цілісністю та здатністю до самоорганізації; це найважливіше благо, яке, в разі смерті людини, не може бути відновлено. Здоров'я особи – це стан людського організму, при якому нормально функціонують усі його органи та тканини. Термін «особа» означає окремих індивід, особистість, людину як втілення індивідуального начала в суспільстві. Деяким злочинам проти життя та здоров'я особи властиві додаткові обов'язкові чи факультативні безпосередні об'єкти (наприклад, воля, честь і гідність особи, встановлений законодавством порядок надання громадянам медичної допомоги тощо). Серед злочинів проти волі, честі та гідності людини найбільш розповсюдженим на сьогодні є прояви торгівлі людьми. Злочинами проти волі, честі та гідності особи є протиправні умисні суспільно небезпечні діяння, які заподіюють або ставлять під загрозу заподіяння істотної шкоди волі особи, її честі та гідності.

Злочинами проти волі, честі та гідності особи є протиправні умисні суспільно небезпечні діяння, які заподіюють або ставлять під загрозу заподіяння істотної шкоди волі особи, її честі та гідності. Родовим об'єктом злочинів, передбачених у нормах даного розділу, є особиста свобода, честь та гідність особи. Особиста (фізична) свобода людини

є найважливішим невід'ємним правом особистості та суспільства. В свою чергу, обов'язковими та факультативними додатковими безпосередніми об'єктами, залежно від форм вчинення злочину та кваліфікуючих ознак, можуть виступати життя та здоров'я особи, відносини власності, авторитет органів державної влади, громадська безпека й ін.

Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи становлять собою велику суспільну небезпеку, характеризуються виключною аморальністю та цинічністю дій винних. Вони у більшості випадків пов'язані з посяганням на статево свободу особи або її статево недоторканість, такі злочини грубо принижують гідність потерпілої від злочину особи, заподіюють їй глибоку психічну травму, можуть завдати серйозної шкоди її здоров'ю. Ці злочини є надзвичайно небезпечними. У свою чергу, суспільна небезпека злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості особи визначається не лише посяганням на статево свободу або статево недоторканість особи, а й заподіянням шкоди іншим суспільним відносинам та соціальним цінностям – нормальному фізичному й психічному розвитку дітей і підлітків, здоров'ю, честі і гідності особи тощо. Так, розбещення неповнолітніх здатне викликати у потерпілих від цього злочину різні статево збочення, а передчасний (до досягнення статевої зрілості) вступ у статево зв'язок може завдати серйозної шкоди здоров'ю неповнолітньої особи.

Закріплені у другому розділі Конституції України права та свободи людини і громадянина гарантуються і захищаються чинним законодавством. Однією з таких гарантій є кримінально-правовий захист конституційних прав і свобод від злочинних посягань. Родовим об'єктом цих злочинів є суспільні відносини, що забезпечують конституційні права та свободи людини і громадянина. Залежно від їх безпосереднього об'єкта, всі злочини, передбачені п'ятим розділом Особливої частини КК, можна поділити на такі види: 1) злочини проти виборчих прав громадян; 2) злочини проти трудових прав громадян; 3) злочини у сфері охорони права на об'єкти інтелектуальної власності; 4) злочини, що посягають на інші особисті права і свободи громадян; 5) злочини проти сім'ї; 6) злочини проти свободи совісті.

Рекомендована література

Основна

1. Додонов В. Н., Капинус О. С., Щерба С. П. Сравнительное уголовное право. Особенная часть : монография / В. Н. Додонов и др. – М. : Юрлитинформ, 2010. – 544 с.
2. Кримінальний кодекс України. – Х. : Одіссей, 2013. – 231 с.
3. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – 8-ме вид., перероб. і доп. – Х. : Фактор, 2011. – 1280 с.

4. Уголовное право Украины. Общая часть: учебник / М. И. Бажанов и др.; под ред. М. И. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тация. – К. : Юринком Интер, 2003. – 512 с.
5. Уголовное право зарубежных государств. Общая часть : учеб. пособие / Н. А. Голованова и др.; под ред. И. Д. Козочкина. – М. : Камерон: Омега-Л; ИМПЭ, 2003. – 566 с.
6. Уголовное право зарубежных государств. Особенная часть : учеб. пособие / Н. А. Голованова и др.; под ред. И. Д. Козочкина. – М. : Камерон: Омега-Л; ИМПЭ, 2004. – 528 с.
7. Фріс П. Л. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / П. Л. Фріс. – К. : Атіка. – 2004.
8. Уголовный кодекс Дании / науч. ред. и предисл. С. С. Беляева; перевод с датского и английского С. С. Беляева, А. Н. Рычевой. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2001. – 230 с.
9. Уголовный кодекс Киргизской Республики / предисл. А. П. Стуканова, П. Ю. Константинова. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2002. – 352 с.
10. Уголовный кодекс Китайской Народной Республики / науч. ред. и предисл. А. И. Коробеева, пер. с китайского Д. В. Вичикова. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2001. – 200 с.
11. Уголовный кодекс Республики Узбекистан / науч. ред. и предисл. М. Х. Рустамбаева, А. С. Якубова и З. Х. Гулямова. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2001. – 338 с.

Додаткова

1. Байлов А. В. Кримінальна відповідальність за посягання на життя та здоров'я особи, вчинені в стані сильного душевного хвилювання / А. В. Байлов. – Х. : НУВС, 2004. – 20 с.
2. Журавель В. Криміналістична класифікація злочинів: засади формування та механізм застосування / В. Журавель // Вісник академії правових наук України. – 2002. – №. 3. – С. 160–166.
3. Коржанський М. Й. Кваліфікація злочинів / М. Й. Коржанський. – К., 2002.
4. Кримінальне право України: Практикум / за ред. С. С. Яценка. – К., 2004.
5. Кримінальне право України. Загальна частина. Тести : навчальний посібник / В. К. Грищук, Б. О. Кирись, М. М. Сенько та ін.; за заг. ред. В. К. Грищука. – К. : Атіка, 2007. – 420 с.
6. Прецедент в английском праве / Р. Кросс. – М., 1985.
7. Крылова Н. Е., Серебrenикова А. В. Уголовное право современных зарубежных стран (Англии, США, Франции, Германии) / Н. Е. Крылова, А. В. Серебrenикова. – М., 1998.

8. Марін О. К. Кваліфікація злочинів при конкуренції кримінально-правових норм / О. К. Марін. – К. : Атіка, 2003. – 224 с.
9. Новое уголовное законодательство стран СНГ и Балтии : сб. науч. ст. / под ред. Л. Л. Кругликова и Н. Ф. Кузнецовой. – М. : Лекс Эст, 2002. – 462 с.
10. Решетников Ф. М. Правовые системы стран мира / Ф. М. Решетников. – М. : Юрид. лит., 1993. – 256 с.
11. Сюкияйнен Л. Р. Шариат и мусульманко-правовая культура / Л. Р. Сюкияйнен. – М. : Ин-т гос. и права, 1997. – 46 с.
12. Юрченко О. Ю. Роль віктимної поведінки потерпілих при вчиненні тяжких насильницьких злочинів проти життя та здоров'я особи в Україні / О. Ю. Юрченко. – Х., 2004. – 188 с.
13. Шеремет А. П. Злочини проти статевої свободи : монографія / А. П. Шеремет. – Чернівці : Наші книги, 2007. – Т. 632.

ТЕМА 15

Злочинні діяння у сфері економіки у кримінальному праві України та іноземних держав

Кількість годин: 2 години.

Навчальна мета заняття: зрозуміти особливості злочинів проти власності, а також особливості економічних злочинів.

Навчальні питання

1. Злочини проти власності в країнах світу:
 - 1.1 Крадіжка.
 - 1.2 Шахрайство.
 - 1.3 Привласнення, розтрата.
 - 1.4 Грабіж.
 - 1.5 Розбій.
 - 1.6 Вимагання.
 - 1.7 Узурпація нерухомого майна.
 - 1.8 Угон.
2. Економічні злочини у кримінальному законодавстві інших держав:
 - 2.1 Незаконні дії при банкрутстві.
 - 2.2 Податкові злочини.
 - 2.3 Контрабанда та інші злочини у митній та зовнішньоекономічній сферах.
 - 2.4 Підробка грошей (фальшивомонетництво).
 - 2.5 Комерційний підкуп.
 - 2.6 Легалізація злочинних доходів (відмивання грошей).

Теми рефератів

1. Поняття й ознаки шахрайства.
2. Юридичні аспекти комерційного підкупу.
3. Злочини проти власності та службові злочини. Суміжні склади злочинів.
4. Відповідальність за контрабанду у різних країнах світу.
5. Несплата податків як підстава кримінальної відповідальності.

Методичні вказівки до самостійного опрацювання теми

Готуючи відповідь до першого питання, необхідно надати визначення злочинів проти власності, а також назвати їх види. Злочини проти власності є однією з найпоширеніших і найнебезпечніших груп злочинних діянь, оскільки вони посягають на одне з найцінніших соціальних благ – право власності. Захист права власності має особливе суспільне значення, оскільки економічна свобода власності є підґрунтям політичної, національної та релігійної свобод. Нормальне функціонування відносин власності забезпечує стабільність усієї економічної системи, підвищення рівня добробуту народу. Злочини проти власності – це суспільно небезпечні та протиправні діяння, що порушують право власності, спричиняють майнову шкоду приватній особі, колективу чи державі й учиняються, зазвичай, із корисливих мотивів. При відповіді необхідно виділити родовий об'єкт, безпосередній об'єкт, суб'єктів та особливості об'єктивної сторони відповідних злочинів. Злочини проти власності у кримінальному праві поділяють на групи за способом, мотивами й метою їх вчинення. Ці ознаки характеризують ступінь суспільної небезпеки як кожного окремого злочину проти власності, так і схожих за цими ознаками складів злочинів. Таким чином, злочини проти власності поділяють на три групи: корисливі злочини, пов'язані з оберненням чужого майна на користь винного чи інших осіб; корисливі злочини, не пов'язані з оберненням чужого майна на користь винного чи інших осіб; некорисливі злочини; злочини, пов'язані з самовільним зайняттям земельної ділянки та самовільним будівництвом.

Відповідь на друге питання готується за такою же схемою як і на перше питання, з урахуванням особливостей об'єкту злочину. Економічні злочини – це діяння (дії чи бездіяльність), здійснені з протиправним використанням легітимних технологічно-облікових операцій, фінансово-правових інструментів, організаційно-регулятивних та контрольно-управлінських прав і повноважень, які з корисливих чи інших протиправних мотивів (підрив репутації, безкорисливе розголошення комерційної таємниці й ін.) посягають на відносини, які охороняються кримінальним законом і пов'язані з фінансово-господарськими, організаційно-регулятивними, технологічно-обліковими і цивільно-

правовими операціями щодо цивільного обороту коштів, речей, прав, дій. Економічні злочини слід відрізнити від господарських злочинів, які визначаються нормами розділу VII Особливої частини Кримінального кодексу України як суспільно небезпечні посягання, які заподіюють значну шкоду системі господарства України, або суспільно небезпечні, протиправні, винні діяння, які завдають шкоди схваленим і охоронюваним державою суспільним відносинам у сфері економіки. Суспільні відносини, які є об'єктом злочину чи якоїсь групи однорідних злочинів, як правило, являють собою певну систему, яка охоплює матеріальні предмети, людей та їх об'єднання, а також людську діяльність відповідного характеру, тому дати їм назву «система» є цілком обґрунтованим. При цьому мається на увазі, що система господарства включає: сукупність галузей виробництва і праці, в яких створюється суспільний продукт і відбувається його розподіл (це промисловість, сільське господарство, транспорт, зв'язок, торгівля, податкова система тощо; та принципи, на основі й з використанням яких функціонують окремі галузі виробництва та праці і народне господарство в цілому).

Рекомендована література

Основна

1. Додонов В. Н., Капинус О. С., Щерба С. П. Сравнительное уголовное право. Особенная часть : монография / В. Н. Додонов и др. – М. : Юрлитинформ, 2010. – 544 с.
2. Кримінальний кодекс України. – Х : Одіссей, 2013. – 231 с.
3. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – 8-ме вид., перероб. і доп. – Х. : Фактор, 2011. – 1280 с.
4. Уголовное право зарубежных государств. Общая часть : учеб. пособие / Н. А. Голованова и др.; под ред. И. Д. Козочкина. – М. : Камерон: Омега-Л; ИМПЭ, 2003. – 566 с.
5. Уголовное право зарубежных государств. Особенная часть : учеб. пособие / Н. А. Голованова и др.; под ред. И. Д. Козочкина. – М. : Камерон: Омега-Л; ИМПЭ, 2004. – 528 с.
6. Уголовный кодекс Франции / науч. ред. Л. В. Головки, Н. Е. Крыловой; перевод с французского и предисловие Н. Е. Крыловой. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2002. – 650 с.
7. Уголовный кодекс Швейцарии / науч. ред., предисл. и перевод с немецкого А. В. Серебренниковой. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2002. – 350 с.
8. Уголовный кодекс Японии / науч. ред. и предисл. А. И. Коробеева – СПб. : Юридический центр Пресс, 2002. – 226 с.
9. Фріс П. Л. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / П. Л. Фріс. – К. : Атіка, 2004.

Додаткова

1. Журавель В. Криміналістична класифікація злочинів: засади формування та механізм застосування / В. Журавель // Вісник академії правових наук України. – 2002. – №. 3. – С. 160 – 166.
2. Кальман О. Г. Злочинність у сфері економіки України: теоретичні та прикладні проблеми попередження : дис. ... док. юрид. Наук // О. Кальман, 2004. – С. 316.
3. Коржанський М. Й. Кваліфікація злочинів / М. Й. Крижанський. – К., 2002.
4. Кримінальне право України : практикум / за ред. С. С. Яценка. – К., 2004.
5. Кримінальне право України. Загальна частина. Тести : навчальний посібник / В. К. Гришук, Б. О. Кирись, М. М. Сенько та ін.; за заг. ред. В. К. Гришука. – К. : Атика, 2007. – 420 с.
6. Крылова Н. Е., Серебrenикова А. В. Уголовное право современных зарубежных стран (Англии, США, Франции, Германии) / Н. Е. Крылова, А. В. Серебrenикова. – М., 1998.
7. Новое уголовное законодательство стран СНГ и Балтии : сб. науч. ст. / под ред. Л. Л. Кругликова и Н. Ф. Кузнецовой. – М. : Лекс Эст, 2002. – 462 с.
8. Решетников Ф. М. Правовые системы стран мира / Ф. М. Решетников. – М. : Юрид. лит., 1993. – 256 с.
9. Сюкияйнен Л. Р. Шариат и мусульманко-правовая культура / Л. Р. Сюкияйнен. – М. : Ин-т гос. и права, 1997. – 46 с.
10. Філей Ю. В. Кримінально-правові санкції та їх застосування за злочини проти власності : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та криминологія» / Ю. В. Філей, 2006.

ТЕМА 16

Злочинні діяння проти внутрішньої та зовнішньої безпеки держави, проти міжнародного правопорядку у кримінальному праві України та іноземних держав

Кількість годин: 4 години.

Навчальна мета заняття: отримати основи знань стосовно того, що являють собою злочини проти внутрішньої та зовнішньої безпеки держави.

Навчальні питання

1. Злочини проти внутрішньої безпеки держави.
2. Злочини проти зовнішньої безпеки держави.
3. Злочини проти міжнародного правопорядку.
4. Тероризм як окремий вид злочину у світі.
5. Відповідальність за воєнні злочини.

Теми рефератів

1. Державна зрада як особливий злочин проти держави.
2. Шпигунство у сучасному світі.
3. Воєнні злочини у сучасному світі.
4. Боротьба з міжнародним тероризмом.
5. Родовий об'єкт злочинів проти миру.

Методичні вказівки до самостійного опрацювання теми

При підготовці першого питання слід звернути увагу на те, що характерною рисою суб'єктивної сторони особливо небезпечних злочинів проти держави є те, що будь-який із них вчиняється з прямим умислом. Крім того, для більшості з цих злочинів характерною є мета ослабити українську державу.

Ослабити державу означає знизити її економічний, науково-технічний, військовий потенціал тощо. Закон не вимагає, щоб метою винного було істотне ослаблення держави. Зазначена мета може бути досягнута навіть за умови незначного впливу на той чи інший потенціал держави і тому на перший план тут виступає не фактичний результат, а саме ставлення особи до держави, її суверенітету, конституційного ладу, існуючої державної влади тощо. Це підтверджується й тим, що майже всі особливо небезпечні злочини проти держави сконструйовані як злочини з формальним складом. Необхідно виділити особливості кожного виду злочинів проти безпеки держави, роздивитись склад кожного з них, особливо звертаючи увагу на об'єкт, суб'єктивну сторону та суб'єкт.

При відповіді на друге питання спочатку треба надати поняття міжнародного правопорядку. *Міжнародний правопорядок* – це система міжнародно-правових відносин, призначена додати співтовариству держав структурну стійкість на основі цілей і принципів міжнародного права. Злочини проти міжнародного правопорядку – це ті злочини, які світове співтовариство визнає особливо небезпечними для всього людства, оскільки вони підривають основи міжнародної безпеки, шкодять міждержавним відносинам і здатні знищити людство. Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку – це суспільно небезпечні діяння, що спричиняють істотну шкоду миру, безпеці людства та міжнародному правопорядку чи загрожують спричиненням такої шкоди й відповідальність за які передбачена міжнародно-правовими актами та розділом XX Особливої частини КК України. Родовий об'єкт цих злочинів передбачає три окремі об'єкти: мир – це становище (ситуація), що характеризується відсутністю ворожнечі, відкритих політичних суперечок між державами, війни та воєнних (збройних) конфліктів; безпека людства – стан, за якого відсутня загроза війни, екологічної катастрофи, дій, наслідком яких може бути масове знищення людей, знищення умов

для існування населення земної кулі тощо; міжнародний правопорядок – це встановлений міжнародно-правовими нормами порядок, який забезпечує мирне співіснування народів, плідне міждержавне співробітництво та безпеку людства у планетарних масштабах. Необхідно зазначити, що безпосередні об'єкти аналізованих злочинів загалом збігаються з родовими. Обов'язково треба надати аналіз суб'єкта та суб'єктивної сторони злочинів проти миру.

Рекомендована література

Основна

1. Додонов В. Н., Капинус О. С., Щерба С. П. Сравнительное уголовное право. Особенная часть : монография / В. Н. Додонов, – М. : Юрлитинформ, 2010. – 544 с.
2. Кримінальний кодекс України. – Х. : Одіссей, 2013. – 231 с.
3. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – 8-ме вид., перероб. і доп. – Х. : Фактор, 2011. – 1280 с.
4. Уголовное право Украины. Общая часть : учебник / М. И. Бажанов и др.; под. ред. М. И. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тация. – К. : Юринком Интер, 2003. – 512 с.
5. Уголовное право зарубежных государств. Общая часть: учеб. пособие / Н. А. Голованова и др.; под ред. И. Д. Козочкина. – М. : Камерон: Омега-Л; ИМПЭ, 2003. – 566 с.
6. Уголовное право зарубежных государств. Особенная часть : учеб. пособие / Н. А. Голованова и др.; под ред. И. Д. Козочкина. – М. : Камерон: Омега-Л; ИМПЭ, 2004. – 528 с.
7. Хавронюк М. І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації. – Юрисконсульт, 2006. – С. 1048.
8. Фріс П. Л. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / П. Л. Фріс. – К. : Атіка, 2004.
9. Уголовный кодекс Китайской Народной Республики / науч. ред. и предисл. А. И. Коробеева, пер. с китайского Д. В. Вичикова. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2001. – 200 с.
10. Уголовный кодекс Литовской Республики / науч. ред. Н. И. Мацнева; вступ. статья В. Павилониса, А. Абрамовичуса, Дракшене; пер. с лит. В. П. Казанскене. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2003. – 470 с.
11. Уголовный кодекс Республики Беларусь / науч. ред. и предисл. Б. В. Волженкина; обзорная статья А. В. Баркова. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2001. – 474 с.

12. Уголовный кодекс РФ от 13 июня 1996 г. № 63-ФЗ // Собрание законодательства Российской Федерации – 17 июня 1996 г. – № 25 – Ст. 2954.

13. Уголовный кодекс Республики Таджикистан / Предисл. А. В. Федорова. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2001. – 410 с.

14. Уголовный кодекс Швеции / науч. ред. Н. Ф. Кузнецова и С. С. Беляев; перевод на русский С. С. Беляева. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2001. – 320 с.

15. Уголовный кодекс Японии / науч. ред. и предисл. А. И. Коробеева. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2002. – 226 с.

Додаткова

1. Журавель В. Криміналістична класифікація злочинів: засади формування та механізм застосування / В. Журавель // Вісник академії правових наук України. – 2002. – № 3. – С. 160–166.

2. Коржанський М. Й. Кваліфікація злочинів / М. Й. Коржанський. – К., 2002.

3. Крылова Н. Е., Серебrenикова А. В. Уголовное право современных зарубежных стран (Англии, США, Франции, Германии) / Н. Е. Крылова, А. В. Серебrenикова. – М., 1998.

4. Кубальський В. Н. Кримінально-правові проблеми протидії тероризму в Україні : дис. / Владислав Нарцизович Кубальський. – К., 2007.

5. Новое уголовное законодательство стран СНГ и Балтии : сб. науч. ст. / под ред. Л. Л. Кругликова и Н. Ф. Кузнецовой. – М. : Лекс Эст, 2002. – 462 с.

6. Решетников Ф. М. Правовые системы стран мира / Ф. М. Решетников. – М. : Юрид. лит., 1993. – 256 с.

7. Стаценко А. В., Просняк А. О. Боротьба з міжнародним тероризмом український досвід на прикладі АТО. Пропозиції змін до кримінального процесуального законодавства / А. В. Стаценко, А. О. Просняк // Актуальні проблеми міжнародного права. Матеріали науково-практичного круглого столу (17 квітня 2015 року). Кафедра міжнародного права. – 138 с. – 2015. – № 1. – С. 111–117.

8. Сюкияйнен Л. Р. Шариат и мусульманко-правовая культура / Л. Р. Сюкияйнен / Л. Р. Сюкияйнен. – М. : Ин-т гос. и права, 1997. – 46 с.

9. Філей Ю. В. Кримінально-правові санкції та їх застосування за злочини проти власності : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00. 08 «Кримінальне право та кримінологія» / Філей Ю. В. – 2006.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАУКОВО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ (СЕМЕСТРОВА КОНТРОЛЬНА РОБОТА) З ДИСЦИПЛІНИ «ПОРІВНЯЛЬНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО»

Індивідуальне науково-дослідне завдання – контрольна робота з дисципліни «Порівняльне кримінальне право» присвячене вивченню кримінального права України та основ кримінального закону держав світу.

Кожне індивідуальне науково-дослідне завдання – контрольна робота повинне містити:

1. Титульну сторінку (Додаток А)
2. Зміст (Додаток Б)
3. Вступ
4. Основну частину
5. Висновки
6. Список використаних джерел (не менше 15)
7. Додатки (якщо є)

Загальний обсяг контрольної роботи – 15–25 сторінок. Текст контрольної роботи набирається на комп'ютері через 1,0 інтервалу на стандартних аркушах формату А4 (210*297 мм). Поля: з лівого боку – 25 мм, з правого – 15 мм, зверху – 15 мм, знизу – 15 мм. Абзацний відступ повинен бути скрізь однаковий – 1,0 см. Друкування тексту проводиться на одній стороні аркушу. Шрифт – Times New Roman, розмір – 14 пт. Сторінки роботи повинні бути пронумеровані, нумерація наскрізна (номер сторінки - в правому нижньому куті аркуша). Аркуші роботи повинні бути зшиті.

Мова роботи – українська. У тексті обов'язкові посилання на джерела інформації (Додаток В).

При підготовці та оформленні тексту контрольних робіт рекомендуємо використовувати навчально-методичне видання **«Бакалаврська робота: методичні рекомендації до виконання»** (5-те видання, перероблене і доповнене) / Голіков А. П., Довгаль О. А., Казакова Н. А., Григорова-Беренда Л. І., Ханова О. В. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013 – 40 с.

Контрольна робота реєструється на кафедрі й подається науковому керівнику. Науковий керівник оцінює теоретичний рівень контрольної роботи, використання в ній сучасних методик, дає висновок стосовно реальності практичного впровадження пропозицій та рекомендацій студента, самостійності та ставлення студента при виконанні контрольної роботи; зараховує роботу або не зараховує і повертає студенту, вказуючи на виявлені недоліки, які потребують доопрацювання.

Розв'язання задачі у найбільш загальній формі включає:

- встановлення кримінально-правового змісту наведених в умовах задачі фактичних обставин;
- формулювання власної кримінально-правової оцінки у відповідній формі;
- обґрунтування здійсненої кримінально-правової оцінки з поси-
ланням на ст. КК України;
- конкретну відповідь на поставлені в задачі питання;
- висновки автора.

ТЕМАТИКА КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ З ДИСЦИПЛІНИ «ПОРІВНЯЛЬНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО»

1. Загальні тенденції розвитку кримінального права.
2. Криміналізація нових видів суспільно небезпечних діянь.
3. Інтернаціоналізація кримінального права.
4. Судовий прецедент як джерело кримінального права в Україні.
5. Міжнародні угоди та загальні принципи міжнародного права як джерела кримінального права України та зарубіжних країн.
6. Поняття злочину (злочинного діяння) у кримінальному праві України та зарубіжних країн.
7. Класифікація злочинів (злочинних діянь) за ступенем тяжкості у кримінальному праві України та зарубіжних країн.
8. Склад злочину у кримінальному праві України.
9. Суб'єкт злочину у кримінальному праві України та зарубіжних країн.
10. Вік кримінальної відповідальності у кримінальному праві України та зарубіжних країн.
11. Відповідальність юридичних осіб у сучасному кримінальному праві України та зарубіжних країн.
12. Поняття співучасті у кримінальному праві України та зарубіжних країн.
13. Відповідальність співучасників у кримінальному праві України та зарубіжних країн.
14. Необхідна оборона у кримінальному праві.
15. Заподіяння шкоди при затриманні особи, що вчинила злочин у кримінальному праві України та кримінальному праві США.
16. Інші кримінально-правові заходи (заходи безпеки) у кримінальному праві України та зарубіжних країн.
17. Смертна кара як покарання у кримінальному праві зарубіжних країн.
18. Примусові заходи медичного характеру у кримінальному законодавстві країн світу.
19. Особливості призначення покарання у різних країнах світу.
20. Пом'якшуючі обставини у кримінальному праві України та зарубіжних країн.
21. Обтяжуючі обставини у кримінальному праві України та зарубіжних країн.
22. Рецидив та призначення покарання при рецидиві у кримінальному праві України та зарубіжних країн.
23. Призначення покарань за сукупністю.
24. Умовне засудження (пробація) у сучасному кримінальному праві.
25. Дійове каяття у кримінальному праві України та зарубіжних країн.

26. Звільнення від кримінальної відповідальності у кримінальному праві України та зарубіжних країн.
27. Давність кримінального переслідування в Україні та зарубіжних країнах.
28. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання.
29. Амністія. Особливості застосування.
30. Помилування у кримінальному праві.
31. Судимість у кримінальному праві України та зарубіжних країн.
32. Аналіз системи Особливої частини кримінального права України та зарубіжних країн.
33. Злочини проти особи у кримінальному праві України та зарубіжних країн.
34. Злочинні діяння проти життя та здоров'я у кримінальному праві України та зарубіжних країн.
35. Відповідальність за злочини, передбачені Кораном.
36. Злочини проти власності в Україні та зарубіжних країн.
37. Економічні злочини у кримінальному праві України та зарубіжних країн.
38. Злочини проти державної та муніципальної служби (посадові злочини) у кримінальному праві України та зарубіжних країн.
39. Злочини проти міжнародного правопорядку у кримінальному праві України та зарубіжних країн.
40. Міжнародний тероризм. Проблеми боротьби.

ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ З ДИСЦИПЛІНИ «ПОРІВНЯЛЬНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО»

1. Основні типи кримінально-правових систем сучасного світу.
2. Тенденції розвитку кримінально-правових систем сучасності.
3. Особливості рецепції римського права до кримінально-правових систем у Європі.
4. Сучасні тенденції кримінального права.
5. Презумпція невинуватості як одна з засад кримінального права.
6. Судовий прецедент у кримінальному праві.
7. Система джерел англо-американського кримінального права.
8. Формування кримінально-правової системи США.
9. Система кримінального права та система кримінального законодавства.
10. Особливості систематизації кримінального законодавства в країнах англосаксонської системи права.

11. Види кодифікації кримінального законодавства, що застосовуються у різних країнах світу.
12. Особливості класифікації злочинів у країнах світу.
13. Злочини із формальним та матеріальним складом.
14. Суспільна небезпечність злочину.
15. Кваліфікація злочинів.
16. Об'єктивна сторона злочину (діяння, наслідки злочину, причинно-наслідковий зв'язок між діянням та суспільно-небезпечними наслідками).
17. Юридична особа як суб'єкт кримінальної відповідальності.
18. Суб'єктивна сторона злочину (вина, мотив, мета злочину).
19. Особливості притягнення до кримінальної відповідальності за замах на злочин.
20. Відповідальність за незакінчені злочини у США.
21. Відповідальність при добровільній відмові від злочину.
22. Ознаки складу злочину при притягненні до кримінальної відповідальності юридичних осіб.
23. Особливості інституту співучасті в різних країнах світу.
24. Екссес виконавця, поняття, відповідальність співучасників.
25. Спричинення шкоди при затриманні особи, яка скоїла злочин.
26. Фізичний та психічний примус.
27. Провокація злочину.
28. Абсолютні та відносні теорії покарання.
29. Особливості застосування смертної кари у країнах світу.
30. Тілесні покарання у сучасному світі.
31. Особливість покарань у мусульманських правових системах.
32. Система призначення покарання в Англії та США.
33. Види рецидиву, його особливості.
34. Сукупність злочинів. Види. Підходи до призначення покарання.
35. Злочини, за які можливе звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням з потерпілим.
36. Особливості припинення кримінального переслідування у зв'язку з закінченням строків давності.
37. Особливості застосування амністії в Україні.
38. Характеристика злочинів проти статевої недоторканості та статевої свободи.
39. Особливості кваліфікації злочинів проти сім'ї та неповнолітніх.
40. Політичні злочини у сучасному світі.
41. Поняття й ознаки шахрайства.
42. Юридичні аспекти комерційного підкупу.
43. Державна зрада як особливий злочин проти держави.
44. Шпигунство у сучасному світі.
45. Воєнні злочини у сучасному світі.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ З ДИСЦИПЛІНИ «ПОРІВНЯЛЬНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО»

При вивченні дисципліни «Порівняльне кримінальне право» застосовуються такі методи контролю: усний, письмовий та тестовий. Контроль з дисципліни складається з поточного контролю, який здійснюється у формі усного опитування або письмового контролю на семінарських заняттях, у формі тестування тощо. Результати поточного контролю (поточна успішність) є основною інформацією для визначення підсумкової оцінки при проведенні іспиту.

Підсумковий контроль є складовою системи організації навчального процесу. Завданням підсумкового контролю є оцінювання знань, умінь та практичних навичок студентів, набутих під час засвоєння окремої частини дисципліни. Підсумковий контроль – це логічно завершена частина теоретичного та практичного навчального матеріалу з навчальної дисципліни. Підсумкова оцінка – це бали, отримані студентом за виконання усіх видів робіт, передбачених цим видом контролю.

Застосовуються такі засоби діагностики рівня підготовки студентів:

- тестові завдання;
- розв'язання задач;
- виконання творчих завдань;
- виконання індивідуальної семестрової роботи;
- написання реферату.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять.

Підсумковий контроль засвоєння дисципліни здійснюється по його завершенню на підсумковому занятті у формі контрольної роботи або тестування.

Оцінка успішності студента з дисципліни є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою.

Семестровий підсумковий контроль з дисципліни є обов'язковою формою контролю навчальних досягнень студента. Він проводиться відповідно до навчального плану у вигляді семестрового заліку в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному цією робочою програмою.

Сумарна оцінка за вивчення дисципліни розраховується як сума балів, отриманих за результатами підсумкового семестрового контролю. Загальна сума балів поточного і підсумкового семестрового контролю складає 100 балів.

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення іспиту в I семестрі. Загальна кількість балів за успішне складання іспиту – 40.

Критерії оцінювання відповідей на екзамені:

час виконання – 60–90 хвилин

теоретичне питання – 15 балів

творче питання (ситуаційна задача) – 25 балів

УВАГА! У разі використання заборонених джерел студент на вимогу викладача залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку (0).

Набрана кількість балів студентом слугує основою для оцінки за національною шкалою і за шкалою ECTS.

Студент допускається до підсумкового семестрового контролю, якщо за результатами поточного контролю він набрав не менше 30 балів.

За результатами поточного та підсумкового контролю студент може набрати від 0 до 100 балів включно.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Структура та складові підсумкової оцінки з дисципліни (денна форма навчання)

Шкала оцінювання

За 100-бальною шкалою	Оцінка за національною шкалою	
90-100	Відмінно	5
75-89	Добре	4
60-74	Задовільно	3
1-59	Незадовільно	2

ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ З ДИСЦИПЛІНИ «ПОРІВНЯЛЬНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО»

1. Конституція України і питання кримінального права.
2. Поняття кримінального права і його предмет.
3. Законодавство України про кримінальну відповідальність.
4. Завдання і принципи кримінального права.
5. Поняття диспозиції й санкції статей Особливої частини КК України та їх види.
6. Дія закону про кримінальну відповідальність у часі.
7. Дія закону про кримінальну відповідальність у просторі.
8. Тлумачення закону про кримінальну відповідальність.
9. Поняття злочину і його ознаки.
10. Класифікація злочинів залежно від ступеня їх тяжкості.
11. Підстава кримінальної відповідальності. Склад злочину, його ознаки і види.
12. Поняття й етапи кваліфікації злочину.
13. Об'єкт злочину і його види.
14. Предмет злочину і його відмінність від об'єкту злочину та знарядь і засобів вчинення злочину.
15. Об'єктивна сторона складу злочину та її ознаки.
16. Суб'єкт злочину і його ознаки.
17. Поняття неосудності та її критерії. Обмежена осудність.
18. Вік, з якого може наставати кримінальна відповідальність.
19. Суб'єктивна сторона складу злочину та її ознаки.
20. Поняття вини, її форми і види.
21. Факультативні ознаки суб'єктивної сторони складу злочину.
22. Поняття, види та ознаки стадій вчинення умисного злочину.
23. Поняття співучасті у злочині, її ознаки і види співучасників.
24. Форми співучасті.
25. Кримінальна відповідальність співучасників, а також організаторів та учасників організованої групи і злочинної організації.
26. Добровільна відмова від вчинення злочину виконавцем та іншими співучасниками.
27. Повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки.
28. Поняття необхідної оборони і умови її правомірності.
29. Поняття заходів щодо затримання злочинця й умови їх правомірності.
30. Поняття крайньої необхідності й умови її правомірності. Значення фізичного або психічного примусу.
31. Виконання наказу або розпорядження.
32. Поняття звільнення від кримінальної відповідальності та його

види.

33. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з закінченням строків давності.
34. Поняття й ознаки покарання.
35. Поняття мети покарання й її складові.
36. Система покарань, її ознаки та значення.
37. Класифікація покарань.
38. Штраф як вид покарання.
39. Виправні роботи як вид покарання.
40. Конфіскація майна як вид покарання.
41. Позбавлення волі та його види.
42. Загальні засади призначення покарання.
43. Обставини, які пом'якшують покарання.
44. Обставини, які обтяжують покарання.
45. Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом.
46. Призначення покарання за сукупністю злочинів.
47. Призначення покарання за сукупністю вироків.
48. Поняття звільнення від покарання, його відбування і види звільнення.
49. Звільнення від відбування покарання з випробуванням.
50. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання.
51. Заміна невідбутої частини покарання більш м'яким покаранням.
52. Звільнення від покарання за хворобою.
53. Інститут амністії.
54. Характеристики інституту помилування.
55. Інститут судимості.
56. Поняття, мета та види примусових заходів медичного характеру. Особи, до яких ці заходи можуть бути застосовані.
57. Звільнення від кримінальної відповідальності та покарання з застосуванням примусових заходів виховного характеру.
58. Види покарань, які можуть бути застосовані до неповнолітніх, і особливості їх призначення.
59. Особливості звільнення неповнолітнього від відбування покарання з випробуванням.
60. Особливості умовно-дострокового звільнення неповнолітнього від відбування покарання.
61. Поняття, система і значення Особливої частини кримінального права.
62. Кримінально-правова характеристика складу злочину «Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади».

63. Кримінально-правова характеристика складу злочину «Умисне вбивство».
64. Кримінально-правова характеристика складу злочину «Умисне тяжке тілесне ушкодження».
65. Кримінально-правова характеристика складу злочину «Згвалтування».
66. Кримінально-правова характеристика складу злочину «Порушення авторського права і суміжних прав».
67. Кримінально-правова характеристика складів злочину «Крадіжка» і «Грабіж». Їх розмежування.
68. Кримінально-правова характеристика складів злочину «Розбій» і «Вимагання». Їх розмежування.
69. Кримінально-правова характеристика складів злочину «Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем».

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА З ДІСЦИПЛІНИ «ПОРІВНЯЛЬНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО»

Базова

1. Додонов В. Н. Сравнительное уголовное право. Общая часть : монография / В. Н. Додонов. – М. : Юрлитинформ, 2010. – 448 с.
2. Додонов В. Н., Капинус О. С., Щерба С. П. Сравнительное уголовное право. Особенная часть : монография / В. Н. Додонов. – М. : Юрлитинформ, 2010. – 544 с.
3. Есаков Г. А. Уголовное право зарубежных стран / Г. А. Есаков, Н. Е. Крілова. – Prospekt. org, 2009.
4. Коржанський М. Й. Кваліфікація злочинів / М. Й. Коржанський. – К., 2002.
5. Кримінальне право України : практикум / за ред. С. С. Яценка. – К., 2004.
6. Кримінальне право України. Загальна частина. Тести : навчальний посібник / В. К. Грищук, Б. О. Кирись, М. М. Сенько та ін. ; за заг. ред. В. К. Грищука. – К. : Атика, 2007. – 420 с.
7. Крылова Н. Е. Уголовное право современных зарубежных стран (Англии, США, Франции, Германии) / Н. Е. Крылова, А. В. Серебряникова. – М., 1998.
8. Навроцький В. О. Основи кримінально-правової кваліфікації / В. О. Навроцький. – К. : Юрінком Інтер. – 2006.

9. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – 8-ме вид., перероб. і доп. – Х. : Фактор, 2011. – 1280 с.
10. Скакун О. Ф. Общее сравнительное правоведение: Основные типы (семьи) правовых систем мира / О. Ф. Скакун. – К. : Ін Юре, 2008.
11. Сюкияйнен Л. Р. Шариат и мусульманко-правовая культура / Л. Р. Сюкияйнен. – М. : Ин-т гос. и права, 1997. – 46 с.
12. Уголовное право Украины. Общая часть : учебник / М. И. Бажанов и др.; под. ред. М. И. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тация. – К. : Юринком Интер, 2003. – 512 с.
13. Уголовное право зарубежных государств. Особенная часть : учеб. пособие / Н. А. Голованова и др.; под ред. И. Д. Козочкина. – М. : Камерон: Омега-Л; ИМПЭ, 2004. – 528 с.
14. Уголовный кодекс Голландии / науч. ред. проф. Б. В. Волженкин, пер. с англ. И. В. Мироновой. – СПб. : Юридический центр Пресс, – 2001. – 510 с.
15. Уголовный кодекс Грузии / науч. ред. З. К. Бигвава. Вступ. статья В. И. Михайлова. Обзорн. статья О. Гамкрелидзе. Перевод с грузинского И. Мериджанашвили. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2002. – 409 с.
16. Уголовный кодекс Дании / науч. ред. и предисл. С. С. Беляева; перевод с датского и английского С. С. Беляева, А. Н. Рычевой. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2001. – 230 с.
17. Уголовный кодекс Испании / под ред. Н. Ф. Кузнецовой и Ф. М. Решетникова. – М. : ЗЕРЦАЛО, 1988. – 218 с.
18. Уголовный кодекс Киргизской Республики / предисл. А. П. Стуканова, П. Ю. Константинова. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2002. – 352 с.
19. Уголовный кодекс Китайской Народной Республики / науч. ред. и предисл. А. И. Коробеева, пер. с китайского Д. В. Вичикова. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2001. – 200 с.
20. Уголовный кодекс Латвийской Республики / науч. ред. и предисл. А. И. Лукашова и канд. юрид. наук Э. А. Саркисовой; пер. с латвийского А. И. Лукашова. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2001. – 313 с.
21. Уголовный кодекс Литовской Республики / науч. ред. Н. И. Мацнева; вступ. статья В. Павилониса, А. Абрамовичуса, Дракшене; пер. с лит. В. П. Казанскене. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2003. – 470 с.
22. Уголовный кодекс Республики Беларусь / науч. ред. и предисл. Б. В. Волженкина; обзорная статья А. В. Баркова. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2001. – 474 с.

23. Уголовный кодекс Республики Болгария / науч. ред. А. И. Лукашова; перевод с болгарского Д. В. Милушева, А. И. Лукашова; вступ. статья И. И. Айдарова. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2001. – 298 с.
24. Уголовный кодекс Республики Казахстан / науч. ред. и предисл. И. И. Рогова. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2001. – 466 с.
25. Уголовный кодекс Республики Польша / науч. ред. А. И. Лукашов, Э. А. Саркисова; перевод с польского Д. А. Барилевич. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2001. – 234 с.
26. Уголовный кодекс Республики Таджикистан / предисл. А. В. Федорова. СПб. : Юридический центр Пресс, 2001. – 410 с.
27. Уголовный кодекс Республики Узбекистан / науч. ред. и предисл. М. Х. Рустамбаева, А. С. Якубова и З. Х. Гулямова. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2001. – 338 с.
28. Уголовный кодекс РФ от 13 июня 1996 г. № 63-ФЗ // Собрание законодательства Российской Федерации – 17 июня 1996 г. – № 25 – Ст. 2954.
29. Уголовный кодекс Украины / науч. ред. и предисл. В. Я. Тация и В. В. Сташиса; перевод с украинского В. Ю. Гиленченко. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2001. – 393 с.
30. Уголовный кодекс Франции / науч. ред. Л. В. Головкин, Н. Е. Крылова; перевод с французского и предисловие Н. Е. Крыловой. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2002. – 650 с.
31. Уголовный кодекс Швейцарии / науч. ред., предисл. и перевод с немецкого А. В. Серебренниковой. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2002. – 350 с.
32. Уголовный кодекс Швеции / науч. ред. Н. Ф. Кузнецова и С. С. Беляев; перевод на русский С. С. Беляева. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2001. – 320 с.
33. Уголовный кодекс Эстонской республики / науч. ред. и перевод с эстонского В. В. Запевалова; вступ. статья Н. И. Мацнева. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2001. – 262 с.
34. Уголовный кодекс Японии / науч. ред. и предисл. А. И. Коробеева. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2002. – 226 с.
35. Хавронюк М. І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації / М. І. Хавронюк. – Юрисконсульт, 2006. – С. 1048.

Допоміжна

1. Агаев И. Б. Рецидив в системе множественности преступлений / И. Б. Агаев. – М. : Юристъ. – 2002. – Т. 2.

2. Брайнін Я. М. Основні питання загального вчення про склад злочину / Я. М. Брайнін. – К. : Вид-во Київ. ун-ту. – 1964.
3. Байлов А. В. Кримінальна відповідальність за посягання на життя та здоров'я особи, вчинені в стані сильного душевного хвилювання / А. В. Байлов. – Х. : НУВС, 2004. – 20 с.
4. Базов В. П. Воєнні злочини : навчальний посібник / В. П. Базов. – Юрінком Інтер, 2008.
5. Горбачова І. М. Заходи безпеки в кримінальному праві (порівняльно-правовий аналіз) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / І. М. Горбачова, 2008.
6. Журавель В. Криміналістична класифікація злочинів: засади формування та механізм застосування / В. Журавель // Вісник академії правових наук України. – 2002. – №. 3 – С. 160–166.
7. Зелинский А. Ф. Рецидив преступлений: структура, связи, прогнозирование / А. Ф. Зелинский. – Вища шк. : Изд-во при Харьк. ун-те, 1980.
8. Іванюк Т. І. Обставини, які пом'якшують покарання, за кримінальним правом України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та криминологія» / Т. І. Іванюк, 2006.
9. Кальман О. Г. Злочинність у сфері економіки України: теоретичні та прикладні проблеми попередження: дис. док. юрид. наук / О. Кальман, 2004. – С. 316.
10. Квашиш В. Е. Смертная казнь в США / В. Е. Квашиш // Государство и право. – 1996. – № 9. – С. 103–112.
11. Квашиш В. Е. Смертная казнь в США / В. Е. Квашиш // Уголовное право. – 1998. – № 3. – С. 72–80.
12. Квашиш В. Е. Современные тенденции в практике вынесения смертных приговоров в США / В. Е. Квашиш // Уголовное право. – 2006. – № 6. – С. 101 – 105.
13. Книженко О. О. Звільнення від відбування покарання з випробуванням за кримінальним правом України / О. О. Книженко – Х., 2003. – 207 с.
14. Ковалевский М. М. Современный обычай и древний закон. Обычное право осетин в историко-сравнительном освещении / М. М. Ковалевский. – Рипол Классик, 2013. – Т. 2.
15. Кросс Р. Прецедент в английском праве / Р. Кросс. – М., 1985.
16. Кубальський В. Н. Кримінально-правові проблеми протидії тероризму в Україні : дис. / Владислав Нарцизович Кубальський. – К., 2007.

17. Лащук Є. В. Предмет злочину в кримінальному праві України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00. 08 / Є. В. Лащук, 2005.
18. Марін О. К. Кваліфікація злочинів при конкуренції кримінально-правових норм / О. К. Марін. – К. : Атіка, 2003. – 224 с.
19. Матвійчук В. К. Історія розвитку кримінального законодавства стосовно злочинів проти основ національної безпеки / В. К. Матвійчук // Юридична наука. – 2011. – №. 3. – С. 139–151.
20. Микитчик О. В. Злочин як соціальне явище: філософсько-правовий аспект : дис. / О. В. Микитчик. – Національна академія внутрішніх справ України, 2002.
21. Панов М., Тихий В. Поняття злочину (коментар до Кримінального кодексу України) / М. Панов, В. Тихий // Вісник Конституційного Суду України. – 2004. – №. 1 – С. 88–95.
22. Правовые системы стран мира. Энциклопедический справочник / Ф. М. Решетников и др.; отв. ред. А. Я. Сухарев. – 2-е изд. – М. : Норма, 2001. – 840 с.
23. Полтавець В. В. Загальні засади призначення покарання за кримінальним законодавством України : монографія / В. В. Полтавець. – Луганськ : РВВ ЛАВС. – 2005. – Т. 240.
24. Попрас В. О. Штраф як вид покарання за кримінальним правом України : монографія / В. О. Попрас, 2008.
25. Скибицкий В. В. Умовне засудження за законодавством УРСР / В. В. Скибицкий. – К. : Наукова думка, 1971.
26. Соболев В. В. Основание и дифференциация ответственности соучастников преступления : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук / В. В. Соболев. – Краснодар, 2000. – 23 с.
27. Солопанов Ю., Шмелев, В. О назначении наказания при совокупности преступлений / Ю. Солопанов, В. Шмелев // Социалистическая законность. 1990. – № 8. – С. 31–33.
28. Спивак С. Г. Назначение наказания по совокупности преступлений и совокупности приговоров: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук / С. Г. Спивак. – М., 2007. – 32 с
29. Стаценко А. В. Уголовная ответственность юридических лиц в Украине в процессе адаптации уголовного законодательства Украины к законодательству Европейского Союза / А. В. Стаценко // LEGEA ŞI VIAȚA. – 2015. – Т. 3. – № 4/3 (280) 2015. – С. 90–94.
30. Стаценко А. В. До питання кримінальної відповідальності юридичних осіб в сучасній Україні / А. В. Стаценко // Проблеми ефективності міжнародного права, 2014. – С. 72–77.
31. Стаценко А. В., Просняк А. О. Боротьба з міжнародним тероризмом український досвід на прикладі АТО. Пропозиції змін до кримінального процесуального законодавства / А. В. Стаценко,

- А. О. Просняк // Актуальні проблеми міжнародного права. Матеріали науково-практичного круглого столу (17 квітня 2015 року), 2015. – С. 111–117.
32. Стрельцов Є. Л. Економічні злочини: внутрідержавні та міжнародні аспекти : навчальний посібник / Є. Л. Стрельцов // О. : Астропринт, 2000.
33. Строган А. Ю. Склад злочину як підстава кримінальної відповідальності : навч. посіб / А. Ю. Строган. – К. : Атіка, 2007. – С. 67–408. – Т. 424.
34. Філей Ю. В. Кримінально-правові санкції та їх застосування за злочини проти власності : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00. 08 / Ю. В. Філей, 2006.
35. Хитров И. А. Институт соучастия: проблемы конструирования норм и дифференциации уголовной ответственности : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук / И. А. Хитров. – Волгоград, 2007. – 24 с.
36. Шатилович С. Н. Деятельное раскаяние и наказуемость преступлений : дис. ... канд. юрид. наук / С. Н. Шатилович. – Н. Новгород, 2002. – 228 с.

Іноземна література

1. Andenaes J. The General Part of the Criminal Law of Norway / J. Andenaes. – FB Rotham, 1965. – V. 3.
2. American Bar Association. Section of Criminal Justice. Criminal justice. – The Section, 1996. – V. 11.
3. Ashworth A., Horder J. Principles of criminal law / A. Ashworth, J. Horder. – Oxford University Press, 2013.
4. Bassiouni M. C. (ed.). International Criminal Law: Multilateral and bilateral enforcement mechanisms / M. C. Bassiouni. – Brill, 2008. – V. 2.
5. Brown D. et al. Criminal Laws: Materials and commentary on criminal law and process in NSW / D. Brown et al. – Federation Press, 2011.
6. Carrigan J. R. Tax Crimes-Statute of Limitations-Tolling Provisos /Tax L. Rev. – 1955. – V. 11. – P. 137.
7. Combs C. C. Terrorism in the twenty-first century / C. C. Combs, 2003.
8. Dressler J., Strong F. R., Moritz M. E. Understanding criminal law / J. Dressler. – Lexis Pub., 2001. – P. 151–163.
9. Dubber M. D. Comparative criminal law / M. D. Dubber, 2006.
10. Frase R. S. Comparative Criminal Justice as a Guide to American Law Reform: How Do the French Do It, How Can We Find Out, and Why Should We Care? / R. S. Frase // California Law Review, 1990. – P. 539–683.
11. Gorecki J. Capital punishment: Criminal law and social evolution / J. Gorecki. – New York : Columbia University Press, 1983. – P. 15.

12. Fletcher G. P. The grammar of criminal law: American, comparative, and international / G. P. Fletcher, 2007.
13. Massey D. S. American apartheid: Segregation and the making of the underclass / D. S. Massey. – Harvard University Press, 1993.
14. Paul G. Cassell Northwestern University, School of Law / G. Paul – Printed in U.S.A. Northwestern University Law Review. – VoL 90. – №. 2 Articles Miranda's Social Costs: An Empirical Reassessment.
15. Pires A. P. La politique législative et les crimes à " double face": éléments pour une théorie pluridimensionnelle de la loi criminelle,(drogues, prostitution etc.) / Pires A. P. – CIRCEM, 2002.
16. Radzinowicz L. A. History of English Criminal Law and Its Administration from 1750 : The Emergence of Penal Policy / L. A. Radzinowicz. – Stevens & sons, 1948. – V. 5.
17. Reichel P. L. Comparative criminal justice systems: A topical approach. – Upper Saddle River / P. L. Reichel. – NJ : Prentice Hall, 2002.
18. Schulhofer S. J. Harm and punishment: A critique of emphasis on the results of conduct in the criminal law / S. J. Schulhofer // University of Pennsylvania Law Review. – 1974. – P. 1497–1607.
19. Stephen J. F. A history of the criminal law of England / J. F. Stephen. – Cambridge University Press, 2014. – V. 2.
20. Williams G. L. Criminal law: The general part / G. L. Williams. – Stevens, 1953.
21. Wolfgang M. E. Patterns in criminal homicide / M. E. Wolfgang. – 1958.

Інформаційні ресурси

1. <http://rada.gov.ua> – офіційний портал Верховної Ради України
2. <http://kmu.gov.ua> – офіційний портал Кабінету Міністрів України
3. <http://mvs.gov.ua> – офіційний сайт МВС України
4. <http://www.gp.gov.ua> – офіційний сайт Генеральної прокуратури України
5. <https://scholar.google.com.ua> – Академія Google
6. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
7. <http://reyestr.court.gov.ua> – Єдиний державний реєстр судових рішень
8. <http://culonline.com.ua> – онлайн бібліотека учбової літератури
9. <http://www.ligazakon.ua> – Інформаційне агентство «ЛІГА:ЗАКОН»
10. <http://www.zakonrf.info> – Кодексы и Законы Российской Федерации
11. <http://www.usa.gov> – USA Government site
12. <http://eur-lex.europa.eu> – Access to European Union law
13. <https://books.google.com.ua> – Google Books

14. <http://www.legislationline.org/ru/documents/section/criminal-codes> – Бюро по демократическим институтам и правам человека ОБСЕ. Уголовные кодексы стран мира.
15. <http://pravoua.com.ua> – Юридичний журнал «Право України»
16. <http://www.justinian.com.ua> – видавництво «Юстиніан»
17. <https://www.law.cornell.edu/uscode> – United States Code / Legal Information Institute Cornell University Law School
18. <http://house.gov.by> – Сайт палаты представителей Национального собрания Республики Беларусь.
19. <http://adilet.zan.kz> – Информационно-правовая система нормативных правовых актов Республики Казахстан.
20. <http://www.loc.gov> – Library of Congress
21. <http://www.france-jus.ru> – портал французского права.
22. <http://www.icc-cpi.int> – Сайт международного уголовного суда

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Положення про організацію навчального процесу в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна.
2. Додонов В. Н. Сравнительное уголовное право. Общая часть : монографія / В. Н. Додонов. – М. : Юрлитинформ, 2010. – 448 с.
3. Додонов В. Н., Капинус О. С., Щерба С. П. Сравнительное уголовное право. Особенная часть : монографія / В. Н. Додонов и др. – М. : Юрлитинформ, 2010. – 544с.
4. Вишневська О. О., Григорова-Беренда Л. І., Казанова Н. А., Удодова В. І., Юрченко С. О. Методичні рекомендації до розробки навчально-методичного комплексу дисципліни в контексті реалізації положень Болонського процесу / О. О. Вишневська и др.; за ред. В. В. Александрова, А. П. Голікова, В. І. Сідорова). – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010. – 40 с.
5. Кримінальний кодекс України (у редакції від 26.04.2015) // Офіційний вісник України. 2001. – № 21 // Ст. – Т. 920. – С. 1–132.
6. Мельникова С. И., Яворовская Л. Н. Игровые формы учебных занятий : учебно-методическое пособие / С. И. Мельникова, Л. Н. Яворовская. – 2-е изд., испр. доп.; под ред. Л. Н. Яворовской. – Х. : ХНУ имени В. Н. Каразина, 2009. – 36 с.
7. Мультимедійний навчальний посібник: «Кримінальне право. загальна частина» <http://www.naiu.kiev.ua> – Національна академія внутрішніх справ.
8. Навроцький В. О. Основи кримінально-правової кваліфікації / В. О. Навроцький. – К. : Юрінком Інтер, 2006.
9. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – 8-ме вид., перероб. і доп. – Х. : Фактор, 2011. – 1280 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Зразок оформлення титульної сторінки контрольної роботи

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Кафедра міжнародних економічних відносин

**КОНТРОЛЬНА РОБОТА
з навчальної дисципліни
«Порівняльне кримінальне право»**

на тему:

**Заходи кримінально правового характеру,
що застосовуються до юридичних осіб**

Виконав:

студент(ка) 2 курсу, групи УП-21

напряму підготовки: 6.030202 – «міжнародне право»

Ремньова Вікторія Олександрівна

Викладач: к.ю.н., доц. Стаценко А.В.

Харків – 2015

Зразок оформлення змісту контрольної роботи

ЗМІСТ

	стор.
Вступ.....	3
Юридична особа як суб'єкт кримінальної відповідальності.....	5
Кримінальна відповідальність юридичних осіб у світі.....	9
Злочини, за які настає відповідальність юридичних осіб.....	15
Заходи кримінально правового характеру, що застосовуються до юридичних осіб в Україні.....	20
Проблеми притягнення юридичних осіб до кримінальної відповідальності в Україні.....	24
Висновки.....	26
Список використаних джерел.....	27
Додатки.....	29

Зразок оформлення списку використаних джерел

Список використаних джерел

1. Додонов В. Н. Сравнительное уголовное право. Общая часть : монография / В. Н. Додонов. – М. : Юрлитинформ, 2010. – 448 с.
2. Додонов В. Н., Капинус О. С., Щерба С. П. Сравнительное уголовное право. Особенная часть : монография / В. Н. Додонов и др. – М. : Юрлитинформ, 2010. – 544 с.
3. Кримінальне право України. Загальна частина. Тести : навчальний посібник / В. К. Гришук, Б. О. Кирись, М. М. Сенько та ін. ; за заг. ред. В. К. Гришука. – К. : Атика, 2007. – 420 с.
4. Крылова Н. Е. Уголовное право современных зарубежных стран (Англии, США, Франции, Германии) / Н. Е. Крылова, А. В. Серебряникова. – М., 1998
5. Навроцький В. О. Основи кримінально-правової кваліфікації / В. О. Навроцький. – К. : Юрінком Інтер. – 2006.
6. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – 8-ме вид., перероб. і доп. – Х. : Фактор, 2011. – 1280 с.
7. Скакун О. Ф. Общее сравнительное правоведение: Основные типы (семьи) правовых систем мира / О. Ф. Скакун. – К. : Ін Юре, 2008.
8. Сюкияйнен Л. Р. Шариат и мусульманко-правовая культура / Л. Р. Сюкияйнен. – М. : Ин-т гос. и права, 1997. – 46 с.
9. Уголовное право Украины. Общая часть : учебник / М. И. Бажанов и др.; под ред. М. И. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тация. – К. : Юринком Інтер, 2003. – 512 с.
10. Уголовное право зарубежных государств. Особенная часть : учеб. пособие / Н. А. Голованова и др.; под ред. И. Д. Козочкина. – М. : Камерон: Омега-Л; ИМПЭ, 2004. – 528 с.
11. Уголовное право зарубежных государств. Особенная часть : учеб. пособие / Н. А. Голованова и др.; под ред. И. Д. Козочкина. – М. : Камерон: Омега-Л; ИМПЭ, 2004. – 528 с.
12. Хавронюк М. І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації / М. І. Хавронюк. – Юрисконсульт, 2006. – С. 1048.

Рекомендації до вирішення задач з кримінального права

Вирішення задач являє собою творчий аналітичний процес із поетапним письмовим викладенням аргументованої відповіді на завдання.

1. По перше, треба кваліфікувати злочин із обґрунтуванням точки зору та посиланням на статтю Кримінального кодексу України та з посиланням на статті, обтяжуючі чи пом'якшуючі відповідальність, на статті, кваліфікуючі співучасть або стадії скоєння злочину.

2. Письмове викладення підстав кваліфікації із зазначенням кваліфікуючих ознак, норми статті Особливої частини ККУ, обставин, що можуть вплинути на кваліфікацію чи покарання.

3. Надання кримінально-правової характеристики кожного складу злочину, що скоєні особами у задачі. При наданні кримінально-правової характеристики складу злочину, студенту необхідно вказати:

3.1. Родовий, основний та додатковий об'єкти посягання. Вказати предмет злочину та його значення.

3.2. Викласти об'єктивну сторону складу злочину. Дія, наслідки, причинно-наслідковий зв'язок. Визначити час, місце, спосіб, засоби вчинення злочину та їх значення для кваліфікації.

3.3. Визначити суб'єкт злочину, його ознаки та спеціальні ознаки.

3.4. Описати суб'єктивну сторону злочину, вказати форму та вид вини, визначити мотив та цілі, вказати особливості інтелектуального та волевого моментів.

4. Об'язково провести розмежування схожих та сміжних складів злочинів.

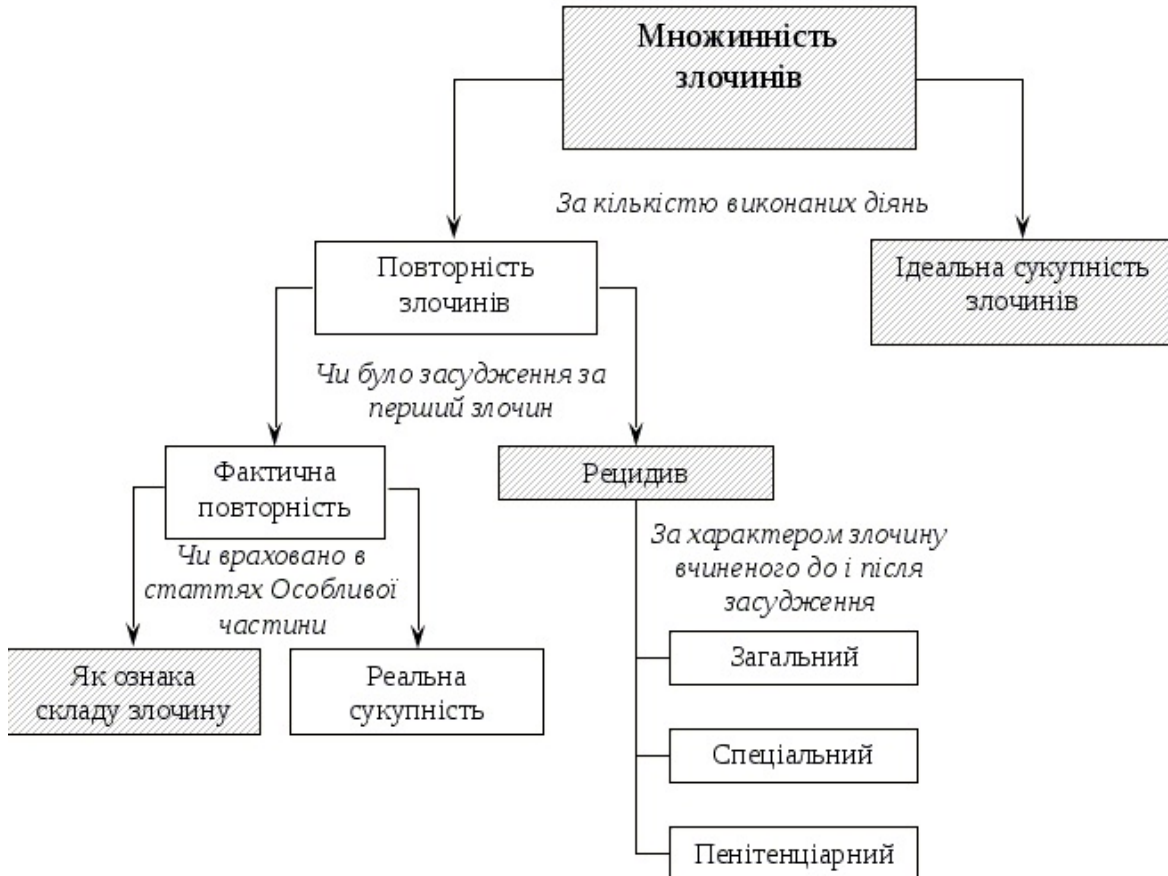
5. Висновки й обґрунтування прийнятого рішення із посиланням на норму кримінального закону, постанови пленуму Верховного Суду України, судову практику з аналогічних справ.

Таким чином, надаючи письмову відповідь на задачу, студент повинен керуватись вищевказаними рекомендаціями, а також має проявити творчий підхід до завдання. Всі припущення або пропозиції повинні бути підкріплені та обґрунтовані законодавчо із посиланням на конкретні статті Кримінального кодексу України.

Задачі мають на меті закріплення знань, отриманих студентами в процесі навчання на практичних, життєвих, ситуаційних прикладах.

Додатковий матеріал до семінарського заняття № 6

Види множинності злочинів

Множинність злочинів – це вчинення особою двох чи більшої кількості суспільно небезпечних діянь, кожне з яких утворює ознаки самостійного складу злочину.

Види множинності злочинів:

1. Повторністю злочинів визнається вчинення двох або більшої кількості злочинів, передбачених тією ж статтею або частиною статті Особливої частини КК (ч. 1 ст. 32). Учинення двох або більшої кількості злочинів, передбачених різними статтями КК, визнається повторним лише у випадках, передбачених в Особливій частині КК.

2. Сукупністю злочинів визнається вчинення особою двох чи більшої кількості злочинів, передбачених різними статтями чи різними частинами однієї статті Особливої частини КК, за жоден з яких її не було засуджено (ч. 1 ст. 33). За сукупності злочинів кожен з них підлягає кваліфікації за відповідною статтею або частиною статті Особливої частини КК.

3. Рецидивом злочинів визнається вчинення нового умисного злочину особою, що має судимість за умисний злочин (ч. 1 ст. 34).

Залежно від характеру злочинів, що належать до рецидиву, він поділяється на такі види:

Загальний рецидив – це рецидив, до якого входять різнорідні злочини, тобто не тотожні за родовим або безпосереднім об'єктами. Загальний рецидив не впливає на кваліфікацію злочину та розглядається за п. 1 ст. 67 КК як обставина, що обтяжує покарання.

Спеціальним називається рецидив, до якого належать тотожні чи однорідні злочини, тобто однакові за складом або такі, що мають тотожні чи подібні безпосередні об'єкти у випадках, спеціально передбачених Особливою частиною КК. Якщо такий рецидив не є кваліфікуючою ознакою злочину (ч. 3 ст. 296 КК), то він визнається повторністю (ч. 2 ст. 368 КК).

Залежно від кількості судимостей, рецидив поділяється на простий і складний.

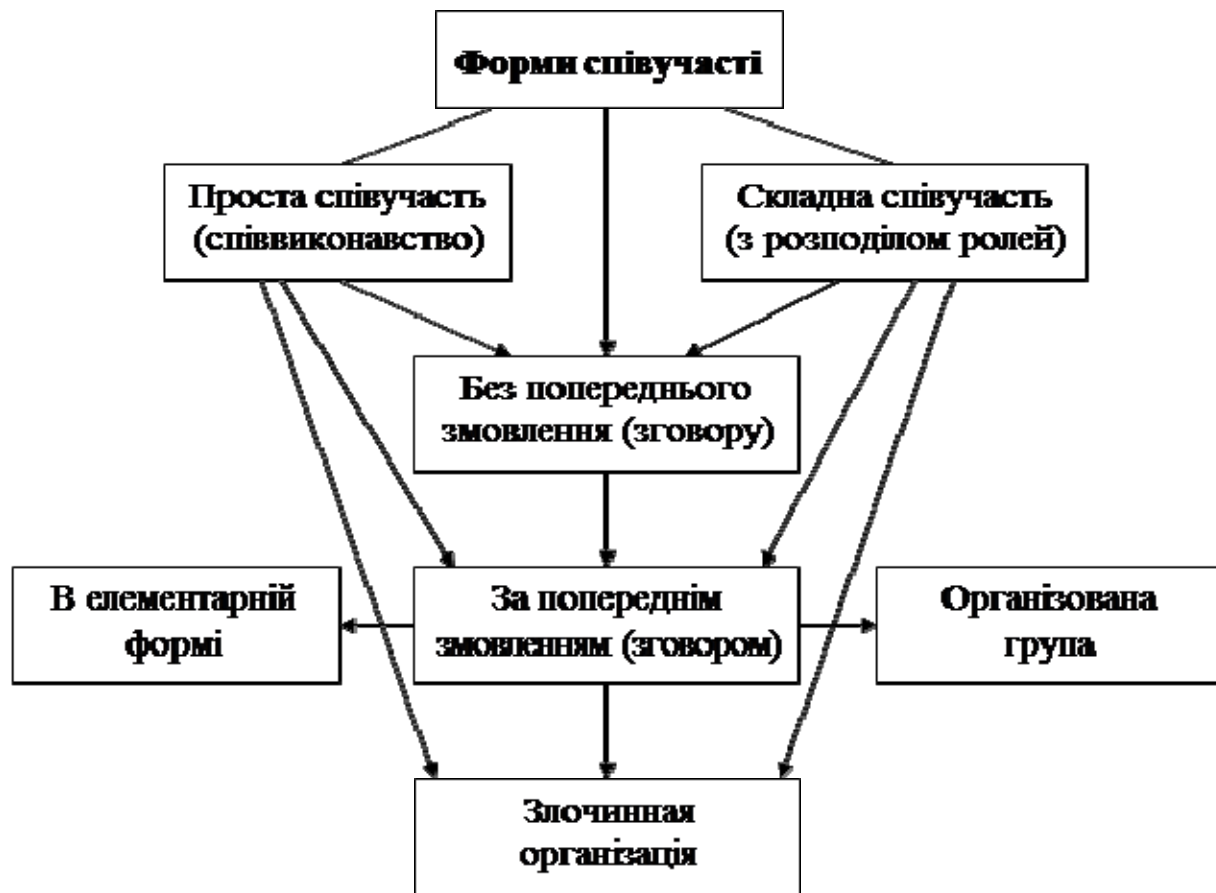
Простий рецидив є в тих випадках, коли особа має дві судимості. Наприклад, маючи судимість за крадіжку, особа вчиняє вбивство, за яке теж засуджується, грабіж та ін.

Складний рецидив – це рецидив злочинів, за якого особа має три та більше судимості.

Пенітенціарний рецидив – якщо особа, що була засуджена до позбавлення волі, знову вчиняє протягом строку судимості новий злочин, за який знову засуджується до позбавлення волі.

Додатковий матеріал до семінарського заняття № 6

Співучасть у злочині. Види співучасті.

Співучасть – це умисна спільна участь декількох суб'єктів злочину у скоєнні умисного злочину.

Кількісна ознака – означає, що у злочині завжди бере участь декілька суб'єктів.

Якісна ознака – характеризується спільністю дії співучасників.

А) Скоєний злочин є результатом спільних зусиль усіх співучасників (тобто кожен вносить свій вклад до скоєння злочину);

Б) досягнутий результат є єдиним та неподільним незалежно від характеру скоєних дій та буде вмінятися усім співучасникам однаково;

В) Дії кожного співучасника є необхідною умовою для інших співучасників.

Без змови – співучасті не буває!

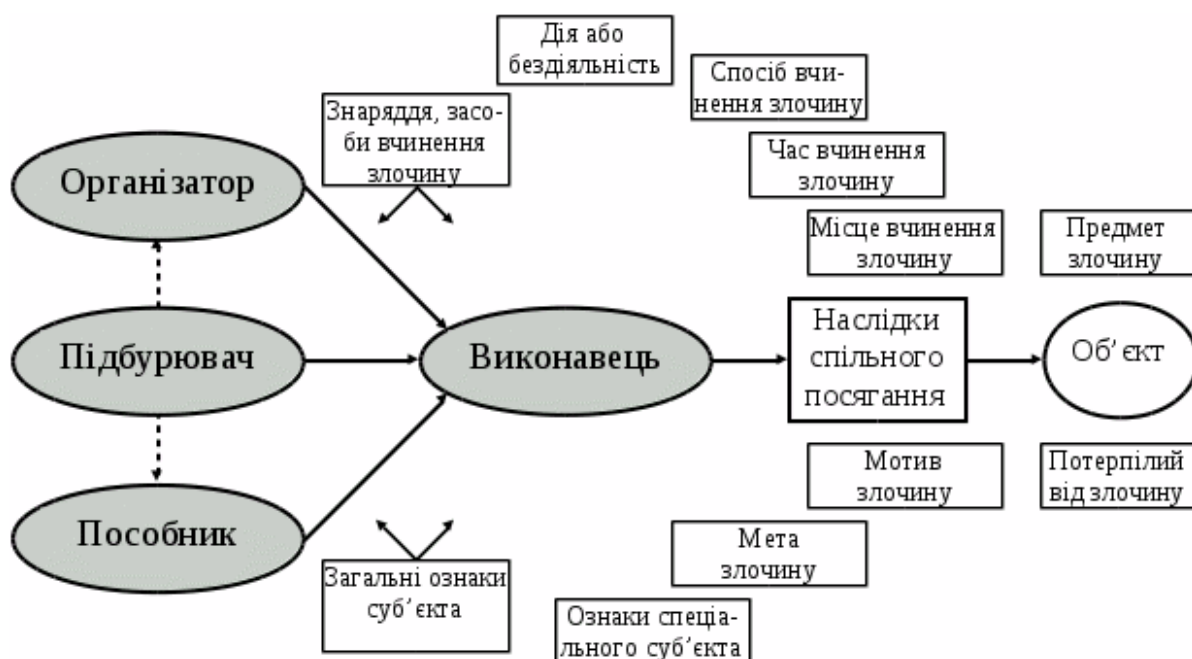
Способи досягнення змови: 1) словесним шляхом (вербально); 2) письмово; 3) e-mail; 4) SMS; 5) шляхом здійснення конклюдентних дій.

Як правило, співучасть передбачає скоєння злочину з прямим умислом.

З непрямим умислом може діяти співвиконавець та посібник злочину (не бажає наслідків, а відноситься до них байдуже).

В усіх випадках інтелектуальний момент умислу співучасників припускає їх обізнаність про наміри дій виконавця.

Мотиви та цілі у співучасників можуть не співпадати, для співучасті це не важливо, але у деяких випадках може вплинути на кваліфікацію злочину, що скоєний у співучасті.

Ознаки, не вказані в диспозиції статті Особливої частини, а передбачені в ст. 27 КК

Ознаки, вказані в диспозиції статті Особливої частини

Організатором є особа, яка організувала вчинення злочину або керувала його підготовкою чи вчиненням. Організатором також є особа, яка утворила організовану групу чи злочинну організацію або керувала нею, або особа, яка забезпечувала фінансування чи організовувала приховування злочинної діяльності організованої групи або злочинної організації.

Виконавцем є особа, яка у співучасті з іншими суб'єктами злочину безпосередньо чи шляхом використання інших осіб, що відповідно до закону не підлягають кримінальній відповідальності за скоєне, вчинила злочин, передбачений Кримінальним кодексом.

Підбурювачем є особа, яка умовлянням, підкупом, погрозою, примусом або іншим чином схилила іншого співучасника до вчинення злочину.

Пособником є особа, яка порадами, вказівками, наданням засобів чи знарядь або усуненням перешкод сприяла вчиненню злочину іншими співучасниками, а також особа, яка заздалегідь обіцяла переховати злочинця, знаряддя чи засоби вчинення злочину, сліди злочину чи предмети, здобуті злочинним шляхом, придбати чи збути такі предмети, або іншим чином сприяти приховуванню злочину.

Додатковий матеріал до семінарського заняття № 7

Задача 1.

Громадянин Іванов з метою охорони придбаної їм приватної території від крадіїв, встановив високий паркан, підключивши його до електромережі, про що через кожні 100 метрів на паркані прикріпив оголошення («Обережно, електричний паркан. Небезпечно для життя»). Громадянка Петрова за звичкою йшла через територію, що огородив собі Іванов (так як раніше це була вільна територія), підійшовши до паркану по середині між оголошеннями, та не побачивши таблички про безпеку вона спробувала перелізти паркан. У результаті громадянка Петрова отримала удар струмом та померла біля паркану.

Чи є у діях Іванова склад злочину?

Задача 2.

Громадянин Ткач прийшов до квартири, де проживали громадянки Синіцина та Капінус. Після того, як Капінус пішла, Ткач з метою вчинити зґвалтування спробував здійснити статевий контакт із громадянкою Синіциною, яка, в свою чергу, почала чинити опір діям нападника. Ткач з метою помсти задушив Синіцину, після чого вчинив статевий акт із трупом. Після цього Ткач розчленував тіло потерпілої та закопав на пустирі.

Кваліфікуйте дії Ткача.

Задача 3.

Громадянин Сидоров, рухаючись із значним перевищенням швидкості на автомобілі, допустив наїзд на велосипедиста (Савченко). Сидоров, вважаючи потерпілого мертвим, скинув його тіло в ополонку, а велосипед поклав до машини і відвіз до свого гаражу, де розібрав та викинув запчастини на смітник. Труп громадянина Савченко був знайдений лише за тиждень, при розтині експертиза показала, що Савченко помер через утоплення.

Як правильно кваліфікувати дії Сидорова?

Задача 4.

Громадянин Титаренко (50 років), працівник заводу, був міцним чоловіком, але дуже боязливим. Він пізно вертався з роботи, тому для самозахисту носив із собою кухонний молоток. Якимось у вечері громадянин Іванченко вийшов на вулицю палити, але забув сірники, побачивши Титаренка, який йшов біля його будинку, Іванченко запитав у нього «прикурити». Титаренко, перелякавшись, що це грабіжник, вихопивши молоток, вдарив Іванченко по голові від чого останній помер.

Чи є ознаки злочину у діях Титаренка? Кваліфікуйте його дії, врахувавши всі обставини.

*Додатковий матеріал до семінарського заняття № 8***Задача 1.**

Під час обідньої перерви робітники заводу Жданов та Мосійчук, побачивши, що завідуючий складом пійшов, вирішили вкрати запчастини до двигуна трактора. Зловмисники були затримані охороною на КПП заводу.

Працівниками міліції дії Жданова та Мосійчука були кваліфіковані як крадіжка з проникненням за попередньою змовою групою осіб.

Встановити, чи правильно кваліфіковані співробітниками міліції дії Жданова та Мосійчука? Надайте свої обґрунтовані варіанти кваліфікації.

Задача 2.

Маклюк, працюючи директором підприємства загального харчування, зажадала від кухаря Логвіненко хараб'я у розмірі 1000 доларів, погрожуючи йому звільненням. Логвіненко передав Маклюк гроші.

Чи є склад злочину у діях Маклюк? За якими статтями будуть кваліфікуватись її дії? Які склади злочинів є кваліфікуючими?

Задача 3.

Начальник потягу «Харків – Таллін» громадянин Естонії Жальгіріс незаконно отримав гроші (неправомірну винагороду) від громадянина Ніконенко за те, щоб той доїхав з Талліну до кордону з Росією. Кошти були отримані громадянином Жальгіріс на території Естонії.

Як правильно кваліфікувати дії начальника потягу? Чи є склад злочину в його діях?

Задача 4.

Директор комунального підприємства (КП) за три роки преміював себе та працівників на суму 340 000 грн., з яких 46 000 грн. премії директора. Підстави преміювання були виконані, але відповідно до Положення про преміювання та Контракту з керівником КП – право преміювання має вищий керівник. Відомості про дозвіл керівної установи, у справі відсутні.

Чи мав право директор КП преміювати себе? Чи є у діях директора КП склад злочину? Які суміжні склади злочинів можна визначити з цієї задачі?